

НАРИСИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ: РЕКОНСТРУКЦІЯ ПЕРСПЕКТИВИ ЕММАНУЕЛЯ МАКРОНА

ПРОВЕДЕНЕ СТУДЕНТАМИ 3-ГО КУРСУ
ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «МІЖНАРОДНІ
ВІДНОСИНИ»
ННІМВ КНУ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

«...Війна – це той небезпечний момент, коли старий
баланс руйнується, а новий ще не встановлений»

За редакцією Остапенко Катерини, Паламарчука Володимира, Федя Нікіти, Ткачука Єгор

Зміст

Резюме	5
Вступ.....	6
Методологія.....	7
Зовнішня політика Франції крізь призму російсько-української війни.....	9
Еволюція позиції Франції щодо російсько-української війни.....	9
Позиція Франції щодо вступу України в НАТО та співробітництво з Україною у сфері безпеки.....	24
Позиція Франції щодо вступу України в ЄС	36
Відносини Франції із країнами Колективного Заходу	51
Відносини Франції із Сполученими Штатами Америки та стратегічна автономія	51
Роль Франції в НАТО.....	59
Прагнення Франції до європейського лідерства.....	70
Зовнішня політика Франції за президентства Макрона: підхід до співпраці з ЄС та державами-членами союзу	78
Глобальна роль: французька зовнішня політика у міжнародному вимірі ...	90
Сучасна стратегія Франції в Південній та Східній Азії: балансування відносин з Китаєм та Індією	90
Багатогранне партнерство: Франція та АСЕАН у пошуках спільних інтересів	105
Франція на Близькому Сході після 7 жовтня 2023 року	118
Французький вектор глобального врегулювання за каденції Еммануеля Макрона	135
Участь Франції у Спільному Всеосяжному Плані Дій.....	135
Виклики міграційної політики за каденції Еммануеля Макрона.....	147

Участь Франції у G-20 (2017-2024 роки)	154
Зовнішня політика Франції у глобальних ініціативих щодо протидії тероризму.....	165

Резюме

Метою цієї роботи є аналіз того, як Франція адаптується до ризиків, пов'язаних із російсько-українським конфліктом, граючи при цьому важливу роль у відсічі російській агресії, реформуванні інститутів Європейського Союзу та просуванні ініціатив під егідою Північноатлантичного Альянсу.

Автори приділяють увагу критичними для Франції питанням, пов'язаним з підвищенням масштабу міжнародної терористичної діяльності, виникненню усе нових і нагальних викликів у сфері охорони навколишнього середовища та клімату, проблематикою (не)розповсюдження ядерної зброї серед решти акторів міжнародних відносин, а також складнощам у врегулюванні міграційних криз. Попри усі виклики розвиток відносин із державами Глобального Півдня є надзвичайно важливим для Парижу щодо збереження свого впливу на світовій арені. З урахуванням посилення ролі держав Глобального Півдня, які, з-поміж іншого, мають величезний економічний потенціал, значну увагу було приділено проблематиці розвитку дво- та багатосторонніх відносин між ними та Францією.

Вступ

Як змінилися політика Франції у нових політичних реаліях, що склалися після початку повномасштабного вторгнення в Україну? Чи втілила Французька Республіка бажання отримати більшу стратегічну автономію від США на фоні виклику безпеці в Європі?

Париж завжди грав особливу роль у відносинах серед країн колективного Заходу. Із часів закінчення Другої світової війни Президенти Франції намагалися зробити свою країну новим центром сили, і такі спроби не раз зустрічали запеклий опір з боку атлантичних союзників по НАТО. Зараз Європа стоїть перед новим викликом – російсько-українською війною. Франція, що буде адаптуватися до ризиків пов'язаних із цим конфліктом гратиме важливу роль у відсічі російській агресії, реформуванні інститутів Європейського Союзу, просуванні ініціатив під егідою Північноатлантичного Альянсу та вирішенні війни в Україні. Її двосторонні відносини із країнами Заходу, багатосторонні відносини всередині міжурядових організацій визначатимуть подальшу архітектуру безпеки в Європі.

Очевидна необхідність корекції зовнішньополітичного курсу для боротьби з викликами війни в Європі була сприйнята в європейських столицях неоднаково. Докорінність змін французької політики у їх комплексі та взаємопов'язаності, навіть у порівнянні з відповідними німецькими, може претендувати на французький *tournant historique*. Очевидними ознаками нового етапу французької політики є оновлена позиція Франції щодо розширення ЄС та НАТО.

На додаток до прямих наслідків російсько-української війни, критичними все ще залишаються питання, пов'язані з підвищенням масштабу міжнародної терористичної діяльності, виникненням усе нових і нагальних викликів у сфері охорони навколишнього середовища та клімату, проблематикою (не)розповсюдження ядерної зброї серед решти акторів

міжнародних відносин, а також складнощами у врегулюванні міграційних криз. Проте, з огляду на реактивний характер зрушень у постбіполярній системі міжнародних відносин, далеко не всі держави встигли адаптувати свої зовнішньополітичні стратегії або розробити нові та імплементувати їх у практичну площину.

Попри усі виклики розвиток відносин із державами Глобального Півдня є надзвичайно важливим для Франції для збереження свого впливу на світовій арені. Країни, що розвиваються, мають величезний економічний потенціал, а нещодавні події свідчать про їхнє бажання збільшення власного політичного впливу. Тож, можна спостерігати, що зовнішня політика Е. Макрона була більшою мірою спрямована на покращення своїх позицій на Глобальному Півдні, аніж за попередніх президентів Франції.

Одночасно із цим, враховуючи особливу роль Франції на міжнародній арені, її політика буде вагомим фактором у протистоянні між США та Китаєм і визначатиме безпекову ситуацію в регіоні Близького Сходу та Північної Африки.

Методологія

При дослідженні авторами були задіяні такі методи, як:

PES – аналіз, завдяки якому було проведено аналіз успішності проведення зовнішньої політики Еммануеля Макрона у таких напрямках, як міграційні виклики, боротьба з тероризмом (внутрішнім і глобальним), боротьба з нерозповсюдженням ядерної зброї та позиціонування Франції як ядерної потуги загалом; питання охорони навколишнього середовища та клімату. Перевага цього методу полягає в тому, що за допомогою нього можна провести ґрунтовну оцінку певного явища відразу у декількох вимірах: політичному, економічному та соціальному. Це, у свою чергу, сприяє якісному та комплексному дослідженню такої теми, як французький вектор глобального врегулювання.

Контент – аналіз, за рахунок якого авторами було проведено систематичний аналіз змісту релевантної інформації, поданої та доступної в офіційній документації/ заявах публічних осіб, а також у ЗМІ. Автори використовували цей метод для дослідження зміни або дотримання Францією того чи іншого вектору, відстежуючи основні тези в публічному дискурсі Еммануеля Макрона.

Порівняльний – за допомогою нього автори досліджували характерні зміни та/або основні тренди, що лишаються незмінними в зовнішній політиці Франції за першої та на початку другої каденції Еммануеля Макрона.

На теоретичному рівні: абстрагування з методичними прийомами структуризації, групування та порівняння – для виокремлення та узагальнення шляхом аналізу первинних та вторинних джерел документального характеру інформації найважливіших рис зовнішньої політики Еммануеля Макрона, її змістовних елементів та окремих напрямків, їх взаємодії у контексті досягнення документального закріплених або в інший спосіб проголошених зовнішньополітичних цілей та пріоритетів, а також аналізу їх розвитку та змін впродовж каденцій Еммануеля Макрона та перебігу російсько-української війни.

На емпіричному рівні: експлікативні методи, а саме івент-аналіз (для дослідження подій, що відображали еволюцію політики Еммануеля Макрона, наприклад, виступи на міжнародних форумах тощо); контент-аналіз та вивчення документів (для виокремлення доктринальної основи зовнішньої політики Франції, еволюції її змістовних елементів від одного документу до іншого); опис (для встановлення причинно-наслідкових зв'язків). Цінність роботи полягає у аналітичній обробці первинних джерел інформації, а саме французьких національних документів доктринального характеру, промов Президента Макрона та інших високопосадовців, інтерв'ю з Президентом та провідними експертами тощо.

Зовнішня політика Франції крізь призму російсько-української війни

Еволюція позиції Франції щодо російсько-української війни

Паламарчук В., Князєв Р., Солонцов Я., Каптан О.

Ретроспектива зовнішньої політики Еммануеля Макрона: на шляху від голуба до яструба

Сьогодні Франція виступає певно що одним з найрішучіших союзників України у Європі. Однозначно перехопивши ініціативу у риторичі, Емманюель Макрон проходить через випробування, що має підтвердити його заяви на практиці у вигляді євроатлантичної інтеграції України та, насамперед, військовій допомозі, необхідних найменувань, у необхідній кількості, вчасно. Еволюція зовнішньої політики Президента на тлі російсько-української війни, яка змінила європейський політичний ландшафт, викликає численні дискусії щодо того – чи переживає французька політика щось на зразок німецького *Zeitenwende*? Насправді ж вона виявляється більш послідовною, ніж це здається на перший погляд, сягаючи корінням Сорбоннської промови Президента 2017 року, яка започаткувала так звану «доктрину Макрона». [1], [2] Ключовими її елементами залишаються пріоритет досягнення Європейського суверенітету, тобто посилення геополітичного позиціонування об'єднаної Європи, а також виокремлення ролі Франції як балансира (“*puissance d’équilibre*”) у відносинах між традиційними Заходом та Сходом, що не скута політичними зобов’язаннями у діалозі з «ворогами своїх друзів». [3], [4] Саме ці максими відіграли ключову роль у тому, що за два роки війни на європейському порядку денному постало питання розміщення контингентів європейських країн в Україні.

Російське вторгнення в Україну поставило Францію перед необхідністю швидкої адаптації до нових реалій. Ще у доктринальному документі *Strategic Update* (2021) загальновизнаним фактом стало

відродження стратегічної і військової конкуренції з боку Росії. [5] Попри це, підґрунтя французької політики щодо країни-агресора навіть після початку війни деякий час становили «діалог і твердість». [6] Причиною тому є те, що бачення майбутньої Європи в інтерпретації Емманюеля Макрона містило «переосмислення архітектури безпеки і довіри», у якій було б місце і для Росії. [7] Жорстко розкритиковані, особливо країнами Східної Європи, заяви Президента на кшталт «не приниження Росії» або можливості «надання гарантій безпеки» для неї були останніми відголосками стратегії діалогу. [8] На тлі того, як Росія переступала червоні лінії, атакуючи цивільні об'єкти та приховуючи численні військові злочини та звірства, Емманюель Макрон, який міг стверджувати, що наразі виснажив всі дипломатичні засоби розв'язання конфлікту, вирішив змінити підхід, але не мету.

Відображенням цієї зміни став поступовий відхід від традиційних табу політики Президента. Першим знялося питання розширення ЄС. Так, підтримка заявки України на вступ до ЄС навесні 2022 року, у свою чергу обнадійлива для інших країн Східної Європи, означала не лише спробу повернути занепалу довіру країн регіону, а й те, що відтепер бачення Президента майбутньої суверенної та єдиної Європи вимагало поживавлення діалогу з цими країнами. Новий доктринальний документ National Strategic Review (2022), виданий у листопаді наголосив на «значній зміні стратегії» Франції, що пов'язана насамперед з «переходом ... до відкритої (стратегічної) конфронтації з боку Росії». [9] Водночас, що вказує на термінову необхідність підготовки документу, більшою мірою він відображає тенденції свого попередника, а саме магістральну лінію французької політики – посилення спроможностей ЄС, зокрема через реалізацію нового Strategic Compass (2022). Знаковими в контексті нового підходу стали слова Президента на Мюнхенській безпековій конференції (2023) у лютому про те, що «зараз не час діалогу з Росією», а союзники зі свого боку готові до тривалого конфлікту. [10] Наступним кроком, що йому приписують революційний характер, стала

промова Емманюеля Макрона на форумі GLOBSEC у Братиславі в травні 2023 року. Президент не лише наголосив на важливості політичного «об'єднання континенту», звертаючись до країн Східної Європи, зокрема шляхом розширення ЄС, а й негативно оцінив суперечливу позицію Франції та Німеччини на Бухарестському саміті 2008 року щодо розширення НАТО. Фактично Емманюель Макрон став пропонентом членства України та Грузії у НАТО. Водночас він наголосив на важливості досягнення миру на українських умовах. [11] Логічним продовженням цього стало те, що напередодні Вільнюського саміту НАТО (2023), Єлисейський палац презентує нову позицію – відкритість Президента до післявоєнного членства України в НАТО. [12] Можна припустити, що ці кроки спрямовані насамперед на те, щоб надіслати сигнал Росії та зміцнити позиції України у потенційних майбутніх перемовинах. Але, хоча членство України в НАТО та розширення ЄС (або бодай їх чітку перспективу) стали підґрунтям оновленої Європейської архітектури безпеки у баченні Емманюеля Макрона, водночас під питанням залишається взаємопов'язаність цих магістральних цілей.

Що, проте, є очевидним – позиція Франції щодо членства України в НАТО не влаштовує США та Німеччину, що відображає наявність між союзниками розбіжностей стратегічного характеру. Власне, у той час як франко-німецький тандем залишається необхідною передумовою реалізації оновленого підходу Емманюеля Макрона, можна зрозуміти, що останній схильний використовувати вакуум можливостей, що з'являється у зв'язку із «нерішучістю» Олафа Шольца, уряд якого поглинутий політичними розбіжностями та економічними проблемами, які принесла із собою війна. Ознакою цього може слугувати те, що французький президент, зокрема, звинувачує канцлера в тому, що Спільна політика безпеки і оборони ЄС майже не просунулася з 2022 року. [13]

Вже наприкінці 2023 року позитивні наслідки мобілізації підтримки України з боку союзників, а також успіхів ЗСУ на фронті втрачають свою значимість – відтак з'являється простір для дій з боку Емманюеля Макрона.

Причини зміни позиції Франції на зовнішньополітичній арені

З початку 2024 року Емманюель Макрон розпочав активні зміни у французькій політиці. Першим кроком стало призначення нового прем'єр-міністра Габріеля Атталя 9 січня, що свідчило про очікувані зміни у тому числі на зовнішньополітичному рівні. 27 лютого після завершення конференції з підтримки України у Парижі Е.Макрон заявив, що не можна виключати відправлення сухопутних військ в Україну у майбутньому, що спричинило хвилю занепокоєння серед провідних лідерів Заходу, зважаючи на неочікуваність подібних заяв. Така ініціативність з боку президента Франції є очевидним проявом боротьби Макрона за лідерство на європейському континенті та має ряд передумов, причин та цілей на кількох рівнях аналізу: [15], [16], [26]

1) З точки зору впливу внутрішньополітичних елементів основною причиною «ризикованих ходів» з боку Макрона є конкуренція з іншими французькими політичними силами, зокрема напередодні виборів до Європарламенту, які відбудуться 6-9 червня цього року (наразі партія Макрона суттєво поступається праворадикальному «Національному об'єднанню»). Позиціонуючи себе як лідер Заходу у питанні підтримки України Макрон прагне протиставити свою кандидатуру поборникам «миру на будь-яких умовах»; [17], [18], [27]

2) Відповідність даних дій політичному стилю Макрона, який схильний до відносно різких змін у власній позиції на рівні політичних заяв з метою демонстрації суб'єктності Франції на міжнародній арені (наприклад, в роки президентства Трампа він активно розвивав з ним відносини, при цьому

заявляючи на рівні ЄС про необхідність дистанціювання та незалежності від США); [19]

3) Дані заяви могли бути спрямовані в якості сигналу для західних лідерів (перш за все США): поштовх до того щоб США відновили активну підтримку України на фоні ймовірності відправки французьких військ, що на даному етапі суперечить американській позиції або ж демонстрація захоплення Макроном лідерських позицій на Заході як нового лідера «антипутінської коаліції» на фоні гальмування допомоги з боку США на початку року та активної критики на адресу Німеччини через відмову у постачанні далекобійних ракет Taurus. [20], [21], [26], [27]

Доктринальний зміст оновленого зовнішньополітичного курсу Франції

25 квітня цього року у Сорбонні президент Макрон виступив з програмною промовою, яка підтвердила та закріпила перехід зовнішньої політики Франції у новий етап, оскільки дії з кінця лютого частина експертів вважала винятково ситуативним елементом передвиборчої кампанії. [22]

Лейтмотивом даної промови є позиціонування Макрона в якості лідера Європи, яка повинна активніше реагувати на наявну континентальну загрозу військового характеру з боку РФ, а також постати незалежним гравцем на міжнародній арені в умовах протистояння США та Китаю. [22]

На думку Макрона, Європа втратила час, коли інші актори міжнародних відносин інвестували у власну безпеку, а сьогодні США демонструють поступову втрату інтересів до континенту, зважаючи на що Європа має відповісти на дані виклики трьома кроками: потужність (розбудова незалежної від США європейської оборони, здатної реагувати на військові виклики, створення сил швидкого реагування та перехід до парадигми економіки воєнного часу на континенті попри небажання окремих європейських держав визнавати це); процвітання (підтримка європейських компаній в умовах конкуренції з боку США та Китаю; сфери оборони та

космосу повинні активно розвиватися та не бути залежними від конкурентів поза континентом); гуманізм (європейські цінності та права людини окрім слів повинні мати політичний вплив, зокрема при розподілі коштів у рамках ЄС та при застосуванні санкційного механізму). [23]

Дані пропозиції з акцентом на оборонну сферу доповнюються ідеєю, висловленою Макроном у Страсбурзі під час зустрічі із молоддю наступного дня після виступу у Сорбонні, де він зазначив, що європеїзація ядерної зброї (включно з американською зброєю, розташованою в Європі) має стати елементом європейської оборони, яка повинна бути готовою до стримування та, у разі необхідності, реагування на російську загрозу. [24], [25]

Дані заяви свідчать про те, що окрім тактичних кроків, пов'язаних із поточною ситуацією на полі бою в Україні, Макрон наразі активізує розвиток стратегічної безпекової складової Європи – проект європейської оборони, незалежної у своїй спроможності від США, їхніх завдань та інтересів на фоні потенційного повернення до влади Д.Трампа. [26], [23], [25]

Варто зазначити, що нові стратегії вже знаходять своє практичне застосування. Протягом останніх місяців спостерігається збільшення кількості партнерств французьких компаній у сфері оборони щодо виробництва спорядження та боєприпасів для України. Зокрема, мова йдеться про розробника безпілотних літальних апаратів Delair, а також про спільне франко-німецьке підприємство KNDS, що спеціалізується на створенні бойових танків [28]. При цьому аналізується можливість виробництва зазначеного вище обладнання безпосередньо на території України, що корелюється з поточною стратегією Франції.

Крім того, власне питання діяльності військово-промислового комплексу держави набуває більшого значення з наданням пріоритету розвитку європейських компаній, у тому числі у сфері оборони. Наприклад, згідно з наявними даними, Франція нарощує експорт озброєнь у світі і наразі займає другу позицію рейтингу, поступаючись лише США у цьому аспекті

[29]. Власне Макрон неодноразово зазначав після 2022 року, що їхня економіка має бути здатна до «швидких темпів руху, нарощування та запасу потужності», щоб виробляти обладнання, необхідне для Франції і її союзників [30]. Продовжуючи тему безпекових взаємодій, можна казати про те, що ініціатива французького президента щодо розбудови власне європейських потужностей лише частково підтримується лідерами інших держав-членів Європейського Союзу. Наприклад, ідея Макрона про оборонні облігації, тобто спільний європейський випуск боргових зобов'язань для фінансування військових інвестицій, була відкинута Олафом Шольцом. Відповідно, зазначена тематика залишатиметься темою переговорів, у тому числі, між Францією та Німеччиною, зокрема, у рамках державного візиту Емманюеля Макрона до останньої наприкінці травня 2024 року. [31]

З іншого боку, окремого згадування заслуговує тема олімпійського перемир'я, яка активно просувається Президентом Франції з березня 2024 року. Вона полягає у заклику до сторін, які беруть участь у конфліктах по всьому світу, припинити ведення бойових дій на час проведення Олімпіади у цьому році. Зважаючи на той факт, що Франція є приймаючою країною зазначеної вище події, її вищі посадові особи підтримують ідею перемир'я, оскільки це може надати можливість досягти довготривалого врегулювання конфліктів на основі міжнародного права. До того ж, можна спостерігати розходження думок лідерів країн з цього приводу. Наприклад, на думку Президента України Володимира Зеленського, практично неможливо добитися запровадження подібної ініціативи через позицію та відсутність бажання підтримувати такі дії з боку Російської Федерації. Тоді як на нещодавніх переговорах між Макроном та Сі Цзіньпіном ця заява пролунала у контексті підтримки обох сторін ідеї глобального перемир'я, що демонструє прагнення Франції займати лідерські позиції у забезпечення виконання цього аспекту [32].

Взагалі варто казати про важливу роль візиту лідера Китаю до Франції, особливо у контексті оновленого зовнішньополітичного курсу Франції. Це підтверджується ідеєю Макрона щодо необхідності розвитку Європи у різних сферах на тлі можливого протистояння між Китаєм та США, а також вигідними для обох сторін економічними зв'язками та інвестиціями, які наразі підтримуються. Якщо говорити про російську агресію в Україні, то можна відзначити повторне публічне ствердження представників КНР щодо контролю експорту обладнання подвійного призначення до РФ, а також недопущення експорту зброї. З іншого боку, ключовими аспектами взаємодії залишаються економічні питання в рамках тарифів та інших факторів, які наразі є частково нерегульованими і мають бути вирішеними задля забезпечення такої частини зазначеної вище стратегії як процвітання.

Таким чином, реалізація оновленої зовнішньополітичної доктрини Франції спостерігається як у продовженні наданні різносторонньої підтримки Україні у війни проти РФ, так і у переході діалогу з європейськими партнерами на новий рівень у контексті пріоритизації подолання наявних викликів для Європи та взаємодій з країнами-представниками інших регіонів світу з метою забезпечення своєї лідерської позиції.

Уявлення ж про перспективи французької зовнішньої політики надає згаданий National Strategic Review (2022), що покликаний лягти в основу закону про військову програму на 2024-2030 роки. Вартими згадки цілями Франції, що зазначені у документі є, по-перше, підтримка потенціалу ядерного стримування. Власне Президент зазначив, що конфлікт в Україні «демонструє необхідність збереження потужних і надійних ядерних сил стримування для запобігання великій війні», та підтвердив «необхідність збереження здатності розуміти і обмежувати ризик ескалації». По-друге – забезпечення здатності французької промисловості підтримувати військовий потенціал в довгостроковій перспективі шляхом створення стратегічних запасів. По-третє – зміцнення європейського суверенітету і розвиток європейської оборонної

промисловості. За словами Макрона «стратегічна автономія Європи залежить від потужного європейського оборонного промислового потенціалу». Традиційною для політики Президента залишається свобода дій, зокрема в контексті здатності проводити військові операції. Це передбачає готовність збройних сил Франції вести бойові дії високої інтенсивності, проводити розгортання в найкоротші терміни «...без можливої підтримки з боку країн-союзників». [33], [34]

Відповідаючи на питання в інтерв'ю виданню *The Economist* 29 квітня 2024 року щодо введення військових контингентів в Україну, Президент підтвердив – це можливо. «... Якби росіяни прорвали лінію фронту і якби був запит від України – а сьогодні його немає – ми б законно мали б поставити собі це питання. Тому я вважаю, що виключати це – апріорі означає не засвоїти уроки останніх двох років ... я нічого не виключаю, тому що ми маємо справу з людиною, яка нічого не виключає». Зокрема, Емманюель Макрон підкреслив, що має чітку стратегічну мету – Росія не може перемогти в Україні. [35]

Отже, в ході війни в Україні Емманюель Макрон спромігся сформулювати стійкі засади зовнішньополітичної позиції Франції, які, попри те, що продовжують вимагати активних дій, впливають не лише з резонансних промов, а й спираються на доктринальні документи та загалом характеризуються послідовністю. Власне слова Президента вкотре вказують на те, що Франція є однією з тих європейських країн, де російську деструктивну загрозу сприймають всерйоз, де присутня політична воля для прийняття рішучих заходів для збереження об'єднаної і суверенної Європи, невід'ємною частиною якої має стати Україна.

Список використаних джерел

1. Офіційний вебсайт Президента Франції, «Initiative pour l'Europe - Discours d'Emmanuel Macron pour une Europe souveraine, unie, démocratique», (2017).

- [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2017/09/26/initiative-pour-l-europe-discours-d-emmanuel-macron-pour-une-europe-souveraine-unie-democratique>
2. Офіційний вебсайт Institut Montaigne, «Tracing French Diplomacy: A Brief History of Macron's Foreign Policy», (2021). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.institutmontaigne.org/en/expressions/tracing-french-diplomacy-brief-history-macrons-foreign-policy>
 3. Офіційний вебсайт UK In A Changing Europe, «Foreign and security policy under Macron: “puissance d’équilibre?»», (2022). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ukandeu.ac.uk/foreign-and-security-policy-under-macron/>
 4. Офіційний вебсайт Президента Франції, «Discours du Président de la République à la conférence des ambassadeurs», (2019). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2019/08/27/discours-du-president-de-la-republique-a-la-conference-des-ambassadeurs-1>
 5. Офіційний вебсайт Secretariat-General for National Defence and Security, «Strategic Update 2021». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://operationnels.com/wp-content/uploads/2021/04/strategic-update-2021.pdf>
 6. Офіційний вебсайт Institut français des relations internationales, «La position de la France à l’égard de la Russie est loin d’être confortable», (2019). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ifri.org/fr/espace-media/lifri-medias/position-de-france-legard-de-russie-loin-detre-confortable>
 7. Офіційний вебсайт Президента Франції, «Déclaration conjointe d'Emmanuel Macron et de Vladimir Poutine, Président de la Fédération de Russie», (2019). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2019/08/20/declaration-de-presse-demmanuel-macron-president-de-la-republique-avec-vladimir-poutine-president-de-la-federation-de-russie>

8. Офіційний вебсайт La Dépêche, «Emmanuel Macron sur Vladimir Poutine : "Je pense qu'il s'est isolé" et "qu'il a fait une erreur historique et fondamentale», (2022). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ladepeche.fr/2022/06/03/emmanuel-macron-sur-vladimir-poutine-je-pense-quil-sest-isole-et-quil-a-fait-une-erreur-historique-et-fondamentale-10337002.php>
9. Офіційний вебсайт Secretariat-General for National Defence and Security, «National strategic review 2022», (2022). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.sgdsn.gouv.fr/files/files/rns-uk-20221202.pdf>
10. Офіційний вебсайт France 24, «"Not the time for dialogue" with Russia's Putin, Macron says at Munich summit», (2023). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.france24.com/en/europe/20230217-live-zelensky-to-open-munich-conference-with-spotlight-on-arms-supplies-to-kyiv>
11. Офіційний вебсайт Президента Франції, «Sommet Globsec à Bratislava» (2023). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2023/06/01/sommet-globsec-a-bratislava>
12. Офіційний вебсайт Le Monde, «La France se résout à soutenir l'adhésion de l'Ukraine à l'OTAN», (2023). [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.lemonde.fr/international/article/2023/06/20/la-france-se-resout-a-soutenir-l-adhesion-de-l-ukraine-a-l-otan_6178374_3210.html
13. Офіційний вебсайт Internationale Politik, «France's Pivot to Europe», (2024). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ip-quarterly.com/en/frances-pivot-europe>
14. Офіційний вебсайт Elcano Royal Institute, «France's Eastern Zeitenwende?», (2024). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/frances-eastern-zeitenwende/>
15. The Guardian view on Macron's new prime minister: youthful optimism may not suffice [Електронний ресурс] // The Guardian. – 2024. – Режим доступу

- до ресурсу: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/jan/09/the-guardian-view-on-macrons-new-prime-minister-youthful-optimism-may-not-suffice>.
16. Єщенко М. Відправлення військ в Україну: Макрон ізольований? [Електронний ресурс] / Марія Олекса Єщенко // LB.ua. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: https://lb.ua/world/2024/02/28/600853_vidpravlennya_viysk_ukrainu.html.
17. Перемоги ультраправих на виборах в ЄС можуть підсилити націоналістичні партії на внутрішньому полі – The Guardian [Електронний ресурс] // ZN.ua. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://zn.ua/ukr/amp/europe/peremohi-ultrapravikh-na-viborakh-v-jes-mozhut-pidsiliti-natsionalistichni-partiji-na-vnutrishnomu-poli-the-guardian.html>.
18. Бачення Макрона щодо Європи, можливо, не врятує його партію від поразки на виборах, але воно може забезпечити йому можливість повернутися на арену ЄС. [Електронний ресурс] // ZN.ua. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://zn.ua/ukr/europe/frantsija-vistupila-proti-makrona-chi-pidhotuje-jevrope-umovi-dlja-prezidenta-marin-le-pen-the-guardian-.html>.
19. Rohac D. The real reason Macron is suddenly talking tough on Russia [Електронний ресурс] / Dalibor Rohac // Spectator. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.spectator.co.uk/article/the-real-reason-macron-is-suddenly-talking-tough-on-russia/>.
20. Шамшур О. Що сталося з Макроном і чого тепер чекати Україні [Електронний ресурс] / Олег Шамшур // ZN.ua. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://zn.ua/ukr/WORLD/shcho-stalosja-z-makronom-i-choho-teper-chekati-ukrajini.html>.
21. Кот Р. Шольц, давай Taurus: чим завершилась зустріч \"Веймарського трикутника\" [Електронний ресурс] / Роман Кот // Апостроф. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/foreign->

policy/2024-03-15/sholts-davay-taurus-chem-zavershilas-vstrecha-veymarskogo-treugolnika/57109?amp.

22. Філіппов А. Президент Франції про загрозу РФ: \"Наша сьогоднішня Європа смертна і може померти\" [Електронний ресурс] / Антон Філіппов // Європейська правда. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/04/26/7184746/>.
23. Красноштан І. Три завдання Європи Макрона: як президент Франції прагне змінити ЄС та яким є місце України [Електронний ресурс] / Ірина Красноштан // Європейська правда. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/04/26/7184718/>.
24. Озтурк І. «Все для захисту ЄС»: Макрон хоче розпочати дискусію використання ядерної зброї [Електронний ресурс] / Ірина Озтурк // Главком. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://glavcom.ua/world/world-politics/vse-dlja-zakhistu-jes-makron-khoche-rozpochati-diskusiju-vikoristannja-jadernoji-zbroji--998313.html>.
25. Brochet F. Emmanuel Macron face aux jeunes Européens : « Il y a une hypocrisie démocratique du RN » [Електронний ресурс] / F. Brochet, N. Mauret, J. Mitoyen // DNA. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://c.dna.fr/elections/2024/04/27/emmanuel-macron-face-aux-jeunes-europeens-il-y-a-une-hypocrisie-democratique-du-rn>.
26. Nussbaum A. Macron Wants to Run Europe's Foreign Policy. Not Everyone Agrees [Електронний ресурс] / A. Nussbaum, N. Drozdiak // Bloomberg. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-03-27/macron-wants-to-be-europe-s-de-facto-leader-on-foreign-policy-is-it-working>.
27. Taylor P. Macron has fired his bazooka again – and Russia isn't the only target [Електронний ресурс] / Paul Taylor // The Guardian. – 2024. – Режим доступу до ресурсу:

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/feb/29/emmanuel-macron-troops-ukraine-russia-france>.

28. Ponthus J. French Defense Groups to Partner With Ukraine, Minister Says [Электронный ресурс] / Julien Ponthus // Bloomberg. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-03-08/french-defense-groups-to-partner-with-ukraine-minister-says>.
29. MACKENZIE L. France overtakes Russia as world's No. 2 arms exporter [Электронный ресурс] / L. MACKENZIE, J. POSANER, L. KAYALI // Politico. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.politico.eu/article/france-overtake-russia-world-weapons-exporter/>.
30. Bezat J. How the French arms industry is scaling up [Электронный ресурс] / J. Bezat, V. Malécot // Le Monde. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: https://www.lemonde.fr/en/economy/article/2024/04/20/how-the-french-arms-industry-is-scaling-up_6668967_19.html.
31. Rinke A. Macron visit to Germany in May to focus on EU ties [Электронный ресурс] / Andreas Rinke // Reuters. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/world/europe/macron-visit-germany-may-focus-eu-ties-2024-04-27/>.
32. Leplâtre S. 'Olympic truce' in Ukraine and hint of a trade battle dominate first day of Xi's visit to France [Электронный ресурс] / S. Leplâtre, P. Ricard // Le Monde. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: https://www.lemonde.fr/en/france/article/2024/05/07/olympic-truce-in-ukraine-and-the-hint-of-a-trade-battle-on-first-day-of-xi-s-visit-to-france_6670672_7.html.
33. Secretariat-General for National Defence and Security official webpage. National strategic review 2022. URL: <https://www.sgdsn.gouv.fr/files/files/rns-uk-20221202.pdf>

34. Macron: France's new strategic review to meet 'dangerous moment' in the world. Christina Mackenzie. URL: <https://breakingdefense.com/2022/11/macron-frances-new-strategic-review-to-meet-dangerous-moment-in-the-world/>
35. The Economist official webpage. Emmanuel Macron in his own words (French). URL: <https://www.economist.com/europe/2024/05/02/emmanuel-macron-in-his-own-words-french>

Позиція Франції щодо вступу України в НАТО та співробітництво з Україною у сфері безпеки

Глибченко М., Левчук Д., Скочко А., Теленько Я.

Два президентські терміни Емманюеля Макрона точно не можна описати, як «прості й нудні часи». Червоною ниткою крізь портфоліо наймолодшого в історії Президента Франції проходить Україна, в контексті претензій на регіональне лідерство на континенті та дедалі менш «аморфної» риторики стосовно безпекових загроз, пов'язаних з рішучим прагненням українців протистояти російській експансії шляхом інтеграції в НАТО.

Статус-кво до приходу Макрона

Станом на 2017 р., у переддень перемоги Е. Макрона над М. Ле Пен у другому турі президентських виборів, відносини Франції та України можна було охарактеризувати як дружні та партнерські. Зближення Києва з Заходом, зокрема і з Парижем, та відхід від політики «двох стільців» (або багатовекторності), було зумовлене доволі об'єктивними причинами: перемогою Революції гідності та подальшим спалахом російської агресії. Після окупації Криму 16 березня 2014 року Україна закликала засудити агресію, використовуючи для цього всі наявні ресурси й майданчики. Зокрема, вже 27 березня ГА ООН ухвалила резолюцію про підтримку територіальної цілісності України та невизнання жодних змін у статусі АР Крим: Франція була серед 100 країн, що проголосували «за». [1]

Тим не менш, інтеграція Києва з НАТО виявилася значно більшим викликом для обох сторін. До приходу Макрона до влади Франція хоча й була політичним союзником України, проте утримувалася від будь-яких кроків, спрямованих на зміцнення військової співпраці, остерігаючись російської реакції і трактуючи будь-які заклики до цього як ризик ескалації. На президентських виборах у 2017 р. більшість кандидатів більш-менш виступали за подальший курс на співпрацю із Москвою. [2] Такий підхід був логічним

продовженням постулатів Н. Саркозі та наслідків Бухарестського саміту НАТО 2008 р., коли Франція разом із низкою інших європейських країн, зокрема Німеччиною, стала на заваді американській ініціативі запросити Україну та Грузію до альянсу шляхом надання ПДЧ.

Сприйняття концепції безпеки Франції за Макрона до початку повномасштабної війни проти України

Для того, аби краще зрозуміти політику Франції стосовно України за Макрона, варто зрозуміти настрої Єлисейського палацу після президентських виборів 2017 р.: ще з часів своєї першої інавгурації Макрон занепокоєний тим, що Європа, в контексті китайсько-американського суперництва, дедалі більше втрачає свою роль і перетворюється на простого пішака. Звідси і бажання взяти під контроль ситуацію шляхом точкових налагоджень відносин з окремими країнами. Так, прийшовши до влади, Макрон почав втілювати власну стратегію поступок Росії. [3] Зокрема, у 2019 р. Макрон закликав послів своєї країни переосмислити відносини Франції з Росією, назвавши існуючу дистанцію з Москвою «стратегічною помилкою». За його словами, у мінливому міжнародному середовищі Європа не може дозволити собі конфліктні відносини з рф. Незважаючи на готовність Франції до компромісу, її поступки залишалися односторонніми. В цей же час Макрон продовжував «бити на сполох»: в інтерв'ю The Economist того ж року він заявив, що НАТО переживає «смерть мозку» через відсутність координації між союзниками. Зокрема, він розкритикував США і Туреччину за дії в Сирії без попереднього узгодження зі своїми партнерами, незважаючи на те, що на кону були їхні інтереси. [4]

В контексті погляду Макрона на НАТО варто зазначити про зміну підходів до альянсу: Париж завжди проводив розмежування між НАТО як військово-оборонною організацією і НАТО як політичним союзом. Для Франції НАТО була радше інструментом оборони, аніж ще однією організацією, яка вибудовує спільну політику між учасниками. Тому для

зовнішньої політики Парижу і характерна значна роль двосторонніх домовленостей. Однак за Макрона на тлі наростання геополітичної нестабільності підхід Франції змінився: зараз Париж наголошує на політичному вимірі альянсу. Заява про «смерть мозку» НАТО свідчить, що Франція бажає зробити свій внесок помітним. [5]

В стратегії Макрона провідну роль у сфері підтримки безпеки в Європі виділено під ЄС. З 2017 р. Макрон висловлював амбітні плани щодо різноаспектного реформування ЄС із метою підвищення самостійності об'єднання, а головною військовою метою з тих пір є уможливлення автономних дій країн ЄС, коли це необхідно. Макрон висунув три головні пропозиції: створення спільного оборонного бюджету, спільної доктрини дій в рамках ЄС та, що масштабніше, спільних сил втручання. [6] Незважаючи на запеклі дебати стосовно нового військового угруповання за рамками НАТО та Спільної політики безпеки та оборони ЄС, у 2018 р. Велика Британія, Франція, Німеччина, Бельгія, Данія, Нідерланди, Естонія, Іспанія та Португалія домовилися про створення Європейської Ініціативи Втручання. Ця ініціатива спрямована на формування військової бригади сил швидкого реагування, здатних до швидкого розгортання вздовж кордонів ЄС та прилеглих територій у разі необхідності. [7] Логіка Франції зрозуміла: Макрон компенсував небажання країн ЄС брати активну участь в операціях і інвестувати в основні стратегічні сили і засоби тісними відносинами з Великою Британією. Британська оборонна промисловість допомогла зберегти європейську базу оборонних технологій і промисловості, яка має вирішальне значення для Франції. Але в основі посилення ЄС Макрон бачить саме франко-німецьке порозуміння. Саме тому в Сорбоннській промові 2017 р. він закликав до збільшення франко-німецької взаємодії в рамках ЄС. [8]

Зміна позиції щодо вступу України до НАТО після російського вторгнення

Сьогодні Франція є одним з провідних союзників Києва в Європі, рішуче налаштованим надавати гуманітарну, фінансову та військову підтримку. Франція підтримала перспективу членства України в ЄС і, на подив багатьох, вступ до НАТО. Ця позиція різко контрастує з політикою Єлисейського палацу не лише до повномасштабного вторгнення РФ, але й одразу після початку війни.

Про зовнішньополітичну орієнтацію Макрона до 2022 р. багато в чому можна судити вже за тим, що після його інавгурації у 2017 р. першим запрошеним до Франції світовим лідером став в. путін. Що стосується НАТО, Макрон одразу зарекомендував себе рішучим противником розширення альянсу та прихильником розбудови діалогу «НАТО-Росія». Зокрема, уже в своїй передвиборчій програмі він зазначав, що «за винятком Балкан і, якщо виникне така ситуація, Фінляндії та Швеції, Франція не підтримає подальше розширення НАТО» [9]. Ба більше, шанси Києва на євроатлантичну інтеграцію нівелювалися ще й тим, що прийом України до альянсу може потенційно спровокувати конфлікт з Москвою, тоді як, на думку французького лідера, «європейська безпека повинна формуватися разом з росією, а не проти неї» [10].

Безпосередньо після вторгнення Макрон спробував взяти на себе роль «голуба миру» і виступити посередником між сторонами конфлікту. Проте примирлива риторика, заяви про необхідність «зберегти обличчя» РФ та безплідні багатогодинні телефонні розмови з путіним сприймалися радше як вияв слабкості, аніж лідерства, на тлі рішучого засудження російської агресії з боку Великої Британії та США. Макрону знадобилося небагато часу, аби усвідомити цей прорахунок, і вже в травні 2022 р. Франція почала однією з перших постачати Україні важке озброєння [11]. У травні 2023 р., у своїй

заключній промові на безпековому форумі GLOBSEC у Братиславі, Макрон заявив, що існуючі безпекові гарантії для Києва є недостатніми [12] і що «Україна може стати повноцінним членом НАТО» [13].

За кілька тижнів, у липні 2023 р., відбувся саміт НАТО у Вільнюсі. Напередодні Макрон підтвердив свою відкритість ідеї повноправного членства України в альянсі [14], сильно здивувавши союзників і аналітиків. За підсумками саміту було прийнято ретельно сформульоване комюніке, у якому зазначалося, що Україна отримає запрошення до НАТО після досягнення консенсусу та розроблення умов членства [15]. На позицію Франції вплинули такі міркування:

Довгострокові гарантії безпеки для Європи. На саміті Макрон наголосив, що єдиним чинником, здатним стримати російську агресію, є стаття 5 НАТО: якою б нахабною не була її політика, у Москві з початку вторгнення дуже обережні, щоб уникнути зіткнень із альянсом. Відповідно, повноцінне членство України в НАТО є найбільш надійною безпековою гарантією як для Києва, так і для всієї Європи [16].

Посилення НАТО. За час війни Україна суттєво збільшила свою військову міць: західні поставки зброї та навчання, поєднані з безпосереднім бойовим досвідом, роблять її значною потугою і дозволяють говорити про те, що включення України в НАТО зробить її цінним постачальником безпеки для альянсу. Окрім того, цей крок значно зміцнить європейський «стовп» НАТО [16], що також важливо для Макрона, який ще у 2019 р. наголосив на необхідності дистанціювання Європи від США в питаннях оборони [17].

Дешевша альтернатива «ізраїльській моделі». Повноцінне членство України в НАТО є економічно та стратегічно вигіднішим для Європи, аніж багаторічне фінансування української армії для забезпечення її готовності до потенційних повторних атак, що лягло б тягарем на французьку та європейську економіку. Цей аспект актуалізується й тим, що серед французів зростає невдоволення значними бюджетними витратами на допомогу Україні,

тож вступ України в НАТО є важливим і для внутрішньополітичного іміджу Макрона [13].

Інструмент тиску на рф. Єлисейський палац вважає, що прийом України до НАТО змусить путіна піти на діалог, значно посилить переговорні позиції Києва і, відповідно, допоможе покласти край війні [13].

Іміджеві вигоди. Нарешті, після Бухарестського саміту 2008 р. за Парижем (разом з Берліном) закріпився статус противника атлантичних прагнень країн Центрально-Східної Європи. Натомість, утвердження Франції в якості рушія інтеграції України в НАТО значно покращить її політичний імідж в регіоні, стратегічну важливість якого актуалізувало російське вторгнення. Не випадково знакова заява про можливість вступу України в альянс було оголошено саме у Братиславі, Словачія [15].

Розвиток українсько-французьких відносин у сфері безпеки за президенства Емманюеля Макрона

Прийшовши до влади у Франції в 2017 р., Е. Макрон, у питанні щодо війни в східних областях України, продовжував наслідувати доволі помірну політику свого попередника Ф. Олланда, заохочуючи поступки Росії та виступаючи за заморожування війни на Донбасі й подальше підтримання статус-кво [18]. Вже було зазначено про вмовляння володимира путіна утриматися від цього кроку та про спроби Макрона «зберегти обличчя» російському президенту через поступки суверенітетом Києва. Підтримуючи зв'язок з обома сторонами, він намагався стати одним із посередників у майбутніх «мирних» переговорах [19]. Утім із літа 2022 р. почала прослідковуватися трансформація позиції Макрона щодо політики по відношенню до України, викликана передусім прагненням бути домінуючою військовою силою в Європі та те, що на початку вторгнення основним партнером для України стала не Франція, а Німеччина, обсяги військової допомоги якої переважали французьку більше, ніж удвічі. Німеччина та США також неодноразово критикували Париж за недостатню військову допомогу

Україні, що завдавало шкоди його престижу [20]. Тож Франція, не в останню чергу керуючись прагненням закріпити за собою лідерські позиції, а також усвідомлюючи реальність російської загрози не тільки для України, а для миру й безпеки в Європі загалом, однією з перших направила в Україну великокаліберну артилерію – зокрема уже в травні 2022 р. країна відправила першу важку зброю – артустановки Caesar, а восени того ж року Макрон оголосив про передачу Україні систем ППО Crotale [21]. Він також доклав значних зусиль для зняття так званої «танкової блокади», тобто небажання Заходу постачати новітні танки ЗСУ, і надіслав так звані легкі танки AMX-10 RC з метою подальшого постачання танків Leopard II. Франція разом із Британією також порушила вето на постачання далекобійних ракет SCALP/Storm Shadow. Утім найбільш гучною є висловлена 26 лютого 2024 року Е. Макроном заява про те, що західні союзники України створять коаліцію з надання ЗСУ далекобійної зброї та не відкидають перспективи відправлення в майбутньому в Україну західних військових. Ця ініціатива утім не зустріла підтримки серед провідних союзників Франції в НАТО, передусім її було відкинуто Британією, Німеччиною та США. Макрон, у свою чергу, пізніше додав, що можливість введення французьких сухопутних військ в Україну може розглядатися у випадку прориву лінії фронту, але не планується найближчим часом [22].

Своєрідною кульмінацією стало підписання 16 лютого 2024 року в ході візиту В. Зеленського до Парижа Угоди про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією, націленої на поглиблення двосторонньої співпраці та партнерства, що ґрунтуються на їхніх спільних інтересах щодо захисту міжнародного правопорядку, миру та основоположних свобод і прав людини. Документ було узгоджено на виконання Спільної декларації про підтримку України, ухваленої на саміті G-7 у Вільнюсі в 2023 р. [23]. Угода, що зберігатиме чинність протягом 10 років, закріплює основоположні складові довгострокових безпекових зобов'язань, наданих Україні Францією,

визначаючи пріоритетність безпекової співпраці у військовій, політичній, фінансовій і гуманітарній сферах. Цим документом Франція підтвердила беззастережну підтримку розвитку суверенної України в межах кордонів 1991 р., здатної протистояти поточним та потенційним загрозам. Сторони підкреслили відданість Українській формулі миру [24]. Важливим досягненням стало закріплення Францією своєї чіткої та принципової підтримки вступу України до ЄС та НАТО [25].

Висновки

Російське вторгнення в Україну змусило європейських лідерів переглянути свої табу й пріоритети, передусім в питаннях вступу України в НАТО та ЄС. Проте мало хто пішов на такі радикальні зміни, як Франція. Французькій політиці стосовно України та РФ після 2014 р. характерна нестабільність. До початку повномасштабної війни у 2022 р. Париж зайняв пасивну позицію та не проявляв ініціативу в наданні військової допомоги. Під час першої президентської каденції Макрона співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією зводилося до заохочення діалогу з Росією, призупинення війни на Донбасі та прагнення обійняти місце посередника в мирних перемовинах. Перші місяці повномасштабного вторгнення відзначились активним спілкуванням французького президента з обома сторонами конфлікту та спробами вмовити Путіна відмовитися від війни, та Зеленського – піти на поступки Москві. Однак улітку 2022 р. курс Макрона щодо російсько-української війни почав змінюватися в сторону більш рішучого засудження дій Росії та активнішої підтримки України, яке здобуло втілення передусім у нарощуванні поставок важкої зброї та військового обладнання. Причинами такої радикалізації стало як усвідомлення здатності України протистояти РФ та небезпеки, що собою являє Росія для всієї Європи, так і прагнення Макрона закріпити статус європейського лідера. Апогеем франко-української співпраці наразі є Угода про співробітництво у сфері безпеки, що закріплює доволі амбітні прагнення й зобов'язання сторін та

виступатиме дороговказом для подальшого поглиблення двосторонніх відносин у цьому напрямку протягом наступних 10 років.

Таким чином, зміна європейської стратегічної кон'юнктури після початку повномасштабної агресії Росії змусила Макрона докорінно переглянути своє табу щодо розширення НАТО на схід. Сьогодні Франція активно лобіює євроатлантичну інтеграцію України. Серед чинників такої радикальної зміни є: потреба в надійних гарантіях безпеки для Європи, посилення НАТО, економічна вигода, зміцнення позицій Франції в Центрально-Східній Європі.

Список використаних джерел

1. General Assembly Adopts Resolution Calling upon States Not to Recognize Changes in Status of Crimea Region. URL: <https://press.un.org/en/2014/ga11493.doc.htm>
2. Інтерпретації російсько-українського конфлікту в західних наукових і експертно-аналітичних працях / За ред. В.Кулика. – К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. – 328 с. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/1133153/mod_resource/content/1/63501738.pdf
3. Ronja Kempin. France's Foreign and Security. Policy under President Macron. SWP Research Paper, 54 p. URL: https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2021RP04_PolicyUnderMacron_DASEP.pdf
4. The Economist: Emmanuel Macron in his own words (English). URL: <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-in-his-own-words-english>
5. NATO after “Brain Death”: the View from France, Germany, and Poland. URL: <https://www.gmfus.org/news/nato-after-brain-death-view-france-germany-and-poland>

6. Macron's European Defense Doctrine. URL: <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2017/09/macrons-european-defense-doctrine?lang=en>
7. Без НАТО та з Британією: хто виграє від нового оборонного союзу на теренах Європи. URL: https://prm.ua/bez-nato-ta-z-britaniyeyu-hto-vigraye-vid-novogo-oboronного-soyuzu-na-terenah-yevropi/#google_vignette
8. Sorbonne speech of Emmanuel Macron - Full text / English version. URL: <https://international.blogs.ouest-france.fr/archive/2017/09/29/macron-sorbonne-verbatim-europe-18583.html>
9. Ані НАТО, ані ЄС: чого чекати Україні від Франції Макрона. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/07/10/7068284/>
10. Die Welt: Макрон хоче швидкого вступу України в НАТО, чому позиція президента Франції так різко змінилася? <https://zn.ua/ukr/WORLD/die-welt-makron-khoche-shvidkoho-vstupu-ukrajini-v-nato-chomu-pozitsija-prezidenta-frantsiji-tak-rizko-zminilasja.html>
11. Публічна дипломатія Франції – прагнення до автентичності в глобалізованому світі. URL: <https://adastra.org.ua/blog/publicna-diplomatiya-franciyi-pragnennya-do-avtentichnosti-v-globalizovanomu-sviti>
12. Discours de clôture du Président de la République. URL: https://cz.ambafrance.org/IMG/pdf/elyse_e_-_discours_de_clo_ture_du_pre_sident_de_la_re_publicue.pdf?16075/cc67830f7f2700edbf9609c9733a0638b414d1c9, p. 5
13. France's Geopolitical Considerations: A Closer Look at its Stance on NATO's Enlargement towards Ukraine and Georgia at the Vilnius Summit. URL: <https://gfsis.org.ge/blog/view/1606>
14. France's Eastern Zeitenwende? URL: <https://media.realinstitutoelcano.org/wp-content/uploads/2024/05/ari56-2024-giuashvili-france-eastern-zeitenwende.pdf>

15. Франція почала активно лобіювати вступ України в НАТО. URL: <https://foreignukraines.com/2023/08/22/france-has-become-the-biggest-lobbyist-for-the-euro-atlantic-integration-of-ukraine/>
16. Why Macron Is Now Embracing EU and NATO Enlargement. URL: <https://ip-quarterly.com/en/why-macron-now-embracing-eu-and-nato-enlargement>
17. Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead. URL: <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>
18. Між амбіціями та реальністю: зовнішня політика Франції за президентства Макрона. URL: <https://adastra.org.ua/blog/mizh-ambiciyami-ta-realnistyu-zovnishnya-politika-franci-za-prezidentstva-makrona>
19. Macron's response to Russia's war in Ukraine. URL: <https://www.iiss.org/publications/strategic-comments/2023/macrons-response-to-russias-war-in-ukraine/>
20. Macron: Unpredictability Pays. URL: <https://cepa.org/article/macron-unpredictability-pays/>
21. What exactly is Emmanuel Macron's policy on Ukraine? URL: <https://www.economist.com/the-economist-explains/2023/01/27/what-exactly-is-emmanuel-macrons-policy-on-ukraine>
22. Macron's plan for Ukraine faces scrutiny from U.S. and German leaders. URL: <https://english.nv.ua/nation/macron-held-secret-talks-on-ukraine-strategy-with-biden-scholz-in-february-wsj-50406789.html>
23. In Paris, Volodymyr Zelenskyy and Emmanuel Macron signed the Agreement on security cooperation between Ukraine and France. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/u-parizhi-volodimir-zelenskij-ta-emmanuel-makron-pidpisali-u-89013>
24. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією. URL: <https://france.mfa.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-franciyeyu>

25. Macron the Hawk Why Europe Should Follow France's Lead on Ukraine. URL:
<https://www.foreignaffairs.com/ukraine/macron-hawk>

Позиція Франції щодо вступу України в ЄС

Озерська Є., Динда Ю., Єфремова Є., Дончик В.

Франція протягом тривалого часу з обережністю ставилася до розширення Європейського Союзу, але була рішучим прихильником поглиблення співпраці в межах самого Об'єднання. Вже в 1990-х роках Франсуа Міттеран запропонував політику так званої «половинчастої інтеграції» країн Центральної та Східної Європи (ЦСЄ), що передбачала створення Європейської конфедерації, яка надавала б країнами ЄС і ЦСЄ співпрацювати щодо визначеного кола питань, таких як торгівля та безпека. [1, с. 66] Пропозиція була сприйнята з підозрою, оскільки мала фундаментально західноєвропейську спрямованість. Згодом, Париж змістив свою політику в бік «раціоналізованого розширення» під тиском інтересів французького бізнесу, прийняття Копенгагенських критеріїв і бажання запобігти домінуванню Німеччини в регіоні.

До початку повномасштабного вторгнення в Україну, Франція була стурбована рівновагою між внутрішнім ринком і системою соціального забезпечення, що можна проілюструвати завдяки поширеному серед громадської думки наративу про «польського сантехніка», який нібито відбиратиме робочі місця у французів. [2] Париж також переймався функціонуванням процесу прийняття рішень в рамках ЄС, якому постійно зростаюча кількість країн-членів могла б зашкодити. Не варто також забувати про досвід країн-членів ЄС, пов'язаний з минулими хвилями розширення на схід. Якщо для деяких експортно-орієнтованих економічних систем (переважно німецької) вигоди від інтеграції східноєвропейських економік у ланцюги поставок були величезними, то для інших країн, серед яких опинилася і Франція, інтеграція принесла соціальні витрати через потоки мігрантів та перенесення західноєвропейських виробництв до економік, де вартість робочої сили була суттєво нижчою.

Напередодні вступу Емманюеля Макрона на посаду французького президента, в українських новинних джерелах почали з'являтися повідомлення, що ані серйозної підтримки щодо європейської чи євроатлантичної інтеграції України, ані поглиблення співробітництва в рамках Східного партнерства від Емманюеля Макрона очікувати не варто. Вважалося, що Близький Схід, Середземномор'я та Африка традиційно залишаться значно більш пріоритетними регіонами.

Вже у квітні 2018 року у своєму зверненні до Європейського парламенту Емманюель Макрон підкреслив, що, хоча він не проти розширення як такого, він вважає, що прийняття нових членів повинне відбутися лише після попереднього поглиблення процесу європейської інтеграції. Президент закликав до реформування методології самого процесу розширення, при цьому конкретних пропозицій висловлено з його сторони не було.

У 2019 році президент Франції зазначив: «Критики розширення мають рацію. Я більш ніж скептично ставлюся до тих, хто каже, що майбутнє Європи полягає в подальшому розширенні, коли ми не можемо дійти згоди між 28 країнами». [3] У жовтні того ж року, Франція наклала вето на рішення щодо початку переговорів про вступ до ЄС низки балканських країн, а саме Північної Македонії та Албанії. Що стосується України, її шлях до членства також був згаданий у промові, проте не в найбільш позитивному контексті. Говорячи про майбутнє Європи, Емманюель Макрон зробив припущення, що вступ України до ЄС може тривати кілька десятиліть.

Аналізуючи низку прес-релізів та публічних заяв, можна дійти висновку, що французький уряд на постійній основі послуговувався двома основними тезами, пояснюючи свою опозицію. По-перше, йшлося про необхідність реформування процедур вступу, перш ніж прийняття нових членів стане можливим. Аргументація, в основному, базувалася на «негативному досвіді» ЄС з хвилею розширення у Центральній та Східній Європі. Зокрема, зазначалося, що автократичні тенденції в Польщі і Угорщині,

а також постійні проблеми з корупцією в таких країнах, як Румунія і Болгарія, загрожують ліберальній демократії та верховенству права в ЄС. По-друге, Париж наголошував на необхідності пошуку балансу між розширенням і поглибленням співпраці в межах ЄС. Насправді, позиція Емманюеля Макрона в цьому випадку мала причини, які не декларувалися публічно. Зокрема, йдеться про кризу потоку албанських біженців та протистояння між Францією та Німеччиною, яке можна підсумувати наступним чином: якщо Німеччина не йде назустріч поглибленню ЄС відповідно до французьких побажань, Франція не буде підтримувати вигідне для Берліна розширення на схід Європи.

У закликах французького президента до паузи в розширенні ЄС критики також вбачали припущення, що Франція мимоволі поступається цими територіями Росії, яка вже домоглася залучення Сербії до торговельної угоди зі своїм Євразійським економічним союзом і чинила тиск на інші країни регіону. [4] Більше того, побоювання стосувалося можливого повторення долі України, яка підписала угоду про асоціацію з ЄС у 2014 році. У відповідь, Москва окупувала Крим і частину Донецької та Луганської областей, а Європейський Союз не зміг цьому запобігти.

Щодо співпраці між Францією та Україною, релевантної на шляху останньої до ЄС, варто також зазначити, що з початком першої каденції президента Емманюеля Макрона питання врегулювання конфлікту та процесу реформ в Україні посіли чільне місце у французькому політичному порядку денному. На тлі переговорів у Нормандському форматі активізувалися двосторонні зв'язки між Францією та Україною загалом, зокрема на рівні міністрів. Ці канали співпраці дозволили Парижу висловлювати занепокоєння та пропозиції, пов'язані з процесом реформ, в тому числі тих, які є необхідними на шляху України до членства в Об'єднанні.

Париж представив два так звані дискусійні документи, датовані жовтнем 2019 року і січнем 2020 року, в рамках процесу консультацій, ініційованого Європейською комісією напередодні публікації доповіді про

майбутнє Східного партнерства. У жовтневому документі йшлося про те, що відповідальним підходом було б «утримання від створення ілюзій або двозначності серед наших партнерів щодо мети партнерства». У ньому було також сказано, що партнерство ґрунтується на економічній і політичній співпраці, але виключає «всі перспективи або всі механізми інтеграції або членства в ЄС». [5] Таким чином, стає зрозуміло, що Франція відкидала припущення, що Східне партнерство, частиною якого є й Україна, може призвести до членства в Європейському Союзі для країн, включених до програми.

Повномасштабна війна Росії проти України спричинила досить радикальний перегляд позиції Франції щодо розширення ЄС. Як зазначалося, раніше Франція закликала до поглиблення процесу євроінтеграції, вбачаючи в розширенні Союзу своєрідну опозицію до цієї ініціативи. У цьому питанні Франція також розходила з країнами Центральної та Східної Європи, які переважно підтримували розширення ЄС. На думку одного з аналітиків, у Парижі почали усвідомлювати, що ЄС нехтує регіоном Західних Балкан, залишаючи його вразливим до російського та китайського впливу. Пропозиція французького президента щодо створення «європейської політичної спільноти», яка включала б країни, що не є членами ЄС, і той факт, що Франція підтримала статус України як кандидата на вступ до ЄС, свідчили про зміну в мисленні французьких політиків щодо геополітичного значення розширення ЄС. [6]

Україна офіційно подала заявку на вступ до Європейського Союзу на п'ятий день після початку російської повномасштабної агресії – 28 лютого 2022 року. У спільній заяві Веймарської трійки від 1 березня 2022 року міністри закордонних справ Франції, Німеччини та Польщі заявили, що вони визнають «європейські прагнення та європейський вибір України». [7]

9 травня 2022 року під час виступу перед Європейським Парламентом у Страсбурзі, Емманюель Макрон заявив, що Україні знадобляться

десятиліття, аби вступити до Європейського Союзу, і натомість запропонував Києву приєднатися до вищезгаданої «європейської політичної спільноти», поки він чекає на рішення Європейської Комісії щодо надання Україні статусу кандидата. [8] 23 травня 2022 року у Міністерстві Європи та закордонних справ Франції, відповідаючи на питання про те, чи заяви французького президента не «надішлють негативний сигнал Києву», заявили, що проєкт Емманюеля Макрона щодо «європейської політичної спільноти» не є ані альтернативою членству, ані альтернативою процесу набуття членства, а насправді спрямований на швидке зміцнення відносин з усіма європейськими країнами і підтримку країн-кандидатів. [9]

16 червня 2022 року президент Франції Емманюель Макрон, канцлер Німеччини Олаф Шольц, президент Румунії Клаус Йоганніс і прем'єр-міністр Італії Маріо Драгі приїхали до Києва. Під час спільної прес-конференції французький президент підтвердив, що Париж, Берлін, Бухарест та Рим підтримують надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС. [10] Уже 23 червня 2022 року лідери 27 країн-членів Європейського Союзу ухвалили відповідне рішення. [11]

Представники французького уряду неодноразово наголошували на тому, що Україна – колись – приєднається до ЄС. Це стосується і Клемана Боне (екс-держсекретаря з європейських справ, який обіймав цю посаду до переобрання Емманюеля Макрона), і колишньої міністерки закордонних справ Катрін Колонни, яка вважає, що «Україна стане сильнішою, а Європа зміцниться завдяки Україні». Як підкреслила колишня Державна секретарка з європейських справ Лоуренс Бун, держави-члени ЄС погоджуються: питання не в тому, «якщо», а в тому, «як» і «коли». [2]

Із середини 2023 року Емманюель Макрон демонструє поступово все більш тверду політику щодо України. 31 травня 2023 року він виступив з промовою на конференції GLOBSEC, де офіційно проголосив свою позицію щодо орієнтації на Східну Європу. [12] Промова президента Франції була

спрямована на дискусію щодо безпеки в Європі, порушуючи питання доцільності та ефективності в майбутньому залежності Європи від США у безпековому вимірі. Президент наголошує на необхідності об'єднання Європи перед обличчям нових загроз, основною з яких проголошено російсько-українську війну. Як на заході з реалізації стратегії посилення безпеки в Східній Європі наголошено на приєднанні України до ключових оборонних та політичних блоків.

Зокрема, у промові йшлося і про розширення Європейського Союзу. Однак, позицію Емманюеля Макрона, викладену у промові, не можна вважати чіткою – розширення ЄС не може бути швидким процесом. Як зазначає президент Франції, ЄС «потрібна більша геополітична єдність, щоб приєднати Західні Балкани, Молдову та Україну до Європи. Європа має бути об'єднана».

[12]

За декілька місяців Емманюель Макрон порушив питання розширення членства ЄС на зустрічі європейських лідерів в Гранаді у форматі Європейської політичної спільноти 5-6 жовтня 2023 року. Тоді французький президент за підтримки німецького канцлера Олафа Шольца заявив про намір просувати питання початку переговорів щодо розширення. Франція наполягала на тому, аби лідери ЄС погодили в Гранаді заяву про необхідність внутрішніх реформ у зв'язку з розглядом питання про розширення. [13] Заява самого Емманюеля Макрона напередодні заходу в Гранаді залишала простір для полеміки щодо фактичних термінів вступу України в ЄС – «багато речей потрібно вирішити [до 2030 року]. Процес розширення повинен стати більш надійним, з реформами в країнах-кандидатах і в ЄС. Але я не впевнений, що визначення конкретної дати є доцільним». [13] За результатами зустрічі було опубліковано Гранадську декларацію, яка *inter alia* закликає ЄС вжити необхідних підготовчих заходів для майбутнього розширення. [14]

У світлі вже звичного для Емманюеля Макрона наративу, під час зустрічі з прем'єр-міністром Словенії Робертом Голобом у грудні 2023 року,

президент наголосив на рішучості підтримувати Україну стільки, скільки буде необхідно, зокрема в контексті відкриття переговорів про приєднання України та Молдови до ЄС. [14] У січні 2024 року з візитом до Києва прибув міністр закордонних справ Франції Стефан Сежурн. Політик пообіцяв, що його країна надасть експертну допомогу для прискорення досягнення Україною критеріїв щодо вступу до ЄС. [15]

16 лютого 2024 року Франція, слідом за Великою Британією, підписала безпекову угоду з Україною (офіційна назва – «Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією»). Вступ до угоди офіційно закріпив позицію Франції щодо підтримки євроатлантичної стратегії України: «Основними складовими довгострокових безпекових зобов'язань, взятих Францією щодо України в межах цієї Угоди, є:

(...)

- підтримка інтеграції України до європейських та євроатлантичних інституцій, зокрема шляхом підтримки вступу України до ЄС та оперативної сумісності з НАТО». [16]

Найбільш резонансною подією стала промова Емманюеля Макрона в Єлисейському президентському палаці в Парижі 26 лютого 2024 року. На тлі зменшення обсягів допомоги з боку США, президент Франції заявив про наміри перетворити Францію на «європейського адвоката» України, що стосується насамперед безпекових питань, але й не обходить справу євроінтеграції в контексті прагнень Емманюеля Макрона сприяти розвитку оборонного виміру в структурі ЄС. [17]

Новим приводом для обговорень політики президента Франції щодо російсько-української війни стала його промова в Сорбонні 25 квітня 2024 року – останній з гучних прецедентів, під час якого Емманюель Макрон виголосив занепокоєння щодо європейської перспективи. Загалом у його промові Україну було згадано 13 разів. Головна заява щодо членства України в ЄС наведена нижче:

«Після російської агресії Європа бачить себе єдиним цілим, стверджуючи, що Україна і Молдова є частиною нашої європейської сім'ї, і їм судилося приєднатися до Союзу, коли прийде час, так само, як і Західним Балканам». [18]

Проте, хоча президент Франції продовжує лінію адвокації євроінтеграції України, промову у Сорбонні розкритикували за відсутність чіткого плану виконання поставлених завдань. Слова Емманюеля Макрона також не додають ясності щодо термінів вступу України в ЄС. Основним фокусом залишається безпековий вимір, а приєднання до Союзу є лише одним з факторів, необхідних для виконання таких планів Франції.

Тверда позиція підтримки України з боку Франції зберігалася щонайменше до європейських виборів цього літа – таким чином Емманюель Макрон мав на меті забезпечити голоси у свою підтримку. Проте після провальних результатів президентських сил на виборах до Європейського парламенту та розпуску Національних зборів, Президенту доведеться дедалі підлаштовуватися під все більший вплив опозиційних партій, що ставить під питання перспективу амбітних цілей поточної французької політики.

Висновки

Впродовж декількох десятиліть з моменту проголошення незалежності України Франція займала категоричну позицію щодо майбутнього України в Європейському Союзі. Згадуючи досвід попередніх етапів розширення Союзу, Париж прагнув, аби процес розширення став більш поміркованим, першочергово були проведенні інституційні реформи – загалом перевагу надавалася поглибленню інтеграції в межах Союзу, аніж його розширенню.

За першої каденції Емманюель Макрон, зберігаючи фокус на традиційно більш пріоритетних регіонах, таких як Близький Схід, Середземномор'я та Африка, не надавав явних сигналів підтримки щодо європейської чи євроатлантичної інтеграції України. Навпаки, Президент зазначав, що процес вступу України в ЄС, навіть якщо колись і розпочнеться,

може тривати десятиліттями. Існували й інші причини невтішності перспектив розширення ЄС, які не озвучувалися публічно. Це стосується протистояння між Францією та Німеччиною щодо подальшого розвитку Об'єднання та ймовірних поступок простором на сході Європи для поширення на нього російського впливу.

Тим не менш, буде невірним сказати, що прагнення України до вступу в ЄС залишалися повністю проігнорованими Францією. Під час першої каденції президента Емманюеля Макрона на тлі переговорів у Нормандському форматі активізувалася співпраця між Францією та Україною, що дозволило Парижу висловлювати занепокоєння та пропозиції, пов'язані з реформами, в тому числі й тими, які були необхідними для європейської інтеграції України. Проте загальна позиція Франції щодо членства України в ЄС залишалася незмінною.

Різкий зсув у підході Франції до розширення Союзу і, безпосередньо, приєднання до нього України стався після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року. Із середини 2023 року Емманюель Макрон демонструє все більш тверду політику щодо України. Членство останньої в ЄС та інших ключових оборонних та політичних блоках має стати запорукою підтримання безпеки в Європі та об'єднати її перед обличчям нових загроз. Більше того, Франція стала більш відкритою до приєднання й інших країн-кандидаток на вступ до ЄС, але, за умови проведення необхідних реформ як в межах Союзу, так і всередині потенційних членів.

Наразі Емманюель Макрон демонструє рішучу підтримку євроатлантичної стратегії України. Це було офіційно засвідчено в Угоді про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією, підписаній 16 лютого 2024 року. І хоча терміни вступу України в ЄС досі залишаються невизначеними, тверда позиція підтримки України з боку Франції є і залишатиметься в близькому майбутньому беззаперечною.

Список використаних джерел

1. Л. П. Халецька // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка // Позиція Франції з проблеми розширення Європейського Союзу на схід [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/23391/1/Позиція%20Франції.pdf>
2. International Centre for Defence and Security // French Position on EU Enlargement: Seizing the Historic and Geopolitical Turn [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://icds.ee/en/french-position-on-eu-enlargement-seizing-the-historic-and-geopolitical-turn/>
3. Аналітичний портал: Центр міжнародної безпеки // Витоки проєкту Європейської Політичної Спільноти [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://analytics.intsecurity.org/european_political_community_macron/
4. Reuters // On Russia and EU enlargement, Macron pushes a radical agenda [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.reuters.com/article/idUSKBN1XO2P8/>
5. Carnegie Endowment for International Peace // The EU and Ukraine: Taking a Breath [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://carnegieendowment.org/2018/02/27/eu-and-ukraine-taking-breath-pub-75648>
6. Emma Sjökvist // Northern European And Transatlantic Security // French Security Policy and the War in Ukraine [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://foi.se/rest-api/report/FOI%20Memo%207948>
7. Ministere De L'Europe Et Des Affarieres Etrangeres // Ukraine – Joint Declaration by the ministers for Foreign Affairs of France, Germany and Poland – (Łódź, 01 Mar. 2022) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

<https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/ukraine/news/article/ukraine-joint-declaration-by-the-ministers-for-foreign-affairs-of-france>

8. BBC // Ukraine bid to join EU will take decades says Macron [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61383632>
9. Ministere De L'Europe Et Des Affaires Etrangeres // Ukraine – Q&A (23 May 2022) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/ukraine/news/article/ukraine-q-a-23-may-2022>
10. Le Monde // EU leaders in Kyiv back Ukraine candidate status, as France promises howitzers [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/06/16/macron-scholz-and-draghi-vow-to-help-rebuild-ukraine_5987028_4.html
11. Урядовий портал // Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes>
12. Elysee // Globsec Summit in Bratislava [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2023/06/01/globsec-summit-in-bratislava>
13. Politico // Backlash grows against Ukraine's EU accession [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.politico.eu/article/in-granada-backlash-grows-against-ukraines-eu-accession/>
14. European Council // The Granada declaration [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/10/06/granada-declaration/>

15. UNN // France will provide expert support to Ukraine within the framework of EU accession negotiations [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://unn.ua/en/news/france-promises-to-speed-up-ukraines-accession-to-the-eu>
16. Президент України Володимир Зеленський: Офіційне інтернет-представництво // Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89005>
17. France 24 // Macron not ruling out Western troops on the ground in Ukraine [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.france24.com/en/europe/20240226-macron-seeks-to-rally-western-leaders-to-bolster-support-for-ukraine>
18. Groupe d'etudes geopolitiques // Emmanuel Macron: Europe — It Can Die. A New Paradigm at The Sorbonne [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://geopolitique.eu/en/2024/04/26/macron-europe-it-can-die-a-new-paradigm-at-the-sorbonne/>

Висновки

На тлі вторгнення Росії в Україну Європа знаходиться у своєрідному стані біфуркації. У той час як жорстко критикований підхід до справ з Росією “business as usual” вже не працює – виникло вікно можливостей для провідних європейських потуг позмагатись за роль очільника Європи шляхом розробки нового стратегічного бачення забезпечення безпеки та стабільності регіону, а також через впровадження рішучих зовнішньополітичних ініціатив. Франція за президентства Еммануеля Макрона постає як держава, яка не лише має відповідний внутрішньо- та зовнішньополітичний потенціал для проєкції свого лідерства на загальноєвропейський рівень, а й як така, що активно слідує цим курсом. Докорінні зовнішньополітичні трансформації вперше з часів Сорбоннської промови Президента 2017 року підтверджуються не лише риторично, у вигляді промов тощо, а й практичними заходами та ініціативами – від ухвалення нових документів доктринального характеру до відходу від традиційних табу і посилення військової та економічної підтримки України.

Попри резонансний характер заяв та ініціатив, глибинна французька мотивація відображає послідовність та «спадкоємність», що притаманна зовнішній політиці Емманюеля Макрона. Цією константою залишається стратегічна мета Президента – створення об'єднаної і суверенної Європи, яка проєктується на нові методи зовнішньої політики. Відтак, зняття французького «вето» на розширення двох основних для європейської архітектури безпеки та стабільності організацій – ЄС та НАТО розглядається Президентом як необхідні кроки на шляху до тої Європи, будучи лідером якої, Франція зможе забезпечити сталу реалізацію своїх інтересів. Саме тому Франція виступає чиненайрішучішим лобістом євроатлантичної інтеграції України, на відміну від США та Німеччини – у відносинах з якими у Президента час від часу простежується охолодження, пов'язане із стратегічними розбіжностями у питаннях майбутнього євроатлантичного простору. Поясненням таких дій Франції є офіційна позиція Парижа,

проголошена в Сорбоннській промові у квітні цього року: «...notre Europe, aujourd'hui, est mortelle. Elle peut mourir». Відтак, у цьому контексті заклику до європейської єдності та посиленні стратегічних спроможностей – поразка України розглядається Президентом як така, що може вартувати Європи, її безпеки та демократичності. Уособленням лідерської позиції Франції у справі підтримки України як невід’ємної передумови реалізації власних стратегічних пріоритетів наразі виступає Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією. Попри досі наявну розмитість бачення того дня, коли Україна стане членом ЄС та НАТО цей документ, зокрема, надає розуміння, що у найближчому майбутньому Україна може покладатися на Францію як на стратегічного партнера та союзника, з яким вона, здається, поділяє спільну остаточну мету.

Тож, об’єднана Європа, яку проте ще треба створити, має виступити у ролі мультиплікатора провідної ролі Франції на міжнародній арені. Елементом так званої «доктрини Макрона», що була успадкована від Шарля де Голля та, проте, зазнала значної зміни, є роль Франції у якості “*puissance d’équilibre*”. Саме на прикладі відносин з Росією та переходу від сумнозвісної стратегії діалогу до більш активних форм стримування руйнівного впливу цієї держави-агресора на достатньо крихку, як виявилось, європейську архітектуру підтверджується певною мірою відхід від цієї концепції. Натомість Франція очолює зусилля держав євроатлантичного простору з подальшої інтеграції та посилення спроможностей ключових організацій регіону.

Отже, на шляху до реалізації своїх зовнішньополітичних амбіцій Президенту Макрону, попри значний обсяг виконаної роботи з адаптації своєї політики до поточних умов, ще доведеться стикнутися з такими проблемами, як: розбіжності інтересів та стратегічного бачення з іншими країнами Європи, насамперед Німеччиною, а також із США; необхідність сталого приведення ефективності практичних заходів у відповідність до політичної риторики, як наприклад у випадку із постачанням озброєнь Україні; а також, звичайно, із

складнощами внутрішньої французької політичної кухні і все більшого впливу опозиційних партій, що так явне не прослідковувався за першої каденції Макрона. Саме тому перспектива того, чи зможе Емманюель Макрон очолити об'єднану Європу в умовах протистояння із Росією на тлі все більш конфліктогенного світу міжнародної політики залишається під питанням.

Відносини Франції із країнами Колективного Заходу

Відносини Франції із Сполученими Штатами Америки та стратегічна автономія

Підготували: Пономаренко Анна, Максим Патік, Дяк Ілля, Ткачук Єгор

Відносини Франції та Сполучених Штатів Америки

У національній стратегії Франції від 2022 року йдеться: «...стратегічне партнерство Франції зі Сполученими Штатами залишатиметься ключовим і має бути масштабним, далекоглядним і прагматичним¹».

Оцінка відносин із США майже не відрізняється від тої, що наявна у національній стратегії Франції від 2017 року: «Сполучені Штати є фундаментальним партнером завдяки збігу інтересів у сфері оборони і безпеки, а також міцності існуючих оперативних і розвідувальних зв'язків. Обидві сторони повинні підтримувати цю особливу співпрацю і приділяти їй пильну увагу²». У той же час в документі констатується, що «...зростаюча розбіжність між Європою та американським політичним класом і населенням, а також нещодавні політичні зміни в Сполучених Штатах викликають серйозні занепокоєння в Європі, навіть більше, ніж у минулому»

Тоді, в 2017 році, випала можливість стати тією опозиційно-партнерською силою до нової адміністрації Білого Дому з Дональдом Трампом на чолі і представити європейську альтернативу сліпому слідуванню американським інтересам в рамках зростаючого напруження у відносинах з Китаєм – про це Президент Франції декларативно заявив у 2017 на одному зі своїх виступів³. Ідея того, що США направляють все більше ресурсів в бік Індо-тихоокеанського регіону зберіглася і у французьких оцінках

¹ National strategic review. 2022. 60 p.

² National strategic review. 2017. 100 p.

³ Elysee. President Macron gives speech on new initiative for Europe. [elysee.fr](https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2017/09/26/president-macron-gives-speech-on-new-initiative-for-europe). URL: <https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2017/09/26/president-macron-gives-speech-on-new-initiative-for-europe> (date of access: 18.05.2024).

Адміністрації Президента Байдена: *«Переорієнтація США на стратегічну конкуренцію з КНР супроводжується зміною балансу сил між регіональними державами»*. Франція підкреслює важливість США для безпеки в Європі, але при цьому висловлює занепокоєння щодо збереження американського впливу в інших регіонах світу: *«Через війну в Україні Сполучені Штати знову постали як ключове джерело європейської безпеки, завдяки масштабам своїх зусиль та військовій підтримці України. Потенційне послаблення американських інвестицій у регіони, що становлять інтерес для Європи (Африка, Близький Схід), які до того ж зазнають тиску з боку окремих держав і зростання антизахідних настроїв, може вплинути на нашу здатність робити тривалий внесок у безпеку і стабільність у цих регіонах»*.

Таким чином, можна виділити основні проблеми у відносинах із США, із якими зіштовхнулася Франція за часів президентства Макрона:

1. Переорієнтація США у бік загрози Китаю та посиленні їх впливу в Індотихоокеанському регіоні, де Франція грає «балансуючу роль».
2. Послаблення впливу США в регіонах, що становлять інтерес для Європи (Африка, Близький Схід)
3. Переобрання Трампа несе як нові можливості, так і нові ризики.
4. Європа залежить від ступеня підтримки України з боку США.

Відповіддю на ці виклики має стати збільшення стратегічної автономії. У національній стратегії Франції від 2022 року вона визначається першим пріоритетом у безпековій політиці, відповідно до цього документу це *«...необхідна умова для захисту фундаментальних інтересів Франції. В її основі лежить здатність до автономної оцінки, прийняття рішень і дій»*. Як ця стратегічна автономія втілюється щодо основних викликів?

Відносини Франції та Китаю

Як зазначив директор Інституту міжнародних відносин і стратегій (IRIS) Паскаль Боніфас *«Посилення Китаю хай і викликає занепокоєння у США, але*

це не є проблемою для Франції»⁴. Париж прагне дистанціюватися від протистояння США та Китаю і отримати більше можливостей на міжнародній арені. Як зазначав Президент Франції під час свого візиту до КНР: «великий ризик, з яким стикається Європа, полягає в тому, що вона буде втягнута в кризи, які не є нашими, і це заважає їй розбудовувати свою стратегічну автономію»⁵. Якщо Франція займала б однозначну позицію стосовно посилення впливу КНР в Індо-Тихоокеанському регіоні, це позбавило б її маневру на інших дипломатичних фронтах, зокрема у спробах залучити Китай до вирішення російсько-української війни. Нещодавній візит лідера Китаю до Франції як раз підтверджує цей курс. Присутність Президента Єврокомісії Урсули фон дер Ляєн на перемовинах свідчила про бажання вибудувати спільну європейську політику у питаннях Китаю⁶. Політика Франції в питанні відносин із Китаєм залишається доволі послідовною, але зближення із Китаєм поки не принесло серйозних зсувів у питанні врегулювання російсько-української війни.

Франція наголошує на важливості підтримки стратегічної незалежності Європи і водночас налагодження тісніших зв'язків з Китаєм. Париж наголошує на важливості мінімізації ризиків у ланцюгах поставок. Обидві країни підтвердили свою прихильність до співпраці в різних галузях, включаючи боротьбу зі зміною клімату, розвиток аерокосмічної галузі та дослідження Місяця.

⁴ China's rise is a matter of concern for US, but not a problem for France. *IRIS*. URL: <https://www.iris-france.org/182188-chinas-rise-is-a-matter-of-concern-for-us-but-not-a-problem-for-france/> (date of access: 18.05.2024).

⁵ Anderlini J., Caulcutt C. Europe must resist pressure to become 'America's followers,' says Macron. *POLITICO*. URL: <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macron-china-america-pressure-interview/> (date of access: 18.05.2024).

⁶ Xi's visit exposes fault lines in European unity | Brookings. *Brookings*. URL: <https://www.brookings.edu/articles/xis-visit-exposes-fault-lines-in-european-unity/> (date of access: 18.05.2024).

США та Франція в регіоні Близького Сходу та Північної Африки

Незважаючи на економічну конкуренцію, США і Франція часто об'єднують зусилля в питаннях безпеки, особливо в боротьбі з тероризмом в Сахельському регіоні. Взаємодія Франції зі Сполученими Штатами Америки на Близькому Сході є складним переплетінням стратегічних маневрів і розбіжностей у пріоритетах, що особливо яскраво проявилось під час переходу від адміністрації Трампа до адміністрації Байдена. Відносини між президентом Франції Еммануелем Макроном і колишнім президентом Дональдом Трампом відзначалися мінливою динамікою, що призвело до того, що Макрон зайняв позицію французького нейтралітету в міжнародних відносинах, дистанціювавшись від підходу Трампа до європейських союзників. Співпраця Макрона з адміністрацією Байдена свідчить про перехід до більш стабільного і стратегічного партнерства, особливо у вирішенні спільних проблем Близького Сходу. Акцент Макрона на європейській автономії та стратегічній незалежності від США відображає ширші амбіції щодо переосмислення ролі Франції у світових справах. Виступаючи за стратегічну автономію ЄС у питаннях оборони і ставлячи під сумнів традиційну роль НАТО, Макрон прагне утвердити позицію Франції як ключового гравця у формуванні міжнародних відносин, особливо на Близькому Сході. Однією з ключових розбіжностей між Францією та США є їхні підходи до Близького Сходу. Заклик Макрона до збільшення військової присутності США в Іраку та Сирії контрастує зі схильністю Байдена до обмеження розгортання військ у регіоні. Зосередженість Макрона на протидії турецькому впливу та взаємодії з Росією підкреслює нюанси стратегії, яка розходиться з традиційними пріоритетами США. Крім того, підхід Макрона до політики, спрямований на прагматичні альянси з такими країнами, як

Саудівська Аравія та Ізраїль, відображає відхід від курсу адміністрації Байдена, орієнтованого на захист прав людини⁷.

Переобрання Трампа: можливості та ризики для Франції

Можливе переобрання Трампа та зменшення впливу США в Європі створює для Франції одночасно як ризики так і додаткові можливості. За часів президенства Дональда Трампа Париж скористався зміною ролі США на дипломатичній арені як можливістю заповнити вакуум і відігравати більш активну роль. На Близькому Сході різні країни прагнуть здобути вплив, тоді як роль США стає все більш невизначеною. Наприклад, у питанні Ірану, на відміну від конфронтаційного курсу США, Макрон підтвердив, що Париж *«готовий говорити з усіма»*⁸. Тим не менш, реальність залишається такою, що Франція не може в повній мірі замінити вплив США, де ті відступають. Париж видається чудовим посередником, що має контакти із Пекіном, країнами Близького Сходу та Африки та може докласти суттєвих зусиль до вирішення того ж Ізраїльсько-Палестинського конфлікту, але одночасно, йому не вистачає можливостей у проектуванні сили в цих регіонах, щоб мати переговорну позицію на рівні зі Сполученими Штатами. Наприклад, візит міністра закордонних справ Франції Жан-Іва Ле Дріана до Ірану 5 березня, схоже, не дав тих результатів, на які очікував президент Макрон, і натомість був сприйнятий іранцями як виконання Францією вимог США, хоча він мав на меті переконати Трампа зберегти ядерну угоду⁹.

⁷ The Limits of US-French Coordination in the Middle East. Arab Center Washington DC. URL: <https://arabcenterdc.org/resource/the-limits-of-us-french-coordination-in-the-middle-east/> (date of access: 18.05.2024).

⁸ The U.S.–France Special Relationship: Testing the Macron Method. GMFUS. URL: <https://www.gmfus.org/news/us-france-special-relationship-testing-macron-method> (date of access: 18.05.2024).

⁹ The U.S.–France Special Relationship: Testing the Macron Method. GMFUS. URL: <https://www.gmfus.org/news/us-france-special-relationship-testing-macron-method> (date of access: 18.05.2024).

Переобрання Трампа також може серйозно вплинути на російсько-українську війну і призвести до перегляду США своїх з безпекових зобов'язань у Європі.

Франція та російсько-українська війна

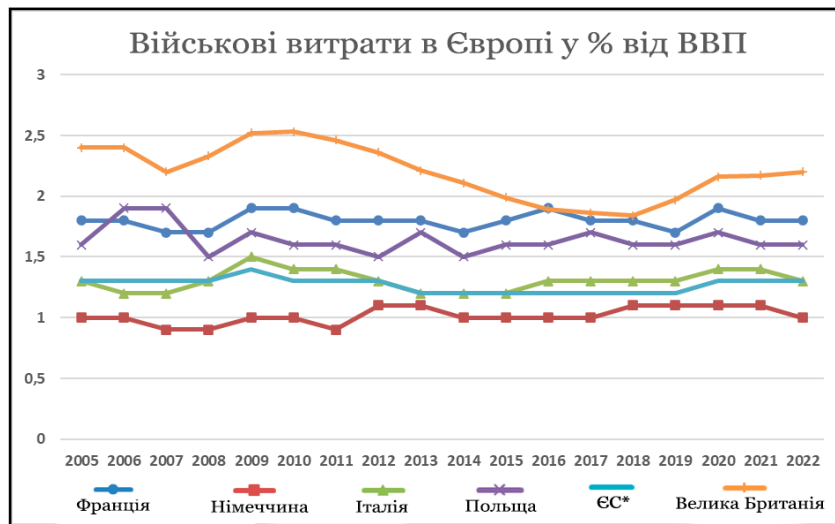
Макрон поступово змінює свою риторику щодо Росії, починаючи з конференції в Братиславі в червні 2023 року, де він визнав, що країни Центральної Європи мали рацію у своєму діагнозі ситуації з безпекою¹⁰. Макрон, який займає все більш яструбиний тон у питанні російсько-української війни, заявив, що *«поразка Росії необхідна для безпеки і стабільності в Європі»*, і пообіцяв Україні ракети для *«ударів вглиб території»* по Росії. Він також розкритикував тих, *«хто каже, дайте Україні лише спальні мішки і каски»* – замах на початкову політику Німеччини – і заявив, що не виключає можливості розгортання сухопутних військ в Україні (для небойових завдань, як пізніше уточнили офіційні особи)¹¹. Макрон міг би очолити європейську відповідь у питанні військової допомоги Україні. Натомість гучні заяви Президента Франції не відповідають порівняно не великій допомозі, яку Франція надає Україні. Чи готова була б Франція та інші держави Європи зіграти вирішальну роль у підтримці України у її війні, якщо раптом політика США би змінилась?

У цьому контексті варто звернути увагу на бюджетні витрати держави на оборонний сектор. Перед тим як перейти до фактичних показників по Франції буде доцільним ознайомитися з актуальним показниками в деяких з країн Європи та ЄС* (середній показник по 27 державам-членам)¹².

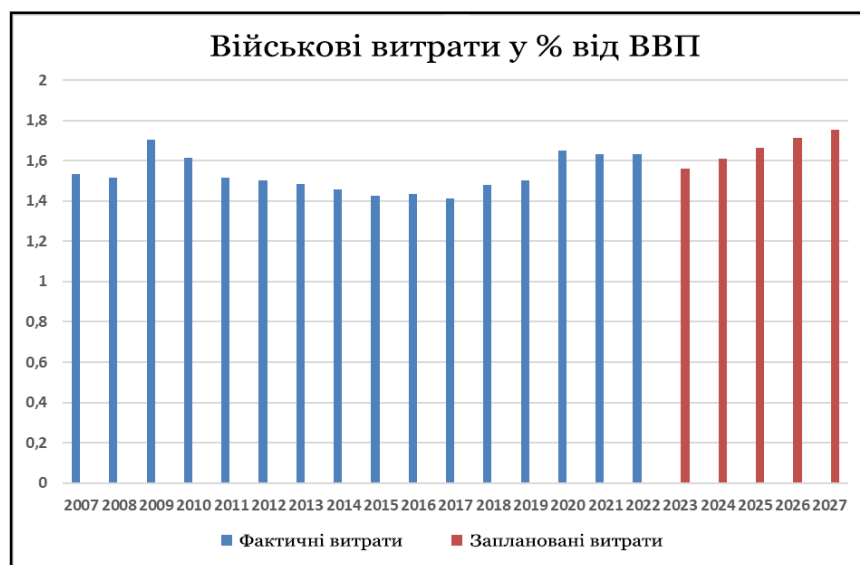
¹⁰ France's rhetorical offensive on the war in Ukraine. OSW Centre for Eastern Studies. URL: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2024-03-08/frances-rhetorical-offensive-war-ukraine> (date of access: 18.05.2024).

¹¹ The Economist. France and Germany are at loggerheads over military aid to Ukraine. *The Economist*. URL: <https://www.economist.com/europe/2024/02/29/france-and-germany-are-at-loggerheads-over-military-aid-to-ukraine> (date of access: 18.05.2024).

¹² Les dépenses militaires. Fipeco - Finances Publiques et Economie. URL: <https://www.fipeco.fr/fiche/Les-depenses->

Військові витрати Франції у 2022 році (1,8% ВВП) значно перевищують середній показник Європейського Союзу (1,3%), але не досягають необхідного за стандартами НАТО показника у 2%. Країна ж з найбільшими витратами – Велика Британія (2,2% ВВП).

Проте, як можна побачити з наведених даних з відкритих джерел, фактичні витрати Парижу на оборонний сектор здебільшого перевищував заплановані розходи. Найбільший розрив помітний у 2020 році, де було витрачено на 0,2% більше (з 1,5 до 1,7). Можна припустити, на базі даних

[militaires#:~:text=Ces%20crédits%20devaient%20ainsi%20atteindre,de%20stabilité%20d'avril%202018](#) (date of access: 18.05.2024).

чисел, що аналогічна тенденція збережеться і на далі в контексті стратегії нинішньої влади та світових міжнародно політичних перепетій.

Для порівняння згадати суттєво збільшену частку бюджету на військові витрати. Так, на період 2019-2025 рр. Франція розраховувала витратити 295 мільярдів євро, оновлений же на 2024-2030 роки складає вже 450 мільярдів євро. Новий план витрат буде включати модернізацію наявного ядерного арсеналу та інших конвенційних видів озброєнь. Наостанок, згадується, кошти підуть на посилення кіберзахисту, розвідки, а також збільшення потужностей виробництва зброї, зокрема для її подальшого транспортування в Україну.

Можна помітити два виразних періоду значного підйому показника – у 2017-2020 рр. (фактичний, той, що відбувся) та 2023-2027 рр. (заплановані витрати на майбутнє). Серйозного збільшення та зміни курсу щодо витрат на оборону після російсько-української війни не трапилося. Мета до 2027 року – досягти 2 відсотків ВВП, що витрачається на оборону, – показника, якого вимагає НАТО і якого Франція вже давно обіцяла і не досягла, як і переважна більшість інших членів альянсу. Відносно повільні темпи зростання витрат на цю сферу свідчать про те, що Франція не готується брати на себе кардинально більшу відповідальність щодо підтримки України у війні і її витрати будуть відповідати запланованому зовнішньополітичному курсу.

Роль Франції в НАТО

Підготували: Левко Артур, Денисенко Владислава, Силантьєва Анастасія

Перший термін

З приходом Еммануеля Макрона до влади у 2017 році політика Франції щодо НАТО зазнала змін. Макрон виступив за продовження членства і активної діяльності Франції в Альянсі, але водночас наполягав на необхідності більшої автономії у сфері безпеки. Він наголосив на спроможності Франції самостійно приймати рішення, які формуватимуть її безпеку, та звернув увагу на необхідність зберігати повний суверенітет країни у визначенні пріоритетів. Але це стосувалось не тільки оборони Франції, а й усієї Європи. Французький президент закликав до розвитку єдиної оборонної стратегії серед держав-членів Альянсу.

У стратегічному огляді сектору оборони та національної безпеки Франції за 2017 рік прописано, що Франція продовжуватиме нести повну відповідальність в рамках НАТО, в тому числі за колективну оборону, надалі покладатиметься на свою мережу партнерств, що охоплює весь світ, від Африки і Близького Сходу до Азійсько-Тихоокеанського регіону. Як член-засновник НАТО і Європейського Союзу з моделлю збройних сил повного спектра, Франція повинна мати дві мети: зберегти свою стратегічну автономію і допомогти побудувати сильнішу Європу для вирішення чимраз більшої кількості спільних викликів [7; с. 2].

У 2019 році вийшло скандальне інтерв'ю Макрона для «Зе Економіст» (The Economist), у якому Макрон заявив, що у НАТО «помирає мозок»¹³ та навіть ставить під сумнів ефективність Статті 5, аргументуючи це тим, що Франція не може бути впевненою у допомозі США, у випадку, якщо на одну з

¹³ «Те, що ми зараз спостерігаємо, – це смерть мозку НАТО», – Макрон для «Зе Економіст» [11].

країн-членів нападуть і тому європейському континенту потрібно укріплювати власні оборонні сили [11].

Також протягом першого терміну президентства Макрона Франція проявляла прихильність до росії [13]. Це можна простежити у заявах президента Франції й закликах до відновлення діалогу з рф, що позиціювалося як одна зі стратегічних цілей. Ця зовнішньополітична спрямованість Франції не подобалась деяким країнам-членам НАТО, які виступали за обмеження діалогу з росією (серед них Польща, Литва, Латвія, Естонія), оскільки остання мала руйнівний вплив на стабільність у Європі [3].

Тим не менш, Франція продовжувала відігравати активну роль в НАТО і співпрацювати з іншими членами НАТО, беручи участь у міжнародних місіях за підтримки Альянсу. Франція активно брала участь в операції «Рішуча підтримка» («Resolute Support Mission») в Афганістані [14], а також в операції «Морський страж» (Sea Guardian) [15], яка передбачала стабілізацію ситуації в регіоні Середземномор'я. Також можна виділити операцію «Посилення передової присутності» (Enhanced Forward Presence –eFP) [16], головною метою якої було надати підтримку країнам-членам НАТО на східному фланзі у разі війни з росією. В рамках цієї операції Франція направила свої війська у Литву.

У 2021 році було зазначено, що мета зусиль Франції, спрямованих на надання більшого політичного значення НАТО і більшої послідовності європейській обороні, в рамках ЄС або в спеціальних структурах, полягає в тому, щоб дати європейцям можливість розв'язати проблеми, що постають перед ними. Ба більше, процес розбудови європейської оборони і безпеки має відбуватися відповідно до курсу НАТО. Це передбачає досягнення прогресу в трьох сферах: консолідація «Оборонної Європи», зменшення технологічної і промислової залежності і розробка спільних відповідей на гібридну агресію [10].

Франція виділяє, що готовність, продемонстрована переважною більшістю союзників по НАТО, підтримувати зростання оборонних видатків всупереч економічній кризі, є позитивним знаком, який необхідно підтвердити в довгостроковій перспективі [17; с. 25].

Другий термін

Згідно з національним стратегічним оглядом Франції 2022 року, вона все ще надає вагомому значення НАТО у сфері безпеки. Франція продовжує брати активну участь у діяльності Організації, зокрема у розв'язанні питання війни в Україні, адже росія є найбільшою загрозою для НАТО [18; с. 4].

Посилення позицій на східному фланзі НАТО також є однією з ключових ініціатив Франції в НАТО. У своїй промові перед послами у 2023 році президент Макрон наголошував, що Франція – перша країна, яка після початку повномасштабного вторгнення надіслала свої війська до східного флангу і закликав брати з них приклад¹⁴ [6; с. 6].

Бачення Франції того, як НАТО повинно ставитись до росії еволюціонувало протягом усього другого терміну Макрона. У 2022 році у своїй промові до послів він переконував у доречності продовжувати діалог з росією з метою повернення миру, а також говорив про нерозуміння союзників по НАТО, які критикували його за дзвінки путіну. При цьому росія визначається загрозою для європейської частини НАТО, адже одна з цілей рф – зробити Європу розділеною [5].

У 2023 році під час промови до послів було чітко сказано, що російське вторгнення до України – це виклик для колективної безпеки Європи. Макрон

¹⁴ «По-перше, ми повинні підготуватися до цього [можливих наслідків війни в Україні] і зробити це як член НАТО. Це те, що ми робимо як сильні союзники з першого дня. Найяскравішим доказом цього, є те, що ми були першою країною, яка швидко і ефективно розгорнула свої сили на східному фронті НАТО. Ми повинні просувати таку ініціативу скрізь. Через кілька днів після початку конфлікту Франція розгорнула свої сили в Румунії, забезпечивши стабільність на східному фланзі [6; с. 6]».

також говорив про порушення міжнародного права рф, проте, на відміну від попереднього року, тут він вказував, що, оскільки агресія відбувається зі сторони ядерної потуги та постійного члена Ради Безпеки ООН, умови для дипломатії змінюються, як і характер військових та політичних зобов'язань і не акцентував на необхідності надалі провадити діалог з рф. Франція починає вживати послідовних заходів для зменшення підтримки росії, зокрема в ООН [6; с. 4-5, 8].

Одночасно Франція намагається провадити свою окрему від НАТО політику безпеки, засновану на ядерній зброї як факторі стримування¹⁵, значних фінансових вкладеннях. Проте твердження про високі витрати на оборону Франції у стратегічному огляді за 2022 рік досить оцінке, оскільки на той час вони складали близько 1,9% від ВВП, 40,9 млрд євро у числовому еквіваленті [19], хоча це число збільшується: на 2024 рік у бюджеті Франції закладено рівень витрат на оборону відповідно до стандартів НАТО, тобто понад 2%, у числовому еквіваленті це 47,2 млрд євро [20].

Президент Макрон продовжує послідовно просувати збільшення витрат на оборону. Так, 20 січня 2023 року на авіабазі в Мон-де-Марсан (Mont-de-Marsan) він заявив, що планує на період 2024-2030 запланувати понад 400 млрд євро на оборону (це зростання приблизно на 30%) [22].

Європейський вектор співпраці теж не залишився без уваги. Серед пріоритетів тут:

- просування оборонної співпраці в рамках ЄС, зокрема в плані європейських розвитку оборонних технологій та промислових потужностей. Таким чином прослідковується тенденція до відновлення ідеї європейської оборонної спільноти. Вона розвивається далі у документі [8; с. 45].

¹⁵ «Ядерне стримування - це елемент, який відрізняє Францію від інших країн Європи. Аналізуючи війну в Україні, ми по-новому бачимо його життєву важливість», - сказав він [Макрон], виступаючи перед військовослужбовцями на авіабазі в Мон-де-Марсан...[21]».

- Більше європейське залучення до справ НАТО¹⁶. Таким чином Європа зможе здобути незалежність в плані безпеки, збільшувати оборонне виробництво, проводити подальшу стандартизацію під європейську оборонну сферу та зробити НАТО загалом більш орієнтованим на безпеку у цьому регіоні.

Тоді як Франція та ЄС постають перед однаковими безпековими загрозами, вони повинні обоє бути готовими до протистояння їм та їх нейтралізації. У цьому плані Франція просуває стратегічну автономію Союзу, очолити рух до якої має Франція. Для цього вона просуває відновлення європейської політики партнерства, ініційованої в рамках Стратегічного компаса ЄС 2022 року. Тут також згадується Україна. Якщо Європа хоче зберігати вплив на вирішення конфлікту, вона повинна бути об'єднаною, підтримувати санкції та постачати нове озброєння Україні [8; с. 41-44].

Згідно з вищенаведеним стратегічним оглядом за 2023 рік Франція намагається відігравати роль лідера у європейській безпеці, однак заходи, вжиті нею на підтримку України у війні, не пропорційні її амбіціям. Згідно з Інститутом світової економіки міста Кіль, Франція займає тільки 22 місце за витратами у відсотках від ВВП на підтримку України серед усіх країн-партнерів станом на 2023 рік [23]. Тоді як Німеччина запланувала витратити на підтримку України 7 млрд євро тільки у 2024 році [24], Франція має проблеми з плануванням хоча б 3 млрд євро [25].

Хоч про підтримку України згадувалось і раніше у стратегічних документах Франції та на зустрічах Макрона з відповідальними особами, з початком 2024 року підхід Франції до війни в Україні кардинально змінився. Тепер Макрон пропонує ввести війська НАТО до України [26].

¹⁶ «Європейський стовп і посилені європейська оборона в рамках НАТО не є загрозою і не є проблемою НАТО, навпаки. Це те, як Європа може створювати певність у майбутньому. Особливо це важливо для наших американських союзників. Ми повинні брати на себе більшу відповідальність за власну безпеку і нестабільність біля наших кордонів [6; с. 6-7]».

Таку зміну у політиці Франції можна трактувати як:

- **практичний вияв французького лідерства.** Зараз, під час кризи у Європі, коли в Україні розгортається війна, явище лідерства виявилось дуже потрібним, отже, досягнути його простіше завдяки схваленню союзників по ЄС. Цим вирішив скористатися Макрон, який висунув ініціативу про введення військ НАТО до України.

- **Виставлення питання про введення військ на порядок денний.** До цього Макрон не був відомий своїми гучними заявами чи впровадженими радикальними змінами, тому пропозиція введення військ НАТО в Україну може бути просто спробою виставити питання на обговорення.

У контексті розвитку подій останній варіант виглядає найбільш переконливим, зважаючи на стан «стратегічної невизначеності», який настав після заяв Макрона [27].

Отже, під час другого терміну Макрона Франція продовжує визнавати важливість НАТО для власної безпеки й навіть намагається просувати своє лідерство в Альянсі, водночас все більше докладаючись до розбудови стратегічної автономії Європи, мотивуючи розбудову її оборонної промисловості. Особливою рисою політики Франції щодо НАТО тут була не просто просування стратегічної автономії ЄС, але також автономії ЄС в середині НАТО. Росія визнається загрозою для безпеки в Європі, хоч і не було зазначено, що РФ – пряма загроза для Франції.

Критерій підходу Франції до НАТО	1 термін	2 термін
Питома вага НАТО у безпеці Франції	Другий пріоритет (після стратегічної автономії ЄС).	Другий пріоритет (після стратегічної автономії ЄС).

Пріоритет у безпековій політиці Франції	Стратегічна автономія ЄС.	Стратегічна автономія ЄС та акцент на більшій європейській залученості в НАТО.
Підтримка України	Тільки політична.	Політична, фінансова та військова.
Позиція щодо росії	Засудження анексії Криму, активна співпраця продовжується, виведення групи військ Франції на східний фланг НАТО.	Росія – загроза європейській безпеці. Засудження війни росії проти України.
Лідерство в НАТО	Ні, тільки активна участь.	Так. Мають місце спроби просувати французькі ініціативи щодо НАТО, зокрема щодо України (введення військ НАТО в Україну).

Табл.1. Порівняння підходів Франції до НАТО під час першого та другого термінів Макрона.

Головними відмінностями між підходами Франції до НАТО під час першого та другого термінів Макрона виявились:

1. **концепт європейської автономії.** Якщо під час першого терміну ця стратегія передбачала тільки розбудову військового потенціалу Європи, то під час другого місце мала також більша залученість європейських країн до діяльності НАТО, а також формування фокуса Альянсу на проблемах Європи.

2. Місце росії та України у стратегії НАТО з точки зору Франції.

Якщо під час першого терміну Макрона Франція продовжувала співпрацювати з росією, то під час другого терміну вона почала надавати Україні фінансову та військову підтримку й визнала рф загрозою для безпеки у Європі, хоч і не одразу, адже ця позиція еволюціонувала протягом від 2022 аж до тепер. У лютому 2024 року Макрон на своїй пресконференції заявив про можливість введення військ НАТО в Україну. Звідси також випливає наступний висновок.

3. **Місце Франції в НАТО.** Вище згадана заява Макрона означає не тільки зміну позиції Франції щодо війни росії про України, а й перегляд її позиції в Альянсі. Просуваючи наступний порядок денний НАТО, Франція намагається ствердити своє лідерство у блоці.

Список використаних джерел та літератури

1. Definition of approach noun from the Oxford Advanced Learner's Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/approach_1?q=approach.

2. Definition of attitude noun from the Oxford Advanced Learner's Dictionary [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/attitude?q=attitude>.

3. Speech by President Emmanuel Macron - Ambassadors' Week 2017 [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-and-its-network/news/ambassadors-week/prior-editions/ambassadors-week-edition-2017/speech-by-president-emmanuel-macron-ambassadors-week-2017/>.

4. Speech by President Emmanuel Macron - Ambassadors' Conference 2018 [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-and-its-network/news/ambassadors-week/ambassadors-week-edition-2018/article/speech-by-president-emmanuel-macron-ambassadors-conference-2018>.

5. Speech by the President of the French Republic at the conference of ambassadors [Электронный ресурс]. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2022/09/01/speech-by-the-president-of-the-french-republic-at-the-conference-of-ambassadors-1>.
6. SPEECH BY THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC AT THE CONFERENCE OF AMBASSADORS [Электронный ресурс]. – 2023. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.elysee.fr/admin/upload/default/0001/15/68ca793aaf44c90fd79cbf1bc3a234e71c3e1d57.pdf>.
7. STRATEGIC REVIEW OF DEFENCE AND NATIONAL SECURITY 2017 KEY POINTS [Электронный ресурс]. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/strategic_review_of_defense_and_national_security_2017_-_key_points_cle0d61fa.pdf.
8. National strategic review [Электронный ресурс]. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.sgdsn.gouv.fr/files/files/rms-uk-20221202.pdf>.
9. France Diplomacy [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/>.
10. Defence – 2021 strategic renewal/summary – Communiqué issued by Mme Florence Parly, Minister for the Armed Forces (Paris, 22 Jan. 21) [Электронный ресурс]. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/security-disarmament-and-non-proliferation/news/article/defence-2021-strategic-renewal-summary-communicue-issued-by-mme-florence-parly>.
11. Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead // The Economist [Электронный ресурс]. – 2019. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>.

12. France reaffirms condemnation of the illegal annexation of Crimea [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://onu.delegfrance.org/France-reaffirms-condemnation-of-the-illegal-annexation-of-Crimea>.
13. Eyal J. France and NATO: President Macron Gets Clinical [Електронний ресурс] / Jonathan Eyal. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/france-and-nato-president-macron-gets-clinical>.
14. Resolute Support Mission in Afghanistan (2015-2021) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_113694.htm.
15. Operation Sea Guardian [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136233.htm.
16. NATO's military presence in the east of the Alliance [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm.
17. STRATEGIC UPDATE [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.stjornarradid.is/library/03-Verkefni/Almannaoryggi/Thjodaryggismal/France%20-%20Strategic%20Review%202021.pdf>.
18. Стратегічна концепція НАТО – 2022 [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept-ukr.pdf.
19. Machi V. Next-gen tech investments, platform upgrades lead France's 2022 defense budget / Vivienne Machi // DefenseNews [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.defensenews.com/global/europe/2021/09/22/next-gen-tech-investments-platform-upgrades-lead-frances-2022-defense-budget/>.

20. KAYALI L. France will reach NATO defense spending target in 2024 / LAURA KAYALI // Politico [Электронный ресурс]. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.politico.eu/article/france-will-reach-nato-defense-spending-target-in-2024/>.

21. Macron announces military spending to increase by a third until 2030 [Электронный ресурс]. – 2023. – Режим доступа до ресурсу: https://lemonde.fr/en/politics/article/2023/01/20/macron-presents-significant-increase-in-military-spending-until-2030_6012339_5.html.

22. «The nation must transform its armed forces [...] to be ready for more brutal and numerous wars», says Macron. // France24 [Электронный ресурс]. – 2023. – Режим доступа до ресурсу: https://twitter.com/France24_en/status/1616403378782801920.

23. Ukraine Support Tracker [Электронный ресурс]. – 2023. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>.

24. The arms and military equipment Germany is sending to Ukrain [Электронный ресурс]. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/military-support-ukraine-2054992>.

25. Vincent E. War in Ukraine: Macron's promise to help Kyiv is a budgetary and political headache [Электронный ресурс] / E. Vincent, E. Conesa // Le Monde. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/03/28/war-in-ukraine-macron-s-promise-to-help-kyiv-is-a-budgetary-and-political-headache_6661664_4.html.

26. Grinichenko D. Macron on possible deployment of troops to Ukraine: We are opening a debate, thinking about support / Dmytro Grinichenko // Liga.net [Электронный ресурс]. – 2023. – Режим доступа до ресурсу: <https://news.liga.net/en/politics/news/makron-o-vozmozhnoy-otpravke-voysk-v-ukrainu-my-otkryvaem-debaty-dumaem-nad-podderzhkoy>.

Прагнення Франції до європейського лідерства

*Доповідь підготували: Владислав Рігас, Олег Бреус, Суботенко Борис,
Лижніков Михайло*

*«Ми повинні виробляти більше, ми повинні виробляти швидше, і ми
повинні виробляти, як європейці»*

(Емманюель Макрон)

Фундамент політичного курсу Емманюеля Макрона

З початку першого терміну Емманюеля Макрона в 2017 році зовнішня політика Парижа поєднувала ознаки голлізму та атлантизму. Новий президент прагнув розширити вплив своєї країни в Європі та зробити її ключовим гравцем на континенті, замінивши Німеччину. Однак стратегічні помилки у взаємодії з деякими державами, недостатній авторитет на початку терміну, внутрішні проблеми та міжнародні обставини, що грали проти Франції, завадили Макрону досягти бажаних результатів протягом першого терміну в Елісейському палаці.

Почнемо з програми Макрона на виборах 2017 року. У тій кампанії він позиціонував себе не лише як молодого й амбіційного лідера Франції, але й як першу особу та головного реформатора Євросоюзу.¹⁷ Зокрема, політик пропонував збільшення бюджету ЄС та створення спеціального суббюджету, за який голосували б у спеціальному "парламенті", до якого входили б лише члени Єврозони, а за виконання якого відповідав би спеціально призначений

¹⁷ Між амбіціями та реальністю: зовнішня політика Франції за президентства Макрона. ADAstra. 18.05.2023. URL: <https://adastra.org.ua/blog/mizh-ambiciyami-ta-realnistyu-zovnishnya-politika-franciyi-za-prezidentstva-makrona>.

міністр економіки країн єврозони. Проте далі розробка цих програм не продовжувалася.

Набагато успішніше протікала політика Макрона у сфері безпеки. Хоча у передвиборчій програмі президента цей напрям згадувався більш мимоволі на рівні підтримки європейських ініціатив, таких як створення Європейського оборонного фонду, протягом п'яти років одним з пріоритетів діяльності Макрона на міжнародній арені було саме зміцнення ЄС як незалежної військової сили, що вилилось в активне посилення оборонної співпраці в рамках ЄС. Французький лідер регулярно піднімав це питання на міжнародних форумах. Так, ще в 2018 році він говорив про те, що Європа не може покладатися на Сполучені Штати у питаннях безпеки, і наступного року заявляв, що Північноатлантичний альянс, головною силою якого є Вашингтон, "переживає кризу лідерства".

Особливу увагу слід звернути на відносини з Федеративною Республікою Німеччиною, з якою Франція розвивала партнерські стосунки протягом першого президентського терміну. Незважаючи на бажання Макрона стати лідером у Європі, відносини між країнами та їхніми лідерами залишалися на традиційному рівні: Париж залишався на другому плані, а Берлін брав на себе роль старшого партнера та всю відповідальність за таку позицію. Це, ймовірно, віддзеркалювало персональні відносини між французьким президентом та канцлеркою Меркель, яку під час однієї з останніх зустрічей у вересні 2021 року Макрон називав своєю наставницею на міжнародній політичній арені. Крім того, велику роль відігравало загальноєвропейське сприйняття Німеччини та її досвідченої канцлерки як неформальної лідерки всього Союзу. Проте після відставки Ангели Меркель Макрону відкрилося вікно можливостей, яке збіглося з головуванням Франції в Раді Європейського Союзу з січня до червня 2022 року.

Великим досягненням цього періоду стало ухвалення в березні 2022 року Стратегічного безпеково-оборонного компасу для ЄС. Країни-члени Союзу погодилися збільшити фінансування (при цьому невідомо, наскільки), проводити спільні регулярні навчання, розвивати спільну політику в галузі кібер-, космічної безпеки, а також посилити роль об'єднання як єдиної сили на морі. Важливим аспектом також є чітке відділення європейського оборонного співтовариства від НАТО та розгляд його лише як одного з партнерів ЄС на рівні з, наприклад, ОБСЄ. Причиною, чому Парижу вдалося просунути таку ідею в принципі, є зокрема й війна в Україні, яка показала необхідність укріплення "двадцяти семи" як єдиного цілого, здатного захистити себе.

Загалом, європейську та, як окремий аспект, безпекову політику Макрона у перші п'ять років президентства можна оцінити як ефективну. Ідеї більшої безпекової інтеграції були необхідними для збільшення впливу Франції в Європі та у загальному зростання ЄС як незалежної сили на міжнародній арені. Проте несприйняття таких пропозицій з боку Німеччини, фактичного лідера Європи, дозволило їх реалізувати лише наприкінці першого терміну Макрона.

«Європейська політична спільнота» 2022р.

7 травня 2022р. Емманюель Макрон вдруге офіційно обійняв посаду президента Франції. Європейська політика Франції за 2-ї каденції Е. Макрона успадкувала ключовий елемент з його 1-го терміну – прагнення до «європейської стратегічної автономії», яка все активніше замінюється поняттям «європейського суверенітету» у галузях зовнішньої політики, безпеки і оборони, що також нерозривно пов'язано із прагненням Франції до європейського лідерства. Справа в тому, що Е.Макрон прагне зберегти незалежність і особливу роль Франції з позиції «балансуючої сили», що полягає у дипломатичній взаємодії з будь-якою державою світу, незалежно від офіційних альянсів, у глобальному вимірі, запорукою чому для неї є сильний

ЄС, що неодмінно вимагає лідерства й ініціативності в його межах саме від Франції й часто супроводжується необхідністю очолення нею і ширших загальноєвропейських проєктів¹⁸. Такі загальноєвропейські ініціативи за 1-ї каденції Макрона не досягли вагомого результату. Серед них – «Європейська ініціатива втручання» 2017р., що передбачала створення в Європі поза ЄС і НАТО широкого військового проєкту 10 країн, автономних збройних сил, зміцнення «європейської автономії» й спільної «стратегічної культури»¹⁹. Під сумнів ініціативи й лідерство Франції в ЄС в умовах безпекової кризи поставила й надто оптимістична ідея Макрона про перегляд відносин з РФ як основним чинником безпеки Європи.

Саме в рамках окресленої європейської політики Франції і її прагнення до лідерства в Європі варто розглядати і формат «Європейської політичної спільноти», запропонований Е.Макроном вже 9 травня 2022р. на Конференції майбутнього Європи у якості «альтернативи повноцінній євроінтеграції» для європейських держав, що прагнуть до членства в ЄС, що вийшли з нього, й для інших демократій Європи, що розділяють його цінності. За офіційною заявою самого Макрона, «в умовах широкої європейської безпекової і глобальної економічної криз такий формат європейської співпраці із вказаними країнами дозволить відновити структуру європейської безпеки, зруйновану повномасштабним вторгненням РФ в Україну, представлятиме для демократій Європи, що розділяють цінності ЄС, нову унікальну платформу для політичної, безпекової, економічної, енергетичної, транспортної й інфраструктурної співпраці, а також допоможе, зокрема Україні, Грузії, Молдові, державам Західних Балкан, країнам, що вийшли з ЄС (Великій Британії), прискорити власне перетворення на складову політичної Європи». Найважливішим є те, що він водночас заявив, що «Спільнота» є лише

¹⁸ Орлик В. «Європейська політична спільнота» як вияв європейської політики Франції. НІСД. 19.05.2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/evropeyska-politychna-spilnota-yak-vyav-yeuropeyskoyi>

¹⁹ Фахурдінова М. Чи зможе ЄС себе захистити: дві програми європейської оборони та шанс для України. Європейська правда. 24.05.2019. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/05/24/7096511/>

«способом закріплення цих демократій Європи, що визнають спільні цінності, але не гарантією їх майбутнього членства в ЄС», а також процитував ідею «Європейської конфедерації» 1989р. Ф.Міттерана, яка полягала в утворенні нової загальноєвропейської системи безпеки й співпраці під егідою Франції в якості альтернативи розширенню ЄЕС²⁰.

Отже, дана Ініціатива була сфокусована на наступних аспектах. 1) Вона теж була спрямована на зміцнення «європейського суверенітету», а отже, в даному конкретному випадку – і загальноєвропейського лідерства Франції. 2) Вона дозволяла відновити структуру європейської безпеки, зруйновану вторгненням РФ в Україну 2022р. 3) Ініціатива давала змогу реабілітувати лідерство Франції в ЄС і спроможність її європейських ініціатив в умовах безпрецедентної безпеково-економічної кризи. 4) Вона вирішувала проблему повноцінного розширення ЄС вигідним для Франції чином. Так, Ініціатива запобігала відцентровим тенденціям й утворенню альтернативних об'єднань на фоні відсутності будь-яких перспектив щодо вступу в ЄС для претендентів, оскільки не копіювала традиційні символічні формати в умовах кризи, але водночас, застереження Макрона все ж дозволяє говорити про цей «розширений євроклуб» як про тимчасову вимушену кризову платформу для політико-безпекової координації зі згаданими країнами, альтернативну щодо їх повноцінної євроінтеграції. Варто нагадати, що Ініціатива була викладена на фоні підготовки до саміту ЄС у червні 2022р., від якого очікували висновок щодо термінів надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС і рішень щодо євроінтеграції країн Західних Балкан. Показово, що на той час саме Франція головує в Раді ЄС, а метою Саміту щодо інтеграції Балкан було оголошено «визначення перспектив регіону і спільних амбіцій у співпраці на

²⁰ Орлик В. «Європейська політична спільнота» як вияв європейської політики Франції. НІСД. 19.05.2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/evropeyska-politychna-spilnota-yak-vyyav-yeuropeyskoyi>

майбутні десятиліття», що виглядало як чергова заміна новим форматом²¹. Сприйняття Ініціативи відображали і плани про її передачу на розгляд Європейської Ради.

Попри те, що забезпечення «європейського суверенітету», а отже, і європейського лідерства Франції залишається пріоритетом зовнішньополітичного курсу Е.Макрона за його 2-ї каденції загалом, реалізація цього і досі неможлива без розвитку тандему Франції і Німеччини, що стало провідною темою зустрічі Е.Макрона й О.Шольца вже 10 травня 2022р. Ключовою тут стала спільна заява про готовність до реформи Європейського договору, який, по суті, формує основу законодавства ЄС, встановлюючи загальні принципи реалізації його цілей, керівництва його центральними інститутами, включаючи Єврокомісію, Європарламент і Раду ЄС, а також правила його зовнішньої політики і політики безпеки²². Така реформа є вирішальною для прагматичного оновлення ЄС, а отже, для його суверенітету і лідерства у ньому Франції. Проблема полягає лиш у тому, що дана ідея зустріла жорсткий опір держав Східної Європи і Скандинавії, що вимагає компромісів, з яких могло б стати якраз-таки скасування консенсусу при голосуванні з ряду важливих питань, зокрема на фоні тогочасного блокування Угорщиною 6-го пакету санкцій ЄС проти РФ. Саме таке рішення могло б посилити спроможності ЄС щодо ухвалення критичних рішень у сфері безпеки і оборони, зовнішньої політики, економіки і енергетики, зміцнивши тим самим його суверенітет²³.

²¹ Орлик В. «Європейська політична спільнота» як вияв європейської політики Франції. НІСД. 19.05.2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/evropeyska-politychna-spilnota-yak-vyyav-yeuropeyskoyi>

²² Орлик В. «Європейська політична спільнота» як вияв європейської політики Франції. НІСД. 19.05.2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/evropeyska-politychna-spilnota-yak-vyyav-yeuropeyskoyi>

²³ Орлик В. «Європейська політична спільнота» як вияв європейської політики Франції. НІСД. 19.05.2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/evropeyska-politychna-spilnota-yak-vyyav-yeuropeyskoyi>

Отже, можна зробити висновок, що роль «балансуючої незалежної сили» на глобальному рівні вимагає від Франції лідерства в ЄС і в загальноєвропейських ініціативах загалом. Саме через це прагнення до забезпечення «європейського суверенітету», а отже, і європейського лідерства Франції залишається ключовим пріоритетом зовнішньополітичного курсу Е.Макрона за його 2-ї каденції в цілому. Саме в рамках такої європейської політики Франції варто розглядати і «Європейську політичну спільноту» 2022р. Дана Ініціатива Макрона була спрямована на наступні аспекти: 1) на зміцнення «європейського суверенітету» і європейського лідерства Франції; 2) на відновлення структури європейської безпеки; 3) на певну реабілітацію європейського лідерства й ініціатив Франції; 4) на вирішення питання розширення ЄС в інтересах Франції; 5) на створення нової унікальної, але вимушеної, кризової платформи для політичної і безпекової координації із європейськими державами, що прагнуть до членства в ЄС, що вийшли з нього, й з іншими демократіями Європи, що поділяють його цінності; 6) на «закріплення» усіх цих держав у підсумку.

У своїй промові 2024 року в Сорбонні Макрон підтвердив свою відданість європейській інтеграції та необхідність того, щоб Європейський Союз був більш згуртованим і суверенним утворенням. Він також наголосив на важливості демократії та необхідності активної участі громадян у процесі прийняття рішень.

Загалом, прагнення Франції до європейського лідерства, окреслені президентом Макроном, зосереджені навколо ідеї більш об'єднаної, більш суверенної та більш демократичної Європи. Його бачення європейського лідерства характеризується акцентом на єдності, співпраці та просуванні європейських цінностей, і він послідовно підкреслює важливість європейської інтеграції та необхідність для Європейського Союзу бути сильним і ефективним глобальним гравцем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Між амбіціями та реальністю: зовнішня політика Франції за президентства Макрона. *ADASTRA*. 18.05.2023 URL: <https://adastra.org.ua/blog/mizh-ambiciyami-ta-realnistyu-zovnishnya-politika-franciyi-za-prezidentstva-makrona>.
2. Орлик В. «Європейська політична спільнота» як вияв європейської політики Франції. НІСД. 19.05.2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/evropeyska-politychna-spilnota-yak-vyyav-evropeyskoyi>
3. Фахурдінова М. Чи зможе ЄС себе захистити: дві програми європейської оборони та шанс для України. Європейська правда. 24.05.2019. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/05/24/7096511/>
4. «Наша Європа смертна»: Ключові тези промови Еммануеля Макрона у Сорбонні. *RFI*. 25.05.2024. URL: <https://goo.su/JDFRzqY>.

Зовнішня політика Франції за президентства Макрона: підхід до співпраці з ЄС та державами-членами союзу

*Доповідь підготували: Бочко Юлія Іванівна, Білоус Анна Сергіївна, Радчук
Аліна Олександрівна, Стефанчук Злата Русланівна*

Підхід Макрона до співпраці з ЄС

Почнемо з програми, яку представляв Макрон на виборах 2017 року. Однією із його пропозицій було збільшення бюджету ЄС та створення спеціального суббюджету. За цей суббюджет мали б голосувати у спеціальному «парламенті» в складі членів Єврозони. Також мав би бути обраний спеціально призначений міністр економіки, який відповідав би за виконання суббюджету. Але цікаво, що розробка цих програм не продовжувалася. [1]

Один з найбільш успішних аспектів європейської політики Макрона – це питання безпеки. Хоча передвиборча програма Президента згадувала цей напрям побіжно, під час його першого терміну становлення ЄС як самостійної військової потуги стало одним із пріоритетів. Ще одним важливим досягненням цього періоду стало ухвалення в березні 2022 року Стратегічного безпеково-оборонного компасу для ЄС, який передбачав збільшення фінансування, спільні регулярні навчання та розвиток спільної політики в галузі кібербезпеки та космічної безпеки, а також підвищення ролі об'єднання як єдиної сили на морі. Також важливим аспектом було чітке відділення євроспільноти від НАТО та розгляд його лише як одного з партнерів ЄС. Проте Макрону не вдалося скористатися можливістю побудувати більш довірливі відносини з Великою Британією, яка розпочала процес виходу з ЄС. Із позитивного також можна відзначити досить ефективну безпекову політику, яку, проте, вдалося реалізувати лише наприкінці першого терміну. [2]

Перед початком виборів Макрон вніс помітні зміни до своєї офіційної програми. Основною з них було зміщення акценту з економічної на безпекову складову, яка відображала найбільші досягнення в європейській політиці

протягом першого терміну і сприяла подальшому розвитку в цьому напрямі. Макрон пропонував більшу самостійність Євросоюзу в міжнародних відносинах, але не відокремлював Францію, а радше розглядав її як лідера, що пропонує створення єдиної європейської військової доктрини та посилену кооперацію армій Євросоюзу. [3] Ці кроки спрямовувалися на створення безпекової структури ЄС, яка конкурувала б з НАТО та утворила єдину незалежну європейську військову силу.

Також у своїй програмі Макрон запропонував розбудову зеленої енергетики, включаючи розвиток ядерної енергетики, значне збільшення виробництва сонячної та вітряної енергії до 2050 року. [4] Крім того, він пропонував ввести загальноєвропейський податок на викиди вуглецю, мотивуючи це економічною рівністю між країнами ЄС, щоб уникнути перетікання підприємств у країни з вищим рівнем викидів.

Міжнародні відносини та економічні умови в Європі кардинально змінилися через війну та кризу економічної моделі. Макрон вважає, що Європа потребує радикальних змін, оскільки нинішні підходи не працюють. Він стверджує, що Європа втратить свій конкурентний рівень та збідніє без цих змін. [5] Безумовно, протягом двох термінів у президентства Емманюеля Макрона зовнішня політика зазнавала змін, але головною метою залишалося досягнення переваги над Німеччиною та становлення Франції як головного гравця в Європі.

Розвиток стратегічного партнерства з провідними країнами-членами ЄС

Президентство Еммануеля Макрона ознаменувалося значними змінами у підході Франції до європейської дипломатії. Одним із найпомітніших подій під час його перебування на посаді стало зміцнення стратегічного партнерства з провідними державами-членами ЄС. Як наслідок, президентство Макрона підкреслило та посилило роль Франції у зміцненні тісніших зв'язків із ключовими європейськими країнами, що зрештою посилило вплив Франції в ЄС.

Однією з найважливіших подій під час президентства Макрона стало зміцнення франко-німецької осі. Відносини між Францією та Німеччиною довгий час були стрижнею європейської інтеграції, і Макрон невтомно працював, щоб поживити це партнерство. Переобрання Ангели Меркель Канцлером Федеративної Республіки Німеччини і обрання Еммануеля Макрона Президентом Французької Республіки в 2017 році створили нову потенційну основу для сильного франко-німецького союзу. [9] Тому, 22 січня 2019 року Президент Франції Еммануель Макрон і Канцлер Німеччини Ангела Меркель підписали Аахенський договір про «Франко-німецьку співпрацю та інтеграцію». Документ доповнює Єлисейський договір 1963 року, підписаний президентом Шарлем де Голлем і канцлером Конрадом Аденауером.

Угода передбачає регулярні консультації між Францією та Німеччиною з усіх важливих питань, що стосуються закордонних справ, оборони, а також освіти та молоді, з регулярними зустрічами на вищому рівні між главами держав і урядів, міністрами та високопосадовцями. Договір також заснував спільну парламентську асамблею, до складу якої входять члени Національних зборів Франції та Бундестагу Німеччини, щоб сприяти тіснішій співпраці в ключових сферах політики.

Іншим ключовим аспектом європейської стратегії Макрона є розвиток більш тісних відносин з Великою Британією, незважаючи на виклики, пов'язані з Брекзітом. Одним із найважливіших питань, які піднімає Брекзйт, є питання торгівлі. Франція, як головний гравець у Європейському Союзі, вже давно є важливим торговельним партнером Великої Британії. Однак після виходу Великої Британії з Єдиного ринку вільний рух товарів і послуг більше не гарантується. Це викликало занепокоєння щодо тарифів, квот та інших торговельних бар'єрів, які можуть мати руйнівні наслідки для обох економік. Макрон активно критикував рішення Великої Британії покинути ЄС, попереджаючи про небезпеку Брекзйт без угоди та потенціал економічного хаосу. Це призвело до напруженості між двома країнами, а Велика Британія звинуватила Францію в негнучкості та небажанні йти на компроміс. [11] Рішення Великої Британії вийти з ЄС також порушило питання щодо статусу кордону між Великою Британією та Францією. Французький уряд був

непохитним у тому, що Велика Британія повинна дотримуватися правил і норм ЄС, у тому числі тих, що стосуються імміграції та прикордонного контролю. Однак Велика Британія була проти цієї ідеї, посиляючись на занепокоєння щодо суверенітету та національної безпеки. Це призвело до розбіжностей щодо майбутнього кордону: Франція наполягає на більш інтегрованому підході, а Велика Британія виступає за більш гнучку домовленість. [13]

Попри недовомовленості та відмінність бачень, під час президентства Еммануеля Макрона все ж відбулося значне зростання дипломатичної взаємодії з Великою Британією. Обидві країни стали більше співпрацювати у низці питань, що охоплює оборону, боротьбу з тероризмом і торгівлю. Значним досягненням у цьому відношенні є підписання у 2018 році Сандхерстського договору, який спрямований на поглиблення співпраці з питань оборони та безпеки. Окрім цього, договір запроваджує посилені заходи та ресурси для боротьби з нелегальною міграцією на півночі Франції, а також у країнах транзиту та вихідних країнах. [12] Таке партнерство не лише допомогло зменшити ризики, пов'язані з Брекзітом, але й забезпечило платформу для майбутньої співпраці з ключових глобальних питань. Попри спільні інтереси, різні пріоритети створюють проблеми.

Франція та Італія поділяють спільну мету зміцнення Європейського Союзу: обидві країни були рішучими прихильниками більш інтегрованої Європи, і обрання Макрона в 2017 році розглядалося як поштовх для європейського проекту. Президент Франції Макрон був активним прихильником реформ ЄС, зокрема створення європейської армії та більш інтегрованої економічної політики. Італія під керівництвом прем'єр-міністра Джузеппе Конте також була рішучим прихильником інтеграції в ЄС, і обидві країни працювали разом над просуванням загальноєвропейських ініціатив, таких як Європейський фонд оборони. Ця конвергенція щодо європейської інтеграції була ключовою сферою співпраці між Францією та Італією під час президентства Макрона. [14]

Проте, економічна політика Макрона, зосереджена на скороченні дефіциту французького бюджету та сприянні економічній конкурентоспроможності, суперечила більш експансивній фінансній політиці Італії. Рішення уряду Італії збільшити дефіцит бюджету в 2018 році, яке було розцінено як виклик фінансним

правилам ЄС, було зустрінуте критикою з боку уряду Макрона. Крім того, обидві країни мають різні підходи до міграційної політики: Італія дотримується більш жорсткої позиції щодо прикордонного контролю, а Франція виступає за більш гуманітарний підхід. Криза мігрантів у Середземному морі була особливою суперечкою, коли Італія звинуватила Францію в тому, що вона недостатньо робить, щоб допомогти впоратися з потоком мігрантів. [7]

Підписання Квірінальського договору в 2018 році, метою якого є поглиблення співпраці з низки питань, включаючи міграцію, торгівлю та оборону, є важливою віхою в цьому процесі. Цей договір не лише допоміг зміцнити зв'язки між Францією та Італією, але й забезпечив платформу для співпраці з ключових питань Середземномор'я. [15]

Отже, президентство Макрона засвідчило зміцнення зв'язків із провідними державами-членами ЄС. Розвиток стратегічного партнерства з Німеччиною, Великою Британією та Італією не лише посилив вплив Франції в ЄС, але й забезпечив платформу для співпраці з ключових глобальних питань. Оскільки ЄС стикається з низкою викликів, включаючи Брекзит, міграцію та зміну клімату, прихильність Макрона європейській інтеграції та співпраці буде мати вирішальне значення для формування відповіді ЄС. Зрештою, розвиток стратегічного партнерства Франції з провідними державами-членами ЄС під час президентства Макрона став ключовим фактором у пожвавленні європейської інтеграції та зміцненні глобального впливу ЄС.

Підхід Франції до безпеки та оборони в ЄС

Військова могутність та автономія в ключових сферах оборони – те, що, на думку Еммануеля Макрона, є вкрай необхідним для того, аби Європейський Союз не втратив свій вплив на світовій арені. Прийшовши до влади, Президент наголосив на створенні єдиної європейської армії та веденні діалогу з навіть «неприємними» акторами міжнародних відносин, маючи на увазі цим росію та Китай. Окрім того, на думку самого Еммануеля Макрона, військова сила потрібна не лише для нападу, але й для захисту, тож є вкрай важливою у формуванні безпечного європейського простору. [17]

Франція вбачає сильний оборонно-промисловий інструментарій Європейського Союзу саме у взаємодоповнюваності між різними зацікавленими сторонами, серед яких Європейська Комісія, Європейське оборонне агентство, держави-члени ЄС, а також EDTID (Європейські оборонні технології та промислові залежності). [16]

У 2017 році вперше були використані положення, викладені у Лісабонському договорі, про постійне структуроване співробітництво (PESCO), в рамках яких держави-члени Європейського Союзу здійснюють колективну діяльність щодо зміцнення європейського оборонного потенціалу. І саме з приходом Еммануеля Макрона на посаду президента Франції з'явилися нові ініціативи, у яких він наполягав на більш тісній оборонній співпраці, а також кращій підготовці до операцій за межами Союзу через Європейську ініціативу втручання (E2I), яка була окреслена у його промові в Сорбонні. [18][19]

Франція інтегрувала свою політику в галузі озброєнь у європейські рамки як на міжурядовому рівні, так і на рівні співтовариств. Окрім того, у 2017 році країна підтримала створення Європейського оборонного фонду, який став ще одним кроком на шляху до сильної Європи, адже відкрив можливості для того, аби Європейський Союз самостійно фінансував усі оборонні заходи, а також сприяв співпраці між європейськими оборонними компаніями і європейськими державами в рамках програми озброєнь. Тут варто наголосити на тому, що саме ці два фактори і були основними цілями, які поставила перед собою Франція у своїй оборонно-промисловій політиці. Станом на 2022 рік країна була першою за участю у проектах Європейського оборонного фонду.

Також варто наголосити на тому, що Франція виступає за посилення зв'язку між PESCO та Європейським оборонним фондом, адже таке об'єднання сприятиме реалізації однієї з цілей Фонду, яка полягає в орієнтації на сили та засоби.

Проте, Еммануель Макрон вважає, що система оборони Європейського Союзу має бути незалежною від Сполучених Штатів Америки. На думку Президента, американська безпекова парасолька залишилася в минулому. Окрім того, Союз вже не є головним геополітичним пріоритетом США, тож Європі варто вибудовувати власну надійну оборонну стратегію, виробляти власний протиракетний щит, надводні ракети великої дальності та інше обладнання, аби мати можливість захистити себе. [21]

Нещодавно Еммануель Макрон підняв питання ролі в спільній європейській обороні ядерної зброї, адже, після того, як Велика Британія вийшла з Європейського Союзу, Франція стала єдиним членом блоку, який володіє таким озброєнням і хоче мати змогу його використовувати, коли життєво важливі інтереси знаходитимуться під загрозою. Звичайно, інші країни скептично відносяться до таких висловів і вважають більш надійним захистом «американську парасольку». Проте, повномасштабна війна в Україні та можливе повернення на посаду Президента Сполучених Штатів Америки ізоляціоніста Дональда Трампа спонукають країни-члени ЄС переглядати свою точку зору. [20]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Macron outlines his vision for Europe as a global "power", 2024 - URL: <https://www.youtube.com/watch?v=WH4loMAMb4g&t=7s>
2. Judy Asks: Will Macron's Vision for European Defense Gain Traction?, 2024 - URL: <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2024/04/judy-asks-will-macrons-vision-for-european-defense-gain-traction?lang=en>
3. Три завдання Європи Макрона: як президент Франції прагне змінити ЄС та яким є місце України, 2024- URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/04/26/7184718/>
4. Між амбіціями та реальністю: зовнішня політика Франції за президентства Макрона, Аналітичний центр Adastra, 2024 – URL:

<https://adastra.org.ua/blog/mizh-ambiciyami-ta-realnistyu-zovnishnya-politika-franciyi-za-prezidentstva-makrona>

5. Французькі зовнішньополітичні ініціативи в період президентства Еммануеля Макрона, (ст. 684-693)- URL: http://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/67_2023.pdf
6. Wright G. Overall, the French EU Council Presidency was a success... but not everyone agrees, CEPS, 2022 - URL: <https://www.ceps.eu/overall-the-french-eu-council-presidency-was-a-success-but-not-everyone-agrees/>
7. Salih Bora, Lucas Schramm. Toward a more ‘sovereign’ Europe? Domestic, bilateral, and European factors to explain France’s (growing) influence on EU politics, 2017–2022. French Politics, 2023, 21 (1), pp.3-24.
10.1057/s41253-022-00203-y . hal-04037170
8. Pestel E., Süß J. VIVE L’EUROPE - FRENCH EUROPEAN POLICY-MAKING UNDER EMMANUEL MACRON, Friedrich Naumann Foundation for Freedom, 2022 - URL: https://www.freiheit.org/sites/default/files/2022-05/a4_studie_macrons-europapolitik_eng_druck.pdf
9. Murlon-Druol M. Rethinking Franco-German relations: a historical perspective, Glasgow, 2017 —URL: https://www.bruegel.org/sites/default/files/wp_attachments/PC-29-2017.pdf
https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/edito_kempin_kunz_aachen_treaty_jan_2019.pdf
10. Genrich T. France’s Foreign and Security Policy under President Macron, Research Paper, Berlin, 2021 —URL: https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2021RP04_PolicyUnderMacron_DASEP.pdf
11. Gibson C. BREXIT: the Challenges Facing Both Britain and the European Union, Research Paper, Ukraine, 2017 —URL: https://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/t_brexit.pdf

12. The Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs by Command of Her Majesty: Treaty between the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Government of the French Republic Concerning the Reinforcement of Cooperation for the Coordinated Management of their Shared Border, London, 2018 — URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7300d5ed915d0e8e398666/TS01.2018_Cm9568_UK_France_Shared_Border_WEB.pdf
13. Castaner C. Joint action plan by the UK and France on combating illegal migration involving small boats in the English Channel, London, 2019 - URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5c49e8fee5274a6e52aa60ba/UK_France_declaration_24_Jan_13.00.pdf
14. [Recher L.](#) Italy and France: The effects of competition between allies on the regional stability in Northern Africa and on the European Union, Austria, 2019 — URL: <https://www.aies.at/download/2019/AIES-Fokus-2019-08.pdf>
15. Gressani G. The Franco-Italian relationship on the eve of the Quirinal Treaty: between asymmetry and proximity, Policy Paper, 2021 — URL: <https://server.www.robert-schuman.eu/storage/en/doc/questions-d-europe/qe-599-en.pdf>
16. IRIS - Institut de Relations Internationales et Stratégiques. URL: <https://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2024/02/ARES-94-Comment.pdf>
17. Майбутнє Європейського Союзу: погляд Емманюеля Макрона URL: <https://civildiplomat.com/analytic/majbutnye-yevropejskogo-soyuzu-poglyad-emmanyuelya-makrona>
18. France and European defence: | FIIA – Finnish Institute of International Affairs. FIIA – Finnish Institute of International Affairs. URL: <https://www.fia.fi/sv/publikation/france-and-european-defence?read>

19. PESCO and the European Intervention Initiative

URL: <https://legacy.civocracy.org/discussions/805/learn>

20. Macron ready to 'open debate' on nuclear European defence

URL: <https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/macron-ready-to-open-debate-on-nuclear-european-defence/>

21. Macron Says Europe Can No Longer Rely on US for Its Security

URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-04-25/macron-says-eu-can-no-longer-rely-on-us-for-its-security>

Висновок колективного дослідження

Не дивлячись на те, що російсько-українська війна дає можливість збільшити роль Франції на безпеку в Європі, Париж не готовий брати на себе надто багато обов'язків. Франція вбачає у підтриманні гарних тісних відносин зі США один із своїх головних пріоритетів. Вона не готова і не буде готова у найближчому майбутньому замінити роль Вашингтону в основних безпекових питаннях у Європі та інших регіонах. У той же час вона дистанціюється від ризиків, що несе за собою надмірна орієнтація на США у питаннях зовнішньої політики. Така стратегія робить Париж партнером для Китаю, а також дозволяє бути медіатором для конфліктів на Близькому Сході.

Стратегічна автономія у відносинах зі Сполученими штатами вбачається не стільки у спробі замінити вплив США та перебрати на себе обов'язки гаранта європейського миру та безпеки, скільки у тому, щоб уникнути надмірної залежності від Вашингтону у ключових питаннях безпеки. Франція, з одного боку, вітає посилення впливу США стосовно російсько-української війни, вбачає як загрозу зменшення залученості Вашингтону до безпеки Близького Сходу та Північної Африки на фоні переорієнтації США у бік загроз Індостанського регіону, але з іншого, намагається зберегти незалежну від США політику.

Під час президентства Макрона Франція продемонструвала прагматичний підхід до своїх зобов'язань в НАТО, намагаючись збалансувати своє прагнення до стратегічної автономії з визнанням переваг колективної оборони.

Бажання Франції протистояти стратегічній невизначеності та долати теперішні загрози для безпеки залишатиметься ключовим фактором, що визначає її підхід до НАТО (та ступінь поєднання його зі стратегічною автономією) за президентства Макрона.

Реінтеграція Франції до структури військового командування НАТО й збереження цього членства під час президентства Макрона свідчить про ширше визнання важливості НАТО як наріжного каменю європейської безпеки. Попри періодичну напруженість і розбіжності в стратегічних поглядах з іншими членами Альянсу, Франція залишається активним учасником миротворчих операцій і навчань НАТО.

Щоб зменшити потенційні ризики, пов'язані з надмірною залежністю від будь-якої однієї зовнішньої сили, НАТО має пройти процес європеїзації. Ця трансформація буде спрямована на зміцнення автономних оборонних можливостей Європи при збереженні загальної цілісності трансатлантичного альянсу. Відстоюючи цю ініціативу, Франція може використати свій вплив, щоб стимулювати європейські країни до більш самостійного і безпечного майбутнього.

Крім того, такий підхід відповідає на критику колишнього президента Трампа щодо того, що НАТО є тягарем для Сполучених Штатів. Посилюючи обороноздатність Європи, Франція може допомогти запобігти порушенню балансу у трансатлантичних відносинах, зменшивши сприйняття тягара для США і, таким чином, узгодити їх з пріоритетом Франції – підтримкою міцних відносин з Вашингтоном.

По суті, лідерство Франції в цій сфері зможе зробити її так званим "подвійним посередником" відповідаючи на можливі ризики з боку трансатлантичного партнерства, таким чином автономізуючи Європу, і й зберігаючи простір для маневру у Індо-Тихоокеанському регіоні та Близькому Сході.

Головними пріоритетами зовнішньої політики Франції щодо ЄС за часів Еммануеля Макрона були збереження єдності ЄС, рівноваги полюсів світового впливу через прихильність президента до ідей мультилатералізму та протистояння геополітичним викликам, як зростаючий вплив Росії та Китаю. Франція займає центральне місце у визначенні напрямів реформування Союзу, адже вона була головним ініціатором євроінтеграції і грає ключову роль на міжнародній арені. Висвітливши її погляди на реформування ЄС, ми дійшли висновку, що внесок Франції в політику ЄС, а також ставлення до розширення ЄС з часом змінювалося, спираючись на геополітичні реалії і пріоритети країни.

Макрон не виступає проти розширення, але застерігає, що перш ніж приймати нових членів, ЄС має вирішити свої внутрішні проблеми та зміцнити інтеграцію серед існуючих членів союзу. Франція також висловлює занепокоєння щодо можливого вступу країн, які не відповідають стандартам верховенства права, оскільки це може підірвати єдність та ефективність ЄС. Таким чином, позиція Франції полягає у пошуку балансу між розширенням та поглибленням інтеграції у Європейському Союзі.

Глобальна роль: французька зовнішня політика у міжнародному вимірі

Сучасна стратегія Франції в Південній та Східній Азії: балансування відносин з Китаєм та Індією

*Підготували: Остапенко Катерина, Петрук Софія, Юрченко Катерина,
Яводчак Юліана, Ходачинська Єва*

Вступ

В сучасному геополітичному ландшафті Південна та Східна Азія виокремлюються як ключові регіони, обумовлені динамічним зростанням Китаю та Індії, двох найбільш густонаселених держав світу. З огляду на те, що ці азійські гіганти продовжують свій розвиток, їхні складні та неоднозначні взаємовідносини суттєво впливають на стабільність як на регіональному, так і на глобальному рівнях.

Франція, спираючись на історичні зв'язки з регіоном та прагнучи до багатосторонньої кооперації, намагається знайти орієнтири та сприяти стабільності своєї стратегії в Південній та Східній Азії.

Інтереси Франції в Південній і Східній Азії багатогранні, що відображає її статус великої світової держави. Вона прагне відігравати активну та конструктивну роль у регіоні, водночас захищаючи власні інтереси та цінності, які в той же ж час формуються складним комплексом економічних, безпекових, політичних і культурних чинників.

Враховуючи складний характер регіону, що розвивається, Франція, як і інші великі держави, прагне збалансувати свої відносини з Китаєм та Індією, одночасно просуваючи власні інтереси та цінності. При цьому Франція змушена проводити вкрай виважену політику, адже обтяжена додатковим випробуванням у цьому регіоні, а саме потребою успішного балансування між великими державами Китаєм та Індією. Це пов'язано з тим, що Китай та Індія є давніми регіональними противниками, які до того ж мають невирішені територіальні суперечки.

Відносини Франції та Індії за президенства Е. Макрона

Відносини між цими двома країнами отримали стратегічний характер ще у 1998 році, коли Ж. Ширак здійснив президентський візит до Індії. А з приходом до влади Е. Макрона обидві країни ще більше розширили сфери їхньої співпраці.

Для аналізу спрямування зовнішньої політики Франції за президенства Е. Макрона, потрібно першочергово звернути увагу на президентські візити та визначити те, з якою метою вони планувалися та які результати мали на відносини між Нью-Делі та Парижем.

Перший візит французького президента відбувся з 10 по 12 березня 2018 року та завершився «Спільною заявою Індії та Франції», де було окреслено основні сфери подальшого розвитку міждержавного співробітництва. Двом країнам вдалося виробити перспективне партнерство, спрямоване на зміцнення двосторонньої співпраці в таких питаннях, як оборона, морська діяльність в Індійському океані, космос, безпека та енергетика. В результаті візиту було підписано 14 міжурядових угод, серед яких особливу увагу привертає «Угода між Індією та Францією щодо обміну та взаємного захисту секретної або захищеної інформації» та «Угода щодо надання взаємної матеріально-технічної підтримки між їхніми збройними силами» [1]. Саме їх підписання уже вказує на прагнення країн збільшити співробітництво в оборонній сфері та ознаменувало визнання Францією Індії як ключового партнера в Індійському океані. Важливість безпекового аспекту у відносинах між двома країнами яскраво спостерігається у збільшенні торгівлі зброєю. Наприклад, у період з 2017 по 2021 р. Індія була найбільшим покупцем зброї у Франції, що ще більше посилило позиції останньої у регіоні. [2]

Оскільки Франція є державою Індійського океану через свої заморські володіння островами Майотта та Ла-Реюньйон, а також значну ВЕЗ, забезпечення стабільності у водному просторі також займало важливе місце у

зовнішньополітичному підході Е. Макрона до Індії. Ще при першому його візиті до Нью-Делі було підписано «Спільне стратегічне бачення, спрямоване на забезпечення свободи судноплавства в Індійському океані». Воно передбачало використання військових об'єктів одне одного.[1] Франція, наприклад, зобов'язувалася відкрити свою військово-морську базу Ла-Реюньйон для індійських військових кораблів.

Важливим аспектом співпраці між двома державами виступає і космічний сектор. Того ж 2018 року було прийнято «Індійсько-французьке спільне бачення космічної співпраці», що ще раз підтвердило їх важливість як космічних держав. [3] Ключовий пакт у даній сфері, підписаний між Індією та Францією у 2021 році, формалізував двосторонній стратегічний діалог для покращення координації між їхніми космічними та оборонними агентствами, зробивши Францію третьою країною після Сполучених Штатів та Японії, яка розпочала такий діалог з Індією щодо космічної безпеки. Цей механізм має особливе значення для Парижа, оскільки він є першою такою домовленістю з азіатською країною.

Своє продовження ця ініціатива мала у спільній заяві двох лідерів з нагоди візиту Н. Моді до Франції у 2022 році. У ній зазначалася необхідність встановлення двостороннього стратегічного діалогу з питань космосу, що передбачало об'єднання експертів з космічних і оборонних агентств для обговорення проблем безпеки та економіки в космосі, а також розкриття нових сфер співпраці. [4]

Особливість двосторонніх зв'язків між Індією та Францією була посилена в липні 2023 року після візиту прем'єр-міністра Моді до Франції, де він та президент Е. Макрон висловили Спільне бачення щодо 2047 р. [5] Ця «дорожня карта» пропонує тривимірний підхід до спільної роботи. Перший – це «Партнерство заради безпеки та суверенітету», яке стосується таких проблем, як оборона, космос, інноваційна співпраця та індо-тихоокеанська конкуренція. По-друге, «Партнерство заради планети» розглядає такі теми, як

клімат, забруднення, стійкість, екологія та втрата біорізноманіття. Нарешті, «Партнерство заради людей» фокусується на молоді, а саме на студентській мобільності та культурних зв'язках.

Варто звернути увагу на те, що у «дорожній карті» викладено спільне зобов'язання між двома країнами зміцнити «багатосторонні домовленості з Австралією та ОАЕ та створити нові в регіоні».[6] Це твердження підкреслює важливість для Франції та Індії виходу за межі традиційного егоцентричного підходу для сприяння більш орієнтованій назовні динаміці з ключовими регіональними партнерами. Першими кроками в цьому напрямку є створені ними тристоронні угоди Індія-Франція-Австралія (IFA) у 2020 році та Індія-Франція-ОАЕ (IFU) у 2023 році. Для Франції обидві ініціативи є перспективними, оскільки охоплюють важливі для неї як Індійський, так і Тихий океани. До того ж, оскільки західна частина Індійського океану залишається певною мірою знехтуваною з боку США, залишаючи певний політичний вакуум, співпраця між французько-індійська співпраця за залученням ОАЕ може відігравати чільну роль у регіоні. [7]

Результати візиту Е. Макрона до Індії за його другої каденції, а саме 24 січня 2024 року не лише стали продовженням попередньої стратегії, ба більше були спрямовані на поглиблення та розширення вищезазначених сфер співробітництва. Під час візиту було укладено дев'ять двосторонніх угод, сім ключових повідомлень і «Спільну заяву» з 41 пункту. [8] Це є яскравим показником того, що держави надають чималої уваги всебічному розвитку взаємовідносин.

З огляду на все більш напружену міжнародно-політичну ситуацію з початком російського повномасштабного наступу на Україну Париж та Нью-Делі все більше уваги приділяють оборонному аспекту співпраці. У цьому контексті Франція сподівається розвинути свої військові контракти після того, як міністерство оборони Індії ще за візиту Н. Моді в 2023 році придбало французькі винищувачі Rafale і підводні човни типу Scorpene у

багатомільярдних угодах. [9] У свою чергу цьогорічний візит Е. Макрона мав результатом посилення роботи над спільним виробництвом оборонного обладнання, включаючи гелікоптери та підводні човни для збройних сил Індії [10] Все це означає ніщо інше, як те, що зміцнення індійської армії обладнанням, яке постачає робить із Франції стратегічного партнера, який може допомогти зменшити залежність Індії від закупівлі російської зброї. Що не менш важливо, дана французько-індійська співпраця сприяє врівноваженню зростаючої військової міцї Китаю в регіоні. Це безпосередньо узгоджується зі стратегічними інтересами як Франції, так й Індії щодо підтримки багатопольярного світового порядку.

Оборонний нахил має і співпраця в космічній сфері. До прикладу, 4 березня 2024 року в Нью-Делі відбувся другий індійсько-французький стратегічний космічний діалог. Оскільки основна увага була зосереджена навколо імплементації нещодавно підписаного Листа про наміри щодо оборонної космічної співпраці, зрозуміло, що діалог підкреслив зростаючу важливість координації спільних зусиль щодо космічної діяльності. [11], [12]

Політика Франції по відношенню до Індії також не оминає й економічну співпрацю, а також діяльність щодо зміни клімату. Припускається навіть, що нещодавній візит Макрона також може дати поштовх поточним переговорам щодо торгової угоди між Індією та Європейським Союзом. [13] Вони також визнають необхідність співпрацювати у розвитку технологій та розбудові телекомунікаційних систем 5G/6G. [14] Окрім того, важливим виступає співробітництво у ядерній сфері. Індія та Франція під час візиту Н. Моді у 2023 році розвинули розмову за співпрацю над дуже амбітною ядерною програмою з 6 проектів EPR на майданчику Джайтапур в Індії, що після її завершення має стати найбільшим ядерним майданчиком у світі. Цей проект має ще більше значення, зважаючи на те, що лише три країни підписали угоди з Індією про постачання іноземних реакторів: Росія, США та Франція. На сьогоднішній день Росія є єдиною іноземною країною, яка має діючі

реактори в Індії, які почали працювати ще до ядерної угоди 2008 року між Індією та Сполученими Штатами. Однак американські реактори не були продані Індії через фінансові проблеми Westinghouse. Зі свого боку, Франції спеціально було виділено ділянку Джайтапур для будівництва EPR (ядерних реакторів). А зважаючи на прагнення Індії зменшити залежність від Росії, Франція вбачає ще більше перспектив збільшення впливу на Нью-Делі. [15] Як бачимо, співпраця є дуже багатоаспектною, хоч і головний наголос робиться все ж на оборонній сфері. Це є додатковим доказом того, що політика Макрона протягом обох його каденцій відповідала політиці всеохопленого поглиблення та зміцнення відносин з Індією.

Підсумовуючи, варто зазначити, що відносини між Парижем та Нью-Делі досягнули нових висот за останні кілька років та залишаються доволі перспективними. Для Франції Індія є точкою входу до більшої безпеки та політичної архітектури Індійського океану. Париж прагне продемонструвати свою здатність запропонувати Індо-Тихоокеанському регіону альтернативу Китаю США, відіграючи при цьому роль т. зв. «балансуючої сили» (*puissance d'équilibre(s)*). Зміцнення відносин з Індією є одним із ключових етапів досягнення своїх більш глобальних цілей.

Стратегічні відносини КНР і Французької Республіки

Як дві потужні світові держави, Франція і Китай невинно співпрацюють, об'єднуються під спільними ідеями й конкурують у багатьох сферах, демонструючи залученість у геополітичній динаміці й відстоюючи власні національні інтереси на міжнародному просторі.

З моменту вступу на посаду президента Французької Республіки в травні 2017 року Еммануель Макрон обрав курс на стратегічне розширення співпраці з Китаєм. Головною ціллю було посилення торговельних відносин з Китаєм, прагнення наблизитися до торговельного балансу та залучити китайські інвестиції в ключові сектори, як в технології, енергетику, екологію та інфраструктуру. [16] До того ж Макрон завжди наголошував на

європейській стратегічній автономії, виступаючи за єдину позицію ЄС з таких важливих питань, як: торгівля, технології та безпека, що опосередковано призводило до розгляду проблематичних питань з Китаєм через тиск і загальновідомі світові розстановки сил у різних просторах. При цьому КНР споглядала, що Франція при Макроні не хоче покірно слідувати за Вашингтонською лінією, що продовжує вселяти надію, що Франція не підтримуватиме американські антикитайські ініціативи.

Річ у тому, що з точки зору Франції, мета відносин з Китаєм чи французьких, азійських стратегій полягає не в тому, щоб протистояти чи стримувати Китай. Відома індійсько-тихоокеанська стратегія Франції не містить антикитайського тону, за виключенням тематики захисту свободи судноплавства, зокрема в Південно-Китайському морі, що може сприйматися як таке. Пріоритетом Франції є стабільний, багатополарний порядок, заснований на верховенстві права, вільному пересуванні людей і товарів, також чесній і ефективній багатосторонності. Метою її Індійсько-Тихоокеанської стратегії, яка охоплює Південну та Східну Азію, є насамперед захист інтересів Франції в регіоні, а також глобальні спільні блага та цінності через співпрацю з країнами-однодумцями.

Подібне бачення також узгоджується з баченням, яке просуває АСЕАН, яка відмовляється від конфронтаційного підходу до Китаю. Як і у випадку, наприклад торговельного конфлікту при часах Трампа, Франція може погодитися зі США щодо реальності загрози, що надходить від Китаю, але точно не щодо відповідей, які робили або будуть застосовувати США. [16] [17]

Тим часом Китай зацікавлений у відносинах з Францією заради ринку для розширення свого експорту і виходу на ширші європейські ринки. Також у підтриманні наукової співпраці й отриманні доступу до французьких технологій та досвіду, особливо в аерокосмічній галузі, де існують спільні французько-китайські проекти, в сфері ядерної енергетики, де дослідження цих країн допомогли створити власний китайський реактор Hualong, в авіасфері,

бо на французьку компанію Airbus зараз припадає 54 % ринку Китаю, й звичайно ж у сфері цифрових й екологічних технологіях, що є пріоритетними для КНР. [18], [19], [20], [21] Також Китай прагне використовувати відносини з Францією для посилення свого впливу в Європі та в різноманітних регіонах світу, таким чином намагаючись зменшити вплив США. [17]

Загалом у сфері зовнішньої політики Макрон дотримується збалансованого дипломатичного підходу. Він неодноразово відвідував Китай у 2018, 2019, 2023 роках як і Сі Цзіньпін шанував своїм приїздом Францію у 2019, 2024 роках, чітко виступаючи за багатосторонність і зміцнення всеосяжного стратегічного партнерства між ЄС і Китаєм. Водночас він також обережно висловлювався щодо питань прав людини у Китаю та суверенітету Тайваню, що свідчить про його виважену дипломатичну позицію й що навіть підвищило його авторитет в очах китайського народу. [21]

При цьому звичайно існує активне регіональне французько-китайське протистояння в Африці та в останні роки особливо в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні щодо острівних держав, що виражається економічним китайським кредитним фактично підпорядкуванням та інфраструктурною привабливістю китайських проектів, незважаючи на вже відомі приклади того, що це може призвести до більш вагових наслідків для держав, якщо щось йде не так з китайськими проектами. [22] Але таке протистояння природне для країн, що позиціонують себе регіональними лідерами, до того ж французько-китайське зіткнення інтересів цілеспрямовано не розпалює криваві конфлікти, а здійснюється все ж таки цивілізованими економічними та юридичними діями. [24]

Можна окремо виділити занепокоєння Китаю з приводу поглиблення індійсько-французького співробітництва, адже у КНР з Індійською республікою вимальовується прикордонне, регіональне та глобальне протистояння. Ці відносини як раз потрібні французам для противаги Китаю в Азії. При цьому безумовно чітко зчитується, що політика Франції при Макроні

передбачає складне балансування, яка прагне максимізувати економічні можливості з Китаєм, одночасно зменшуючи ризики шляхом диверсифікації партнерств, зокрема з Індією, і задля посилення своєї ролі в Південній та Східній Азії.[17] [24]

Тож загалом відносини між Францією та Китаєм за президентства Макрона можна охарактеризувати як прагматично-співробітницькі, але обережно-конкурентні. У той час як в економічній, технологічній та екологічній сферах спостерігаються спільні досягнення, стратегічні питання та питання прав людини вносять елемент протиборства та настороженості у двосторонні відносини. Підхід Макрона відображає ширшу європейську стратегію балансування між економічною взаємозалежністю з Китаєм і необхідністю стратегічної автономії від дій США, Австралії та Японії, що на перших ролях стримування Китаю та ціннісно-орієнтованої дипломатії. Без такої позиції неможливо вистояти без вагомих втрат на міжнародній арені, де прямо зараз розгортається багатофакторне суперництво між США та Китаєм, створюючи виклики для Франції. [25] [26]

Отож, за президентства Макрона французько-китайські відносини пішли шляхом обережної взаємодії на тлі глобальної невизначеності й у просторі Південної та Східної Азії. Хоча обидві країни мають значні стимули для співпраці, й особливо ефективно взаємодіють в економічній, технологічній та екологічній сферах, стратегічне розходження національних інтересів і глобальні геополітичні зрушення створюють постійні виклики для відносин Франції та Китаю.

Висновок

Поточний стан справ у Південній та Східній Азії відзначається складною взаємодією співпраці та конкуренції. Це складний регіон, де Франція, як і інші великі держави, прагне збалансувати свої відносини з двома ключовими гравцями – Китаєм та Індією, одночасно захищаючи власні інтереси та цінності.

В умовах наростаючої напруги між Китаєм та Індією, Франція стикається з серйозними викликами у своїй зовнішній політиці. Країна має дотримуватися виваженого та стратегічного підходу, щоб захистити свої національні інтереси та сприяти стабільності в регіоні. Це потребує підтримки конструктивного діалогу з Китаєм та Індією, а також співпраці з іншими країнами для вирішення проблем, пов'язаних з правами людини, торговельним дисбалансом, регіональною безпекою та геополітичною напруженістю.

Під час президентства Е. Макрона Індія та Франція розширили стратегічне партнерство. Дві країни поглибили співпрацю в галузі оборони, підписали кілька міжурядових угод і започаткували стратегічний діалог щодо космічної безпеки. Загалом відносини між Парижем і Нью-Делі досягли нових висот і мають величезні геополітичні переваги, а Франція прагне запропонувати себе як «третій шлях» для індо-тихоокеанських націй.

Французько-китайські відносини характеризуються обережною взаємодією, при цьому обидві країни мають значні стимули для співпраці, зокрема в економічній, технологічній та екологічній сферах. Макрон дотримується збалансованого дипломатичного підходу до Китаю, прагнучи зміцнити торговельні відносини, залучити китайські інвестиції в ключові сектори та виступати за стратегічну автономію Європи. Однак існує також регіональне французько-китайське протистояння в Африці та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, зокрема щодо острівних держав, через фактичне економічне кредитне підпорядкування Китаю та інфраструктурну привабливість китайських проектів.

Тож, Франція коригує свої позиції в регіоні через посилення конкуренції між США та Китаєм та зростання могутності Індії, прагнучи дотримуватися збалансованого підходу. Дана політика включає оборонну підтримку Індії, як “Голосу Півдня”, а також підтримання партнерських відносин із Пекіном.

Література

1. List of MoUs/Agreements signed during the State Visit of President of France to India (March 10, 2018) [Електронний ресурс] // Ministry of External Affairs, Government of India. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: [https://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/29592/List_of MoUsAgreements signed during the State Visit of President of France to India March 10 2018](https://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/29592/List_of_MoUsAgreements_signed_during_the_State_Visit_of_President_of_France_to_India_March_10_2018)
2. TRENDS IN INTERNATIONAL ARMS TRANSFERS, 2021 / P. D. Wezeman, A. Kuimova, S. T. Wezeman. // SIPRI Fact Sheet. – 2022. – С. 12.
3. India-France Joint Vision for Space Cooperation (New Delhi, 10 March 2018) [Електронний ресурс] // Ministry of External Affairs, Government of India. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/29597/IndiaFrance+Joint+Vision+for+Space+Cooperation+New+Delhi+10+March+2018>
4. India–France Joint Statement during the Visit of Prime Minister to France [Електронний ресурс] // Ministry of External Affairs, Government of India. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: [https://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/35279/IndiaFrance Joint Statement during the Visit of Prime Minister to France](https://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/35279/IndiaFrance_Joint_Statement_during_the_Visit_of_Prime_Minister_to_France)
5. 25th Anniversary of the Indo-French Strategic Partnership: Towards a Century of French-Indian Relations [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.elysee.fr/admin/upload/default/0001/15/13ca1dc3c8938ae4ce52f5c53e149ddd251099cb.pdf>
6. India-France Indo-Pacific Roadmap [Електронний ресурс] // Ministry of External Affairs, Government of India. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/36799/IndiaFrance+IndoPacific+Roadmap>

7. FOURNOL T. India-France Trilaterals in the Indo-Pacific: Imperatives, Interests, Initiatives [Электронный ресурс] / T. FOURNOL, S. MALHOTRA // ORF. – 2023. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.orfonline.org/research/india-france-trilaterals-in-the-indo-pacific>

8. India - France Joint Statement on the State Visit of H.E. Mr. Emmanuel Macron, President of French Republic, to India (25 - 26 January 2024) [Электронный ресурс] // Ministry of External Affairs, Government of India. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: https://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/37534/India_France_Joint_Statement_on_the_State_Visit_of_HE_Mr_Emmanuel_Macron_President_of_French_Republic_to_India_25_26_January_2024

9. Bastille Day: Macron tries to woo India's Modi, despite human rights concerns [Электронный ресурс] // euronews. – 2023. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.euronews.com/2023/07/14/indias-modi-is-guest-of-honour-at-paris-bastille-day-parade-as-macron-rebuffs-human-rights>

10. India, France agree on joint defence production [Электронный ресурс] // Reuters. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/world/india-france-agree-joint-defence-production-statement-2024-01-27/>

11. Siddiqui H. Advancing Space Partnerships: Second India-France Strategic Dialogue [Электронный ресурс] / Huma Siddiqui // Financial Express. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.financialexpress.com/business/defence-advancing-space-partnerships-second-india-france-strategic-dialogue-3414657/>

12. India-France Strategic Space Dialogue [Электронный ресурс] // Ministry of External Affairs, Government of India. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.mea.gov.in/press-releases.htm?dtl/37678/IndiaFrance+Strategic+Space+Dialogue>

13. French President Emmanuel Macron's visit may give push to India-EU trade deal talks: GTRI [Электронный ресурс] // The Economic Times. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: <https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/foreign-trade/french-president-emmanuel-macrons-visit-may-give-push-to-india-eu-trade-deal-talks-gtri/articleshow/107103172.cms?from=mdr>.

14. Joint statement by President Emmanuel Macron and the Prime Minister of India, M. Narendra Modi [Электронный ресурс] // Élysée. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2022/05/04/joint-statement-by-president-emmanuel-macron-and-the-prime-minister-of-india-m-narendra-modi>.

15. Sarkar U. French nuclear power reactors in India: Are they worth the wait (and cost)? [Электронный ресурс] / Urvashi Sarkar // Bulletin of the Atomic Scientists. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://thebulletin.org/2022/09/french-nuclear-power-reactors-in-india-are-they-worth-the-wait-and-cost/>.

16. Bill Ide Joyce Huang. French President Macron Walks Fine Line Between China and the EU [Электронный ресурс] / By Bill Ide Joyce Huang – Режим доступа до ресурсу: <https://www.google.com/amp/s/www.voanews.com/amp/macron-visits-china-for-first-time/4201255.html>.

17. Interview de Pascal Boniface – Global Times. China's rise is a matter of concern for US, but not a problem for France [Электронный ресурс] / Interview de Pascal Boniface – Global Times – Режим доступа до ресурсу: <https://www.iris-france.org/182188-chinas-rise-is-a-matter-of-concern-for-us-but-not-a-problem-for-france/>

18. Yena Lee. Macron's Confusing Vision for France and Europe's Relations With China [Электронный ресурс] / Yena Lee – Режим доступа до

ресурсы: <https://www.worldpoliticsreview.com/france-china-eu-relations-taiwan-macron-xi-jinping/?one-time-read-code=2023061715269843113579>.

19. Tu Lei. Airbus signs 160 aircraft deal with Chinese partner, to open second assembly line in Tianjin [Электронный ресурс] / Tu Lei – Режим доступа до ресурсу: <https://www.globaltimes.cn/page/202304/1288657.shtml>.

20. By Fan Wei and Leng Shumei. China and France open a new chapter in joint exploration of nuclear energy after 40 years of partnership and trust [Электронный ресурс] / By Fan Wei and Leng Shumei – Режим доступа до ресурсу: <https://www.globaltimes.cn/page/202405/1311735.shtml>.

21. BBC. Macron on Taiwan: 'An ally not a vassal', says France leader [Электронный ресурс] / BBC. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.bbc.com/news/world-europe-65258129>

22. Nathalie Guibert. Chinese advances in the Pacific Islands are a French worry [Электронный ресурс] / Nathalie Guibert – Режим доступа до ресурсу: https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/04/25/chinese-advances-in-the-pacific-islands-are-a-french-worry_5981597_4.html.

23. The Associated Press. Macron's China Visit Underscores Economic Tensions [Электронный ресурс] / The Associated Press – Режим доступа до ресурсу: https://www.theepochtimes.com/world/macrons-china-visit-underscores-economic-tensions-3136930?utm_medium=GoogleAds&utm_source=PerfmaxM&utm_campaign=P_M_max_25c1_Janet_AZ_0726&gclid=Cj0KCQjwxeyxBhC7ARIsAC7dS38evDxSEfsZzjmeLgWXODjqHHHF2u-ZzPkHZwaDNwP1cdVUgu_bUX4aArfeEALw_wcB.

24. PANT H. V. With China's rise, strong Indo-French relations more than welcome [Электронный ресурс] / HARSH V. PANT // Observer Research Foundation. – 2018. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.orfonline.org/research/china-rise-strong-indo-french-relations-more-than-welcome>.

25. Françoise Nicolas. France's Indo-Pacific strategy: inclusive and principled [Электронный ресурс] / Françoise Nicolas – Режим доступа до ресурсу: <https://eastasiaforum.org/author/francoise-nicolas>

26. James Bowen. France: the leading European power in the Indo-Pacific [Электронный ресурс] / James Bowen – Режим доступа до ресурсу: <https://www.ifri.org/en/publications/publications-ifri/chapitres-douvrages-ifri/france-leading-european-power-indo-pacific>.

Багатогранне партнерство: Франція та АСЕАН у пошуках спільних інтересів

Підготували: Булавенко Юлія, Оксененко Валерія, Симанич Ксенія

Вступ

Багатостороння система, навіть у гострих геополітичних умовах, залишається унікальним інструментом управління взаємозалежністю для підвищення добробуту націй. Складні виклики, такі як пандемія, кліматичні зміни, нерівність та ядерний ризик, потребують колективних дій. Ефективна співпраця базується на розвитку багатогранного партнерства та зміцненні зв'язків у різних сферах. Конкуренція між країнами прискорюється і впливає на глобальну політику. Франція, як її активний учасник, зосереджується на розвитку свого впливу в регіоні, враховуючи китайсько-американське суперництво та внутрішні події. Індो-Тихоокеанський регіон стає все важливішим і Франція намагається відновити свою ідентичність як індо-тихоокеанська держава на підставі історії та заморських територій. [1]

Якщо розглядати інтерес до регіону з точки зору зовнішньої політики, то Франція має другу за величиною морську зону у світі, тому контроль і легітимність Франції там є життєво важливими. Вона хоче захистити свої заморські території, а також свій вплив у регіоні, проводити зовнішню політику, спрямовану на зміцнення своїх позицій у регіоні і водночас не приєднуватися до перегонів Пекін-Вашингтон. [2]

Франція охороняє свої інтереси в Індо-Тихоокеанському регіоні дипломатичним шляхом, зокрема через розвинуту культурну дипломатію. Регіональне співробітництво у сфері політики безпеки та оборони є ще одним ключовим питанням для Франції. Дипломатичну присутність Франції доповнює військова. Її збройні сили в регіоні, що називаються «силами суверенітету», організовані в п'ять регіональних командувань, які базуються на суверенній території Франції. Окрім захисту власної території та громадян, Франція визначає себе як «стабілізуюча» регіональна держава в Індо-

Тихоокеанському регіоні. Така позиція базується на міжпартійному консенсусі Франції щодо прийняття політичних рішень без зовнішнього впливу. Таким чином президент Франції чітко дистанціював себе від американських і британських підходів, більше спрямованих на виключення та ізоляцію Китаю від зусиль регіонального співробітництва. [3]

Зокрема, це здійснюється через співпрацю з Асоціацією країн Південно-Східної Азії (АСЕАН), що має значення у різних аспектах. Це створює можливості для розширення торговельних відносин, інвестицій та спільних проектів у різних галузях, таких як технології, інфраструктура, енергетика та інші. Партнерство з АСЕАН може відкрити двері для спільної роботи над глобальними питаннями, такими як кліматичні зміни, боротьба з тероризмом та міжнародна безпека. А обмін культурними цінностями, мовою, освітою та туризмом також може підсилити зв'язки між Францією та країнами АСЕАН і сприяти взаємному розумінню. Окрім того, ця співпраця допомагає державам АСЕАН диверсифікувати свої зовнішні відносини та зменшити залежність від будь-якої однієї великої держави. [4]

Основні сфери співпраці Франції та держав-членів АСЕАН

Франція, усвідомлюючи свою нездатність конкурувати з Китаєм, Японією або США щодо широкомасштабного фінансування інфраструктури чи військового обладнання, зосередилася на нішевих підходах до розширення свого впливу в Індो-Тихоокеанському регіоні. Зокрема, основна увага приділяється двом сферам: екологічній та кліматичній безпеці, а також управлінні територіальними водами.

У сфері екологічної та кліматичної безпеки Франція активно співпрацює з партнерами в Індо-Тихоокеанському регіоні. Наприклад, вона стимулює міжнародну співпрацю щодо прогнозування впливу зміни клімату на військові операції та обмеження екологічного сліду військових операцій. Франція також активно долучається до спільних досліджень з міністрами оборони південно-тихоокеанського регіону, щоб вивчити наслідки зміни

клімату для інфраструктури, морського спостереження та гуманітарної допомоги. Одним із прикладів є Міжнародний сонячний альянс, який президент Франсуа Олланд започаткував разом із прем'єр-міністром Індії Нарендрою Моді у 2015 році.

Крім того, Франція намагається збільшити свій потенціал у гуманітарних операціях в регіоні, особливо у зв'язку зі зростанням ризиків стихійних лих. Наприклад, після циклону «Гарольд» у 2019 році Франція направила офіцера зв'язку в Регіональний координаційний центр HADR у Сінгапурі, щоб підтримати координацію гуманітарних операцій. [11]

У вересні 2020 року на 53-й зустрічі міністрів закордонних справ АСЕАН Франції було надано статус партнера АСЕАН у розвитку. Встановлення цього офіційного партнерства відкрило шлях до зміцнення співпраці між АСЕАН і Францією, в тому числі в реалізації взаємовигідних проектів, програм і спільних заходів.

Так, починаючи з вересня 2020 року Франція розгорнула місію Marianne, що передбачала розгортання атомного підводного човна SSN Émeraude в Індійському та Тихому океанах, включаючи прохід через Південно-Китайське море. Французький підводний човен провів спільні навчання з ВМС Індонезії в Зондській протоці. [11]

Також у цьому році було призначено нових експертів з предметних питань та офіцерів зв'язку (LO), які активно діяли як у Південно-Східній Азії, так і в Командуванні ООН у Південній Кореї. Французькі LO відіграють ключову роль у розповсюдженні інформації про морську зону в цьому регіоні, сприяючи роботі Центрів синтезу інформації в Сінгапурі, Мадагаскарі та Нью-Делі. Ці центри стимулюють обмін розвідданими щодо морської безпеки. [11]

У березні 2021 року АСЕАН і Франція скликали першу зустріч Комітету партнерства з розвитку між АСЕАН і Францією (AF-DPC) у режимі відеоконференції, що засвідчило початок офіційного партнерства для зміцнення їхніх давніх зв'язків. Завданням цього комітету є контролювати усі

аспекти співробітництва з розвитку, зокрема співпрацю у сферах культурного розвитку, туризму, гуманітарної допомоги, реагування на катастрофи, біорізноманіття, енергетики, сільського господарства, безпеки тощо. Інші потенційні сфери співпраці включали технічну та професійну освіту та підготовку, підтримку Міжурядової комісії з прав людини АСЕАН та Інституту миру та примирення АСЕАН; мікро-, малі та середні підприємства; цифровізацію; кібербезпеку й підтримку реалізації Ініціативи для Інтеграційного робочого плану АСЕАН IV та Генерального плану зв'язку АСЕАН до 2025 року. На зустрічі також було прийнято Технічне завдання для AF-DPC і розроблено п'ятирічні сфери практичного співробітництва, які будуть посібником для подальшого партнерства з акцентом на сферах взаємного інтересу. [12]

Варто зазначити, що така активізація французької дипломатичної діяльності в даному регіоні була спричинена зростаючим занепокоєнням після створення в 2021 році тристороннього пакту безпеки AUKUS між Австралією, Великою Британією та США, а також раптового скасування Австралією контракту з Францією на будівництво атомних підводних човнів, адже в рамках AUKUS Британія та США зобов'язалися допомогти Австралії у їх придбанні.

У листопаді 2022 року Е. Макрон, напередодні його участі у форумі АТЕС, зустрівся у Бангкоку з прем'єр-міністром Таїланду Праютом Чан-очо, що позначило активізацію французької присутності в ПСА. В інтерв'ю для Financial Times Макрон підтвердив, що Франція прагне розширити свою роль в Азійсько-Тихоокеанському регіоні та стати партнером по діалогу з АСЕАН. Дане партнерство є дуже перспективним, адже в його рамках Франція матиме змогу обговорювати питання щодо економіки, доступу до ринків, обміну технологіями, а в подальшому є можливість укладення договору про вільну торгівлю з країнами АСЕАН.

Щодо самого форуму АТЕС, то Е. Макрон став першим європейським лідером, який відвідав регіональний форум, а сам факт його запрошення на цю подію засвідчив регіональне визнання індо-тихоокеанської програми Франції та її місця як регіонального члена через її території та ВЕЗ, розташовані в морях від Східної Африки до Західного узбережжя США. [13]

Загалом Франція бере активну участь у формуванні європейського порядку денного щодо співпраці в Індо-Тихоокеанському регіоні. Наприклад, у лютому 2022 року, коли Франція очолювала Раду ЄС, у Парижі відбувся перший Міністерський форум, присвячений співпраці в Індо-Тихоокеанському регіоні.

Цей форум свідчив про зацікавленість ЄС у зміцненні співпраці з країнами Індо-Тихоокеанського регіону. Участь у ньому взяли близько 60 представників міністерств та регіональних організацій з ЄС та Індо-Тихоокеанського регіону, включаючи міністра закордонних справ Індонезії Ретно Марсуді. На форумі були прийняті колективні зобов'язання щодо зв'язку та цифрових технологій, а також питань безпеки на морі. Значним кроком вперед стала спільна декларація про конфіденційність і захист персональних даних, учасниками якої стали країни-члени ЄС та 13 держав Індо-Тихоокеанського регіону.

Окрім того, партнерство між Європейським Союзом і АСЕАН отримало важливе визнання на саміті лідерів ЄС-АСЕАН у грудні 2022 року. Це партнерство було закріплено планом дій на період 2023-2027 років та інвестиційним пакетом у розмірі 10 мільярдів євро в рамках Ініціативи Global Gateway. Ці ініціативи спрямовані на розвиток різних секторів, зокрема на виробництво сталої енергії в Індонезії та інші проекти. [15]

Показовим стало приєднання Франції до статусу спостерігача в робочих групах Зустрічі міністрів оборони АСЕАН-Плюс (ADMM+) у 2023 році, коли в АСЕАН головувала Індонезія. Це засвідчило її бажання зробити конкретний внесок у регіональну архітектуру безпеки, оскільки це включало

участь у робочих групах ADMM+ з безпеки на морі та миротворчих операцій. Так, зокрема, Франція розгорнула місію кораблів власних ВМС «Жанна д'Арк» у березні 2023 року (хоча варто зазначити, що ця місія регулярно проходила через Індो-Тихоокеанський регіон з 2012 року, за винятком 2014 та 2019 років). [14]

Цікавими та динамічними наразі є стосунки Франції та Камбоджі. Протягом періоду з грудня 2022 по січень 2024 року відбулися три офіційні візити лідерів цих країн. Важливо відзначити, що Франція стала першою європейською країною, яку відвідав лідер Камбоджі Мане після приходу до влади в серпні 2023 року. Найважливішим результатом візиту стало узгодження про зміцнення двосторонніх відносин, спрямованих на підвищення їх стратегічного рівня. Хоча конкретні деталі щодо обсягу та термінів запланованої "стратегічної" модернізації ще не відомі, цей крок робить Францію четвертим стратегічним партнером Камбоджі після Таїланду, Китаю та Японії.

З 2021 року Камбоджа активно просуває свою Стратегію економічної дипломатії на 2021–2023 роки, яка спрямована на залучення та диверсифікацію світової торгівлі, туризму та прямих іноземних інвестицій. Для Камбоджі Франція є головним європейським партнером у цих зусиллях, у той же час для Франції це змога посилити свій вплив у країні та в рамках АСЕАН. На регіональному рівні обидві країни погоджуються, що поглиблення відносин між АСЕАН і Францією є ключовим для координації стратегій Франції в Індо-Тихоокеанському регіоні. [16]

Виклики та перспективи багатогранного співробітництва

Геополітичні зрушення останніх років створили нові виклики та можливості для багатогранного партнерства Франції та АСЕАН.

По-перше, зміна акцентів на глобальній геополітичній арені викриває схожості та відмінності між світоглядом Франції та АСЕАН. Ключовий виклик для успішного партнерства тут представляє демонстрація влади

Китаєм, який прагне посилити вплив Пекіна та створити нестабільність у регіоні, тоді як Сполучені Штати та ЄС стурбовані війною в Європі. Хоча як АСЕАН, так і Франція можуть співпрацювати зі США та Китаєм у певних сферах, їхні підходи та рівень залежності різняться в залежності від їхніх власних національних інтересів та політичних цінностей. Франція ніколи не орієнтувалася у своїй зовнішній політиці на США, - її першочерговою задачею була і залишається реалізація національних інтересів. Така політика проявляється і в китайському векторі французької зовнішньої політики, як це наочно проявилось під час візиту Макрона до КНР у квітні 2023 року. [5] Що стосується АСЕАН, то до організації входить багато країн, які не є союзниками США.

Лише два з десяти членів АСЕАН — Філіппіни і Таїланд — формально є союзниками Вашингтона через угоди про колективну оборону. Відносини кожної країни-члена АСЕАН зі Сполученими Штатами перебувають на різних рівнях, заснованих на історичній динаміці, економічних і безпекових залежностях. Що стосується Китаю, то незважаючи на зусилля АСЕАН збалансувати вплив великих держав, її окремі члени будують власні дипломатичні зв'язки, виходячи з проблем економіки та розвитку. Це очевидно на прикладі конфлікту у Південно-китайському морі, адже деякі країни-члени АСЕАН (Лаос і Камбоджа) часто покладаються на Китай: він є основним постачальником прямих іноземних інвестицій як у Лаос, так і в Камбоджу.

Зовсім інше питання - це контраст у реакціях на війну в Україні. Партнерство між Францією та АСЕАН сьогодні забарвлене поглибленням геополітичного протистояння між Китаєм і Сполученими Штатами в регіоні та тривожними подіями в Європі, зокрема вторгненням Росії в Україну, що спонукало до тісніших російсько-китайських зв'язків. Партнерство Росії та Китаю розглядається в Європі як зростаюча загроза демократичним націям, але країни АСЕАН мають власний погляд на російське вторгнення. Франція

зайняла рішучу позицію проти агресії Росії в Україні та очікує, що її партнери на Глобальному Півдні солідарні з такою політикою. [6]

Неоднозначна реакція Глобального Півдня на війну призвела з боку Франції в кращому випадку до нерозуміння та в гіршому випадку майже до морального роздратування. Так, у своїй заяві від 3 березня 2022 р. міністри закордонних справ країн-членів АСЕАН висловили глибоке занепокоєння воєнними діями й погіршенням гуманітарної ситуації в Україні і закликали до негайного припинення вогню та продовження політичного діалогу. Однак, більшість держав-учасниць АСЕАН безпосередньо не згадують про причетність Росії до цього конфлікту. Окрім того, Лаос і В'єтнам утрималися від голосування щодо резолюції ГА ООН, яка засуджує дії Росії в Україні. Військове керівництво М'янми відкрито підтримало дії Російської Федерації, апелюючи до «необхідності великої держави відстоювати власний суверенітет і підтримувати баланс сил на світовій арені». На саміті 2022 року також не вдалося досягти згоди щодо засудження російського вторгнення, оскільки міцні військові зв'язки з Москвою деяких держав АСЕАН, таких як Лаос і В'єтнам, вплинули на їхні рішення займати нейтральну позицію.

Багато держав-членів АСЕАН десятиліттями спостерігали за тим, як Захід здійснював власний тип правосуддя, заснованого на їхньому тлумаченні правильного і неправильного в інших частинах світу. Тому суперечливим питанням для країн АСЕАН є те, чим неспровокований напад Росії на Україну відрізняється, скажімо, від інтервенції НАТО в Лівії у 2011 році чи навіть операції Франції «Бархан» у Сахелі у 2014-2022 роках. Отже, така позиція є діаметрально протилежною міркуванням Франції, президент якої вкотре наголошує на можливості відправити війська в Україну. [7]

По-друге, суттєвою перешкодою на шляху до партнерства між Францією та країнами АСЕАН є високі стандарти для третіх сторін у сфері екологічних та торгівельних суперечок. Трьома конкретними викликами тут є вирубка лісів, промислові проекти та фінансування клімату. Для прикладу,

Директива ЄС щодо відновлюваних джерел енергії 2018 року вимагає, щоб 32% споживаної в ЄС енергії були відновлюваними до 2030 року, але при цьому вона обмежує кількість видів біопалива, які можна використовувати для боротьби з вирубкою лісів. Рішення ЄС від 2017 року припинити використання пальмової олії для біопалива з 2030 року та закон про вирубку лісів від 2022 року піддалися жорсткій критиці в таких країнах, як Індонезія та Малайзія. Зокрема, Індонезія та Малайзія подали справу до СОТ на початку 2021 року проти ЄС, Франції та Литви, адже введення односторонніх протекціоністських заходів може негативно вплинути на їхні економіки. [8] Окрім того, держави АСЕАН звинувачують країни ЄС, включаючи Францію, у нехтуванні впливом на навколишнє середовище такого біопалива як ріпак, виробленого в Європі. Отже, запровадження вищезгаданого закону призвело до значного падіння рівня довіри.

По-третє, між Францією та АСЕАН існують фундаментальні відмінності щодо регулювання кіберзлочинності. Крім Філіппін, країни-члени АСЕАН не ратифікували Будапештську конвенцію Ради Європи про кіберзлочинність, на відміну від Франції. Ця проблема є надзвичайно гострою для Парижу, адже існує загроза перенесення кібероперацій із війни в Україні на Південно-Східну Азію, що може мати цифрові, політичні та економічні наслідки для безпеки в кіберсфері та за її межами.

Хоча кіберзлочинність, як-от атаки програм-вимагачів, фішингові кампанії чи фінансове шахрайство, безпосередньо не пов'язана з російсько-українською війною, але вона тільки процвітає під час хаосу та геополітичної напруженості. Оскільки відносини Росії із Заходом погіршуються, президент Володимир Путін більше звертається за підтримкою до Азії, зокрема АСЕАН. [9]

Оскільки країни-члени АСЕАН не мають твердого консенсусу щодо України через розбіжності у своїх політичних поглядах, така ситуація дійсно становить потенційну загрозу. Серед членів АСЕАН винятком тут є Сінгапур,

який найбільше виступив проти вторгнення та наклав фінансові санкції на Кремль. [10] Як найбільш технологічно розвинена держава АСЕАН, Сінгапур також висловив занепокоєння щодо наслідків вторгнення в кіберсферу та запровадив заходи для зменшення ризику шкоди під час торгівлі криптовалютою.

Висновки

Багатостороння система є ключовим інструментом для підвищення добробуту націй у геополітичних умовах. Франція активно зосереджується на розвитку свого впливу в регіоні, враховуючи китайсько-американське суперництво. Вона намагається зміцнити свою присутність та зберегти стабільність у Індो-Тихоокеанському регіоні, для чого активно співпрацює з АСЕАН, розширюючи торговельні відносини та зміцнюючи зв'язки в різних галузях.

Усвідомлюючи свої обмежені можливості конкуренції з великими гравцями, Франція обрала нішевий підхід для розширення свого впливу в Індо-Тихоокеанському регіоні. Цей стратегічний підхід орієнтується на екологічну та кліматичну безпеку, а також управління територіальними водами.

У цілому, активна участь Франції у формуванні європейського підходу до співпраці в Індо-Тихоокеанському регіоні свідчить про її бажання взяти активну роль у забезпеченні стабільності та безпеки в цьому стратегічно важливому регіоні.

При цьому, незважаючи на очевидний прогрес у партнерстві Франції та країн АСЕАН, за останні роки перед ними постають глибокі виклики. З геополітичної точки зору, найгострішою проблемою наразі є російсько-українська війна, адже серед країн-членів АСЕАН немає консенсусу щодо найактуальніших проблем як в регіоні, так і за його межами. З тієї ж самої причини походить ще один виклик - відмінності у врегулюванні кіберзлочинності. Франція розглядає загрозу кіберзлочинності як надзвичайно актуальну через війну в Україні, у той час, як серед держав-членів АСЕАН

лише Сінгапур поділяє таку думку. Нарешті, у сфері екологічних та кліматичних проблем найбільш гостро стоїть питання боротьби з вирубкою лісів та виробництвом біопалива. Франція активно виступає за протекціоністські заходи, але держави АСЕАН стверджують, що це підриває економічний розвиток регіону.

Для подолання вище перелічених викликів та поглиблення партнерства між Францією та АСЕАН в майбутньому необхідно підтримувати регулярний політичний діалог та зміцнювати довіру та взаєморозуміння між сторонами. Такі дії можуть бути втілені шляхом співпраці на міжнародних форумах, а також розвитку торгових та інвестиційних відносин для створення взаємних переваг.

Література

1. “France’s Third Path” for the Indo-Pacific? Credentials and Challenges [Електронний ресурс]. – 2022 – Режим доступу до ресурсу: <https://fulcrum.sg/frances-third-path-for-the-indo-pacific-credentials-and-challenges/>
2. France’s Growing Interest in the Asia-Pacific [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ankasam.org/frances-growing-interest-in-the-asia-pacific/?lang=en>
3. Macron’s Indo-Pacific Balancing Act [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://dgap.org/en/macrons-indo-pacific-balancing-act>
4. Overview of ASEAN-France Development Partnership [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://asean.org/wp-content/uploads/2023/12/Overview-of-ASEAN-France-Development-Partnership_as-of-December-2023.pdf

5. Франція шукає нове місце у світі: як Париж переглядає принципи зовнішньої політики [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2023/08/7/7167142/>
6. Reimagining EU-ASEAN Relations: Challenges and Opportunities [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://carnegieendowment.org/files/Reimagining_EU-ASEAN_Relations_Challenges_and_Opportunities.pdf
7. Emmanuel Macron`s urgent message for Europe [Електронний ресурс]. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.economist.com/leaders/2024/05/02/emmanuel-macrons-urgent-message-for-europe>
8. Growing tensions between Asian palm oil producers and the European Union [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.reuters.com/markets/commodities/growing-tensions-between-asian-palm-oil-producers-european-union-2023-01-13/>
9. Eyeing Asia pivot, Putin says `impossible` to isolate Russia [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.france24.com/en/live-news/20220907-eyeing-asia-pivot-putin-says-impossible-to-isolate-russia>
10. Singapore: Advancing Technological Collaboration and Innovation in Southeast Asia [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://pacforum.org/publications/issues-insights-vol-22-sr5-us-singapore-advancing-technological-collaboration-and-innovation-in-southeast-asia/>
11. ERIC FRÉCON. “FRANCE’S THIRD PATH” FOR THE INDO-PACIFIC? CREDENTIALS AND CHALLENGES [Електронний ресурс] / ERIC FRÉCON. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://fulcrum.sg/frances-third-path-for-the-indo-pacific-credentials-and-challenges/>.

12. ASEAN, France formalise Development Partnership [Электронный ресурс]. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.thailand-business-news.com/asean/83138-asean-france-formalise-development-partnership>.

13. GWEN ROBINSON. Macron sets sights on France-ASEAN dialogue partnership [Электронный ресурс] / GWEN ROBINSON. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://asia.nikkei.com/Editor-s-Picks/Interview/Macron-sets-sights-on-France-ASEAN-dialogue-partnership>.

14. Marc Abensour. What is France's strategy for Indo-Pacific all about? [Электронный ресурс] / Marc Abensour // The Jakarta Post. – 2023. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.thejakartapost.com/opinion/2023/03/01/what-is-frances-strategy-for-indo-pacific-all-about-.html>.

15. France's Partnerships in the Indo-Pacific [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/en_a4_indopacifique_16p_2021_v4_cle4b8b46.pdf.

16. Chansambath Bong. Cambodia's strategic overture to France [Электронный ресурс] / Chansambath Bong. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: <https://eastasiaforum.org/2024/03/05/cambodias-strategic-overture-to-france/>.

Франція на Близькому Сході після 7 жовтня 2023 року

Підготували: Король Роман, Монтик Сергій, Мансур Айман, Левченко Дмитро

Вступ

Зовнішня політика Франції за президентства Емманюеля Макрона відзначена свідомим переосмисленням її стратегічних пріоритетів, тому важливо проаналізувати діяльність Франції на Близькому Сході, особливо після знакових подій 7 жовтня 2023 року. Ця дата є не лише початком нового нападу бойовиків ХАМАС на Ізраїль, але й приводом для перегляду дипломатичної позиції Франції в регіоні, де постійно виникають нові виклики для сучасності.

В цій доповіді аналізуються політичні аспекти відносин Франції з ключовими державами Близького Сходу як до, так і після 7 жовтня 2023 року. Проте доповідь не обмежується політичними аспектами: також розглядаються економічні та культурні відносини, які Франція посилює в рамках своєї нової близькосхідної стратегії. В розділі, який досліджує економічний аспект питання, висвітлено діяльність Франції особливо в енергетичній, оборонній та аерокосмічній сферах.

Крім того, у доповіді детально розглядаються нюанси підходів Франції до посередництва та врегулювання конфліктів у регіоні, які стали особливо значущими з огляду на нещодавню ескалацію конфлікту в Газі. Роль Франції як посередника є надзвичайно важливою, враховуючи її історичні зв'язки з Ліваном і Сирією та сучасні дипломатичні відносини з Саудівською Аравією та Об'єднаними Арабськими Еміратами.

Політичний аспект

Для початку варто розглянути, які саме інтереси переслідує Франція за часів правління Емманюеля Макрона і, власне, які позиції займає.

На тлі тенденцій сьогодення, коли Сполучені Штати поступово відходять з Близького Сходу, роблячи певну перепріоритезацію своїх зовнішньополітичних інтересів, Франція навпаки, нарощує свою (поки що тільки політичну) присутність у регіоні. Труднощі, які спіткали французів в Африці, стали ще одним аргументом на користь того, що їм варто активізовувати свою політику на інших напрямках. Припинення Операції “Бархан” в африканських країнах, зокрема в Малі, Буркіна-Фасо та Нігері, під час другої каденції Емманюеля Макрона стали, серед інших подій, своєрідною “чорною лінією” в зовнішній політиці Франції. Крім нагального пріоритету французів щодо France Pacifc, Близький Схід також стає більш важливим у формуванні зовнішньої політики. [5]

Насправді, Франція почала активізацію близькосхідної політики ще до подій 7 жовтня 2023 року, та навіть до початку війни в Україні 2022 року. Яскравим прикладом є серія перемовин та зустріч у другій половині липня 2020 року між президентом Франції та лідерами Саудівської Аравії і Об’єднаних Арабських Еміратів. Той факт, що Макрон став налагоджувати зносини з одним із головних гравців на Близькому Сході, свідчить про зацікавленість Франції у закріпленні своєї стійкої політичної присутності в регіоні. На цих перемовинах Макрон наголошував на тому що Франція для саудівців та ОАЕ - західний партнер, який пропонує зручну альтернативу, себто уникає залучення до конфронтації США та Китаю. [5]

У дійсності, Франція почала відігравати роль медіатора на Близькому Сході з другого президенства Макрона. В першу його каденцію Франція, спочатку, продовжувала свій курс, який вела ще до Макрона, себто робила акценти на боротьбі з тероризмом та укріпленні відносин із країнами Перської

затоки. Друге вилилось в уже згадане вище посилення зносин із лідерами Перської затоки. В 2019 році був помітним зріст зносин Франції та Йорданії, з якою французи підписали угоди, які були направлені, більшою мірою, на тренування Францією йорданських сил спеціальних операцій. Що з цього важливо - це є результатом дій Франції ще у 2013 році в рамках операції «Gallant Phoenix» яка була спрямована на боротьбу з ІДІЛ, і в якій Франція займала одну з головних ролей. Образ "борця з тероризмом" дуже позитивно відбився на позиціях Франції на Близькому Сході, зокрема це видно й на зносинах із Єгиптом, який до 2021 року був другим за величиною покупцем французької зброї в регіоні. [3], [6]

Окремо варто згадати намагання Франції отримати сталий вплив у колишніх підмандатних державах, себто Лівані та Сирії. Але це було побіжно, радше в контексті більш важливих завдань. Одним із таких було спрямування підтримання статус-кво в регіоні, на чому французи акцентували увагу на конференції в Багдаді 2021 року і намагалися відіграти роль посередника між регіональними державами у вирішенні їхніх спірних питань. Проте, з точки зору ретроспективи, ця лінія зазнала невдачі. Щодо інтересів Франції в Сирії, то тут варто відмітити співпрацю з курдськими групами в контексті бажання стримати "апетити" Туреччини у Східному Середземномор'ї[4].

Відносини Франції та Ірану під час першого строку Макрона добре входять в канву їх посередництва. Після виходу США з ядерної угоди, Франція докладала зусиль, аби повернути Штати за стіл переговорів, проте і тут французи зазнали невдачі. Після переобрання Макрона та відновлення процесу збагачення урану іранцями відносини з Тегераном набули конфронтаційного характеру. Це, звісно, неможливо розглядати без того факту, що Іран активно співпрацює з Росією після початку війни в Україні 2022 року. [1]

Друга каденція позначилась певною радикалізацією зовнішньої політики на Близькому Сході. Окрім уже згаданої зміни у відносинах з Іраном,

Франція почала серйозніше обстоювати свої інтереси. До них, зокрема, входять питання енергоносіїв, безпековий та контртерористичний аспекти, стратегічний та політичний вплив. Перше французьке вирішення завдяки доволі міцним зносинам із країнами Перської затоки, оскільки Францію вважають надійним партнером в діловодстві, а також оцінюють її престиж через політичну ініціативність. У безпековому й контртерористичному аспектах, французькі намагаються діяти більшою мірою в рамках коаліцій або організацій. Тут цікаво, що Франція є однією з тих країн, які не підтримали ініційовану США операцію «Вартовий процвітання», хоча вона офіційно має контртерористичний характер. Але також Франція, як у випадку з Йорданією, може співпрацювати на двосторонній основі. Стратегічний та політичний впливи ж полягають у закріпленні своєї позиції як окремої політичної сили на Близькому Сході. Це особливо кристалізувалося восени 2023 року, після початку подій у Газі. Підвищення ініціативності Франції в політичних та безпекових питаннях у регіоні демонструє курс активізації Парижу на близькосхідному векторі, і така тенденція, скоріш за все, буде набирати обертів протягом 2024 року. [2], [4], [6].

Економічний аспект

Франція на початку другого десятиліття 21 століття почала інтенсифікувати свої економічні відносини на Близькому Сході. Вищезгаданий Багдадський саміт 2021 року, що був організований Францією спільно з Іраком, мав на меті посилити регіональну підтримку Іраку і водночас зміцнити вплив Франції на Близькому Сході. Список гостей, серед яких були лідери Єгипту, ОАЕ та Катару, відображає зростаючий вплив Франції в регіоні, де традиційно домінують англо-американські інтереси. Ірак уже давно має важливе значення для французької політики, оскільки великі французькі нафтові компанії володіють там великими інвестиціями. [8]

Запланований на листопад 2022 року третій Багдадський саміт на тему "Економічна інтеграція та регіональна стабільність" був відкладений через

ізраїльсько-палестинське загострення 2021-2022 рр. Однак це не зупинило ширші амбіції Франції в регіоні. Французькі компанії, такі як Airbus, Dassault і Safran, уклали великі угоди на мільярди доларів у країнах Перської затоки в оборонному, аерокосмічному та енергетичному секторах. Франція має зростаючі зв'язки з ОАЕ, Саудівською Аравією, Катаром, що охоплюють як корпоративну співпрацю, так і культурні ініціативи. [8]

Нестабільність у регіоні не завадила 26 січня 2023 року підписати президентові Франції Емманюелю Макрону і прем'єр-міністру Іраку Мохаммеду Шиа ас-Судані низку стратегічних угод, спрямованих на зміцнення економічного співробітництва між Іраком і Францією, особливо в енергетичному секторі та сфері громадського транспорту. [7]

Лідери двох країн підтвердили свою відданість завершенню масштабних інфраструктурних проєктів із використанням французьких технологій та експертизи. Вони пообіцяли залучити досвід провідних французьких компаній для реалізації цих проєктів в Іраку. Щодо альтернативних джерел енергії, обидві висловили прихильність реалізації проєкту французької компанії TotalEnergies, який передбачає інвестиції в сонячну та газову енергетику. Мегаконтракт із цією французькою компанією оцінюється в 10 млрд \$. Хоча роком раніше спостерігалось скорочення залучення компанії і розміру інвестицій в економіку Іраку. [7]

Проте залученість Франції в Іраку на сьогодні виходить за рамки військової та економічної сфер, охоплюючи також соціальну та культурну галузі, зокрема охорону здоров'я, освіту та археологію. Франція оцінює Ірак як одну з потенційних провідних сил на Близькому Сході після завершення війни в секторі Газа, тобто окрім економічного інтересу Франція переслідує і політичний.

Передові французькі оборонні та аерокосмічні компанії досягли значних успіхів на ринках країн Перської затоки. Airbus отримав великі замовлення на цивільні літаки від ОАЕ та Саудівської Аравії. Dassault веде

переговори про продаж винищувачів Rafale до Саудівської Аравії та Іраку, а ОАЕ і Катар нещодавно отримали партії цих літаків. Компанія Safran підписала контракти на \$1,2 млрд з авіакомпанією Emirates. Активність французьких компаній простежується і в енергетичному секторі. ОАЕ співпрацюють із Францією в цій галузі, зокрема TotalEnergies уклала угоду про постачання енергоресурсів із нафтовою компанією Абу-Дабі. Франція, як згадувалося, також має тісні зв'язки із Саудівською Аравією в стратегічно важливому регіоні. Французькі консультанти відіграли ключову роль у формуванні планів Саудівської Аравії "Бачення 2030", особливо в розбудові космічної галузі, а також у співпраці стосовно альтернативної енергетики. [8]

Співпраця із саудитами

На Французько-саудівському інвестиційному форумі, що пройшов 20 червня 2020 року в Парижі, були підписані угоди на загальну суму 2,9 млрд доларів США. Всього було укладено 24 інвестиційні угоди у таких сферах, як відновлювана енергетика, туризм, виробництво, оборона, охорона здоров'я та освіта. Серед найбільших французьких інвесторів у Саудівській Аравії - Airbus, Alstom, Credit Agricole, L'Oreal, Sanofi, Thales, Total та Veolia. Серед підписаних угод - домовленість між Saudi Arabian Military Industries, Saudi Arabian Industrial Investments та французькою Figeac Aero про виробництво авіаційних деталей та компонентів на експорт. Також була підписана попередня угода між Shurfah та Hoffman Green Cement Technologies щодо розробки та виробництва декарбонізованого цементу. Крім того, спільне підприємство SmartHealth та Visiomed створить 40 діагностичних центрів по всій Саудівській Аравії. [12]

За даними міністерства, в 2022 році обсяг торгівлі між Францією та Саудівською Аравією зріс на понад 80% до 11,5 млрд доларів, а прямі іноземні інвестиції Франції в Саудівську Аравію сягнули майже 6 млрд доларів. Кількість французьких компаній в країні зросла на 43% з 2020 року. [12]

Під час Паризького авіашоу саудівська лоукост-авіакомпанія Flynas підтвердила замовлення Airbus на 30 літаків A320neo вартістю 3,73 млрд доларів за каталожними цінами. [12]

І ця співпраця, як у випадку з Іраком, підкріплюється політичними рішеннями. Франція підтримала Саудівську Аравію в тому, що саме в цій країні має пройти 2030 World Expo, хоча серед кандидатів була держава-член ЄС Італія. З боку Франції таку дію пояснили наступним чином: Франція підтримала заявку Саудівської Аравії на проведення Всесвітньої виставки як спосіб спонукати цю країну Перської затоки взяти на себе певні важливі для Франції зобов'язання, хоча деталі цих зобов'язань не були розкриті. Ер-Ріяд був єдиним кандидатом на організацію Всесвітньої виставки, який безпосередньо звернувся до Парижа по підтримку своєї заявки. [11]

Франція та Катар

Для Франції Катар є ще одним стратегічним партнером на Близькому Сході, але його унікальністю є те, що на відміну від Іраку і Саудівської Аравії Катар робить значні інвестиційні внески до економіки Франції, що в економічному плані робить його одним із основних партнерів Франції у регіоні: на сьогодні обсяг інвестицій становить 30 млрд доларів, з яких 10 це приватні інвестиції. Держава також була третім найбільшим імпортером французької продукції в 2020 році. В 2021 році імпорт становив уже 767 мільйонів доларів США. І цей показник лише зростає. У 2022 році обсяг торгівлі сягнув 8,5 млрд катарських ріалів (близько \$2,3 млрд) [10, с.17].

Франція також має багато інвестицій у Катарі в нафтогазовій сфері, інфраструктурі, а також співпрацює в економічній, торговельній, авіаційній, військовій та безпековій галузях.

Катар і Франція активно співпрацюють в енергетичній галузі. QatarEnergy і TotalEnergies уклали довгострокові угоди про постачання до 3,5 млн тонн скрапленого газу на рік до Франції протягом 27 років, починаючи з 2026 року. TotalEnergies також є партнером у проєктах розширення видобутку

на родовищі Північне. Тобто, як у випадку з Іраком, в Катарі значні інвестиції отримує саме енергетичний сектор. [9]

Отже, на Близькому Сході Франція має трьох основних партнерів, з якими вона розбудовує економічні зв'язки насамперед в енергетичній галузі, а також в оборонних і авіаційній сферах, сприяючи укладанню багатомільярдних контрактів. Але економічні відносини, окрім як форма диверсифікації отримання вуглеводнів після нападу Росії на Україну, є політичним важелем, який допомагає показувати прихильність Франції у вирішенні політичних криз у регіоні та ретрансляції власного впливу через Ірак, Катар та Саудівську Аравію. Проте найкраще це помітно у випадку з Іраком, оскільки в цьому разі спостерігається значна залежність від французького залучення. Фактично Франція проводить підготовку поширення впливу на Близькому Сході до періоду завершення збройного протистояння між Палестиною та Ізраїлем.

Палестина

На позицію Франції щодо палестинського питання впливають як її інтереси політично закріпитися на Близькому Сході, так і необхідність узгодженості своїх підходів зі Сполученими Штатами. Франція традиційно висловлюється здебільшого прийнятною для регіону думкою, наголошуючи на підтримці мирного процесу та створенні двох держав як єдиного можливого варіанту. Однак нові пункти її позиції, спровоковані атакою ХАМАС 7 жовтня, зокрема пропозиція коаліції проти ІДІЛ почати боротися проти ХАМАС для забезпечення безпеки Ізраїлю, негативно сприйнялася що більшістю арабських лідерів, що ізраїльською владою. [13], [14]

З одного боку, Франція не могла холодно відреагувати на смерть 42 французьких громадян у південно-західних провінціях Ізраїлю, тому її зусилля з використання дружніх зв'язків із країнами регіону, наприклад, коли уряд Франції закликав Катар, де мешкає кілька лідерів ХАМАС, втрутитися у процес звільнення заручників, є природною реакцією. З іншого, по-перше, ідея

прирівняти ІДІЛ до організації, що має за мету створення Палестини, утворює різні перепони в порозумінні французів та арабів, а по-друге, в коаліцію проти ІДІЛ входять 10 арабських країн Близького Сходу, і їх залучення в сприяння безпеки Ізраїлю не накладається на інтереси що єврейської політики, що арабської. [13], [16]

Проте заяви Франції про підкреслення права Ізраїлю на самооборону, але водночас заклики до негайного припинення вогню та перемир'я разом із вимогою зупинити ізраїльське винищення цивільного населення Гази й чітким засудженням спроб Ізраїлю створити єврейські поселення на палестинській території та переселити населення Сектору Газа до Єгипту чи Йорданії, а також підтримкою створення нової Палестинської адміністрації дають арабським державам більшу ясність щодо французького бачення розв'язку ситуації. Франція в листопаді минулого року скликала в Парижі гуманітарну конференцію, на якій зобов'язалася надати 100 мільйонів євро гуманітарної допомоги населенню Гази. Під час зустрічі еміра Катару та президента Франції Емманюеля Макрона 27 лютого 2024 року основна увага надавалася зусиллям щодо досягнення перемир'я в Газі. Катар, який відіграє центральну роль у переговорах, пообіцяв сприяти звільненню палестинських заручників, тоді як Франція наголосила на абсолютному пріоритеті звільнення своїх громадян, яких утримує ХАМАС. [13], [16], [17]

Лідери двох країн "визнали терміновість і необхідність значного збільшення доступу та потоку гуманітарної допомоги по всій Смузі Газа". Франція та Катар підписали декларацію про наміри посилити гуманітарну співпрацю, включно зі спільним внеском у 200 мільйонів євро для палестинців. [16]

Окрім цього, за сприяння Франції в Йорданії був заснований спеціальний механізм посилення гуманітарної допомоги й відправлений шпитальний корабель для медичної допомоги палестинським дітям. [13]

Таке спрямування активності Франції викликане потребою збалансувати двозначність своєї позиції, адже ворожі акції проти французького дипломатичного корпусу в регіоні з'явилися саме через не зовсім виважену першу реакцію Франції. З метою, щоб французько-арабське обговорення змогло позбавитися гарячого тону, країна відправила в ділову поїздку нового міністра закордонних справ Стефана Сежурне, посилила політичну та матеріальну присутність у регіоні, і це надало їй можливість дещо порозумітися з низкою країн, особливо з Єгиптом, Йорданією та Ліваном, що є найбільш втягнутими в ці події, тобто найбільш вразливими до економічних і політичних наслідків конфлікту. [13]

Французьке заохочення Саудівської Аравії пришвидшити завершення бойових дій та завзятіше брати участь у дискусіях щодо відбудови Гази після конфлікту має доволі низьку ефективність, зважаючи на слабший вплив країни на свого партнера на Близькому Сході та прагнення Саудівської Аравії закріпити свою стратегічну автономію. [13]

Франція не полишає намагання запобігти розростанню цього конфлікту за його теперішні межі, тому активно співпрацює з ізраїльською та ліванською сторонами. Франція 6 лютого 2024 року представила Хезболлі, Ізраїлю та Лівану триетапний план, що передбачає десятиденний процес деескалації, який закінчиться перемовинами щодо кордону між Ізраїлем та Ліваном. Згідно з документом, першим кроком є припинення військових дій з обох сторін; другим виступає, з ліванського боку, відведення ліванських збройних сил на 10 кілометрів на північ від кордону, проте в той же час розгортання до 15 тисяч військовослужбовців країни в прикордонному регіоні, що вважається одним із політичних пунктів Хезболли, і демонтування об'єктів збройних сил поблизу кордону, а з ізраїльського боку, зупинка бойових вильотів над ліванською територією; третім стане відновлення переговорів щодо делімітації сухопутного кордону між країнами. Додатковими пунктами є створення спеціальної території, що буде вільна від недержавних збройних груп між

кордоном та річкою Літані, та заклик до міжнародного співтовариства стосовно фінансування ліванської армії для забезпечення безпеки країни. Цей план не є остаточним, оскільки, хоч і погоджений з усіма сторонами, вимагає уточнень та більшої конкретизації, але сама пропозиція та серйозний її розгляд демонструє, що французьке місце у розв'язку палестинського питання зовсім не останнє і з часом тільки зміцнюється у впливовості, проте Франція має розуміння, що вона поки що не ключовий гравець, що здатен самотійно закінчити кровопролиття. [15]

Висновки

Зміна геополітичного ландшафту на Близькому Сході створила як виклики, так і можливості для Франції, спонукаючи до стратегічного переосмислення її регіональних пріоритетів у регіоні. Франція позиціонує себе як надважливого посередника і партнера на Близькому Сході, особливо після часткового виходу з відти Сполучених Штатів. Дипломатичні ініціативи Франції, спрямовані на заповнення прогалів, залишених США, підкреслюють її намір не просто брати участь, але й активно формувати політичну динаміку на Близькому Сході. Завершення операції «Бархан» і переорієнтація уваги на близькосхідну політику свідчить про новий стратегічний поворот, який визнає критичне значення регіону у світовій політиці.

Франція зміцнює свої економічні зв'язки, особливо в енергетичному секторі. Бажання проводити Багдадський саміт та наявність важливих стратегічних партнерів демонструють чітку схему взаємодії, спрямовану на створення взаємних економічних вигід у регіоні. Ця економічна політика тісно пов'язана з дипломатичними і стратегічними цілями Франції, сприяючи стабільним відносинам із ключовими країнами Близького Сходу.

У світлі нещодавньої ескалації в Газі, Франції необхідно підтримувати баланс своєї двозначної позиції в регіоні. Прагнучи утвердити свій вплив і захистити свої інтереси, Франція повинна також орієнтуватися в складних політичних питаннях та історичних конфліктах, які визначають цей регіон.

Забігаючи наперед, можна сказати, що траєкторія близькосхідної політики Франції, ймовірно, буде скерована на інтенсифікацію цих дипломатичних, економічних і культурних зв'язків. Оскільки регіон продовжує зазнавати значних політичних трансформацій, стратегічне значення ролі Франції як посередника і партнера лише зростатиме. Однак також необхідно усвідомлювати, що Франція діє з розумінням того, що вона не є ключовим гравцем у цьому регіоні, і самотійно закінчити ізраїльсько-палестинський конфлікт їй не вдасться.

Ефективність політики Франції в кінцевому підсумку залежатиме від її здатності збалансувати свої амбіції з тонким розумінням політичної структури регіону та притаманних йому проблем.

Продовжуючи взаємодіяти з країнами Близького Сходу на основі збалансованого підходу, що поєднує дипломатію, економічну стратегію та культурну діяльність, Франція не лише підтверджує свою роль на світовій арені, але й робить свій внесок у формування бачення регіональної стабільності, що може мати далекосяжні наслідки для міжнародних відносин у XXI столітті.

Література

1. France and Iran's Rivalry in the Middle East: Strategies, Interactions, and Consequences/ The Journal of Iranian Studies/by İsmail Sarı/29p./Jun. 16, 2023/Режим доступу до електронного ресурсу: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3113735>

2. French policy in the Middle East: ambitions, partnerships, pitfalls/IISS/ by Emile Hokayem, Julien Barnes-Dacey, Rym Momtaz, Charles Thépaut/Feb. 9, 2021/Режим доступу до електронного ресурсу: <https://www.iiss.org/events/2021/02/french-policy-middle-east/>

3. Macron in Beirut and Baghdad: a New French Approach to the Middle East?/Institut – Montaigne/by Michel Duclos/Sep. 11, 2020/Режим доступу до

электронного ресурсу: <https://www.institutmontaigne.org/en/expressions/macron-beirut-and-baghdad-new-french-approach-middle-east>

4. Macron Wants to Be a Middle Eastern Superpower/ForeignPolicy/by Steven A. Cook/Sep. 15, 2020/Режим доступа до электронного ресурсу:<https://foreignpolicy.com/2020/09/15/macron-france-lebanon-turkey-middle-eastern-superpower/>

5. Under Macron's leadership, France is leading a middle power strategy in the Gulf. Here's how/Atlantic Council/by Jean-Loup Samaan/Aug. 16, 2022/Режим доступа до электронного ресурсу:<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/under-macrons-leadership-france-is-leading-a-middle-power-strategy-in-the-gulf-heres-how/>

6. What Strategic Posture Should France Adopt in the Middle East?/Etudes de l'Ifri/by Héloïse Fayet/98p./Nov. 2022/Режим доступа до электронного ресурсу:
https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/fayet_focus112_pmo_us_2023.pdf

7. France, Iraq Sign Comprehensive Strategic Partnership Agreement/Asharq Al-Awsat/Jan. 27, 2023/Режим доступа до электронного ресурсу: <https://english.aawsat.com/home/article/4122126/france-iraq-sign-comprehensive-strategic-partnership-agreement>

8. France's regional influence on the rise/Arab News/by Zaiz M. Belbagi/Dec. 19, 2023/Режим доступа до электронного ресурсу:<https://www.arabnews.com/node/2428456/%7B%7B>

9. Qatar, France ... Long-Standing Relations and Solid Partnership/Qatar News Agency/Feb. 27, 2024/Режим доступа до электронного ресурсу:<https://www.qna.org.qa/en/News-Area/News/2024-02/27/0038-qatar,-france--long-standing-relations-and-solid-partnership>

10. QATAR FRANCE Celebrating 50 years of strategic partnerships, trade and investment/Invest Qatar and BusinessFrance/28p./2022/Режим доступа до

электронного

ресурсы: https://www.invest.qa/storage/2094/63e9e34e4f169_Qatar_France-Celebrating_50_years_of_strategic_partnerships_trade_and_investment.pdf

11. Riyadh not Rome: Anger rises over Macron's backing for Saudi World Expo bid/POLITICO/by Giorgio Leali/Jun. 22, 2023/Режим доступа до электронного ресурсу: <https://www.politico.eu/article/emmaunel-macron-france-saudi-arabia-mohammed-bin-salmen-endorsement-to-saudi-expo-bid-sparks-criticisms/>

12. Saudi Arabia and France sign \$2.9bn in investment deals and initial pacts at Paris forum/TheNationalNews/Jun. 20, 2023/Режим доступа до электронного ресурсу: <https://www.thenationalnews.com/business/economy/2023/06/20/saudi-arabia-and-france-sign-29bn-in-investment-deals-and-initial-pacts-at-paris-forum/>

13. France and the war in Gaza/CFRI/by Denis Bauchard/Oct. 24, 2024/Режим доступа до электронного ресурсу: <https://cfri-irak.com/en/article/france-and-the-war-in-gaza-2024-02-23>

14. France's Macron opens door to recognising Palestinian state/Reuters/Feb. 17, 2024/Режим доступа до электронного ресурсу: <https://www.reuters.com/world/frances-macron-opens-door-recognising-palestinian-state-2024-02-17/>

15. France poses Hezbollah withdrawal for Israel-Lebanon truce/The Japan Times/by Laila Bassam, Maya Gebeily and John Irish/Feb. 13, 2024/ Режим доступа до электронного ресурсу: <https://www.japantimes.co.jp/news/2024/02/13/world/politics/france-hezbollah-israel-lebanon-truce/>

16. Qatar-France Strengthen Bilateral Ties/DiplomaticWatch/by Victor Ikoli/Feb. 28, 2024/Режим доступа до электронного ресурсу: <https://diplomaticwatch.com/22805/diplomacy/qatar-france-strengthen-bilateral-ties/>

17. France responds to the Israel-Gaza crisis/BROOKINGS/by Tara Varma and Kevin Huggard/ Dec. 15, 2023/Режим доступу до електронного ресурсу: <https://www.brookings.edu/articles/france-responds-to-the-israel-gaza-crisis/>

Висновки

Франція дедалі чіткіше визнає вагомість країн Глобального Півдня на світовій арені, що підкреслюється активною зовнішньо-політичною діяльністю Е. Макрона протягом його двох президентських термінів.

Одним із найбільших викликів у Південно-Східній Азії для зовнішньої політики Франції на даному етапі є індійсько-китайське протистояння, яке змушує її шукати стратегію балансування своїх відносин із двома державами, просуваючи водночас власні інтереси та цінності.

Довготривале стратегічне партнерство Франції та Індії досягли нових висот за президенства Е. Макрона, а французько-китайські відносини характеризуються наразі обережною взаємодією, що передбачає посилення співпраці у сферах, вигідних для обох сторін. Звідси автори дійшли висновку, що Франція не прагне слідувати за Вашингтонською політикою та відмовляється дотримуватися конфронтаційного підходу до Китаю. Відтак, вона намагається запропонувати регіону дипломатичну альтернативу зовнішній політиці США, яка проявляється у значному мілітаризмі та економічній агресивності.

Франція вживає заходів щодо збільшення власної присутності в Південно-Східній Азії також через зміцнення партнерства з АСЕАН. Вбачаючи величезні економічні та політичні перспективи такої співпраці французький президент намагається ще й на європейському рівні просувати зміцнення співпраці з країнами Індонезійсько-Тихоокеанського регіону.

Тим не менш, у взаємовідносинах не обійшлося і без викликів їхній співпраці. Як зазначається у доповіді, Франція та АСЕАН по-різному ставляться до війни в Україні, китайсько-американського суперництва та інших глобальних подій. Держави мають різні підходи до запровадження

екологічних стандартів, а також відмінне бачення загрози кіберзлочинності. Така відмінність у поглядах ускладнює координацію дій та пошук спільних рішень. Відтак, Франція буде змушена шукати більш вдалу стратегію щодо даної організації з метою збільшення власного впливу в регіоні.

Окремо важливим висновком даного колективного дослідження є те, що за президенства Е. Макрона Франція почала приділяти все більшу увагу регіону Близького Сходу. Було встановлено, що Франція намагається закріпити свою політичну присутність в регіоні, надаючи своїм близькосхідним партнерам альтернативу Китаю та США. Особливо помітні спроби відігравати більшу роль у цьому регіоні робилися за другої каденції Е. Макрона. Зокрема, Франція почала виступати у ролі посередника в ірансько-американських відносинах, посилювати економічні та політичні зносини із лідерами Перської затоки (наприклад, Ірак, Саудівська Аравія та Катар) та активніше долучатися до діяльності коаліцій з безпекових питань.

Варто зазначити, що у палестинському питанні після загострення ситуації після 7 жовтня 2023 року Франція опинилася у вельми скрутному становищі: її двозначна позиція не додала їй популярності та змушувала посилювати свою політичну та матеріальну присутність в регіоні, налагоджуючи відносини із арабськими державами.

Таким чином, за президенства Е. Макрона можна спостерігати активізацію зовнішньої політики Франції по відношенню до країн Глобального Півдня. Однак, варто зауважити, із перемінним успіхом. Провальна зовнішньо-політична стратегія щодо колишніх французьких колоній в Африці змушує Францію зміщувати свою увагу на інші регіони, а саме на Близький Схід та Південно-Східну Азію. У них вона намагається позиціонувати себе як альтернативу біполярного суперництва між Китаєм та США та просуває окрему від Вашингтону зовнішньо-політичну стратегію. Шляхом зваженого балансування Французька Республіка прагне досягти власних інтересів та посилити свій глобальний вплив на Глобальному Півдні,

значимість якого продовжує збільшуватися у сучасному багатополлярному світі.

Французький вектор глобального врегулювання за каденції Еммануеля Макрона

Участь Франції у Спільному Всеосяжному Плані Дій

Підготували: Симонов Олег, Рабєєв Роман, Федь Нікіта

Вступ

Спільний всеосяжний план дій (СВПД) являється угодою підписаною між Іраном та кількома світовими державами, які позначені у документі як EU/EU+3 («EU»: Франція, Німеччина, Велика Британія; «+3» — США, Китай, Росія).[\[1, preface\]](#) Іноді їх ще називають P5+1 (постійні члени Ради Безпеки ООН + Німеччина). Угода була підписана 14 липня 2015 року і мала на меті гарантувати винятково мирний та цивільний характер ядерної програми Ірану, при цьому накладаючи обмеження на його ядерну діяльність в обмін на поступове послаблення санкцій. СВПД був складений на основі проміжної і тимчасової угоди — Спільного плану дій (СПД) від 24 листопада 2013 року, основні та положення якої були майже ідентичними.

Згідно з СВПД від 2015 року, Іран погодився значно скоротити свої запаси центрифуг, збагаченого урану (до 300 кг в межах 3,67% збагачення) і важкої води, які є ключовими компонентами для створення ядерної зброї. Крім того, Іран погодився виконати протокол, що дозволяє інспекторам Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ) отримати доступ до своїх ядерних об'єктів з метою забезпечення неможливості їхнього використання для таємної розробки ядерної зброї.[\[1, nuclear\]](#)

Угода також передбачала скасування санкцій, пов'язаних з ядерною програмою, з боку США, Європейського Союзу та Організації Об'єднаних Націй, що дало б можливість зняти обмеження на експорт іранської нафти та збільшити міжнародну торгівлю з Іраном.[\[1, sanctions\]](#) При цьому інші санкції,

пов'язані з правами людини та іранською програмою балістичних ракет, залишилися в силі, оскільки договір стосувався лише ядерної сфери.

Результати дослідження

Шляхом контент-аналізу, а саме – критичного аналізу публічних виступів Еммануеля Макрона та низки офіційних заяв (переважно від імені групи ЕЗ: Німеччини, Великобританії та Франції) у період з 2017-2024 рр., автори дійшли до таких висновків:

1. Французький вектор політики щодо питань ядерної безпеки та проблеми нерозповсюдження ядерної зброї збігається із загальноєвропейським

За період 2017-2024 рр. Франція, разом із рештою держав ЕЗ (Німеччина та ВБ), зробила низку офіційних заяв-реакцій на розвиток подій навколо питання збереження СВПД. Так вже 13 жовтня 2017 року Макрон, разом із Фредерікою Могерені та урядами Великої Британії та Німеччини, виступивши зі спільною заявою від 13 жовтня 2017 року на підтримку Угоди, яка *"відповідає нашим спільним інтересам національної безпеки"*.²⁴[2] продемонстрував, що лейтмотив курсу Франції щодо ядерної програми Ірану повністю співпадає з позицією ЄС, висловленою Ф.Могерені: *«СВПД – це не результат внутрішньополітичного процесу, а резолюція Радбезу. Міжнародна спільнота, і Європейський Союз разом із нею, дала чітко зрозуміти, що угода є і буде чинною»*²⁵.[3]. Непохитність спільної позиції вищезазначених акторів спостерігається й у офіційній відповіді-реакції²⁶ на заяву Тегерану про бажання зняття деяких зобов'язань по СВПД, що пов'язано з дією повторно

²⁴ Declaration by the Heads of State and Government of France, Germany and the United Kingdom [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.gov.uk/government/news/declaration-by-the-heads-of-state-and-government-of-france-germany-and-the-united-kingdom>.

²⁵ EU: US has no right to terminate Iran accord [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.politico.eu/article/federica-mogherini-donald-trump-iran-eu-us-has-no-right-to-terminate-iran-accord/>.

²⁶ Iran – Iranian announcements on the Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) – Statement by the Ministry for Europe and Foreign Affairs Deputy Spokesperson (8 May 2019) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://cd-geneve.delegfrance.org/Iran-Iranian-announcements-on-the-Joint-Comprehensive-Plan-of-Action-JCPOA>.

введених санкцій з боку США, розміщеній 8 травня 2019 році на сайті Постійного представника від Франції при Комісії з нерозповсюдження. Узагалі період 2019-2022 рр. характеризується найбільшим рівнем напруженості серед Франції, Великобританії та Німеччини. Всі вони демонстрували прагнення: а) зберегти участь Ірану в цій угоді, попри явну асиметричність у співвідношенні «вигоди-збитки» не на його користь і попри той факт, що останній, за результатами інспекцій МАГАТЕ, дотримувався лімітів СВПД; та б) реанімувати сам СВПД як площадку для перемовин, оскільки була ймовірність того, що при розробці нового договору ці держави могли бути виключені з цього процесу; в) відмежуватися від міжнародного тиску на Іран за некритичних обставин, надаючи перевагу конструктивному діалогу як методу досягнення своїх цілей по іранській угоді; та г) відштовхуватися, попри нагальність ядерного питання та критичність ситуації щодо темпів збагачення Іраном урану, від принципу добросовісного виконання та взаємовигідних бенефіцій і не розглядають платформу СВПД як потенційний механізм для звільнення Ірану від юридично обов'язкових зобов'язань, які мають важливе значення для глобального режиму нерозповсюдження.^{[4][5][6][7][8][9]}

Окрім того, Франція, спільно з Великобританією та Німеччиною, будучи відданими збереженню ядерної угоди з Іраном й прагнучи вирівняти асиметрію, що виникла внаслідок повторного введення санкцій із боку США, розробили та запустили власний «цільовий механізм, спрямований на полегшення законної торгівлі між європейськими економічними операторами та Іраном»²⁷. У цьому кейсі цікавим є той момент, що передумовою для запуску власної торгівельної площадки з Іраном (INSTEX SAS — відповідна спільна заява трьох держав була опублікована 31 січня 2019 року) стало

²⁷ Британія, Німеччина і Франція створили механізм, щоб обійти санкції США проти Ірану [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/01/31/7092293/>.

застосування державами ЄС резолюції Ради ЄС від 1996 року. Цей документ передбачає право усунення, нейтралізацію, блокування або іншу протидію дії іноземного законодавства на держав-членів, їх фізичних і юридичних осіб. Оскільки держави ЕЗ відстоюють ту позицію, що вихід США не був обумовлений порушеннями Ірану своїх зобов'язань по Плану і що односторонні дії Вашингтону підривають юридичну дію колективного міжнародного договору, то ця ситуація підпадала під той пункт, де йдеться про порушення принципів міжнародного права та один з основних принципів європейської спільноти — *сприяння гармонійному розвитку світової торгівлі та поступовому скасуванню обмежень у міжнародній торгівлі*.²⁸[10][11] Уже сам факт того, що держави ЕЗ пішли на такий крок – створення альтернативної торгівельної площадки в обхід США – свідчить про їхню рішучість зберегти міжнародний безпеково-контрольний режим, установлений за СВПД. Хоча варто відзначити, що сам механізм цієї площадки був обмеженим, оскільки не передбачав на початковому етапі проведення трансакцій з продажу нафти – основної експортної номенклатури Ірану, ну й до того ж – не надав можливості напряду зв'язуватися Національною іранською нафтовою компанією та багатьма іншими – а це, у свою чергу, підпадало під дію вторинних санкцій, бо вище зазначені фінансові установи було внесено урядом США в санкційний список.[12][13] Але сам факт того, що держави ЕЗ пішли на такий крок – створення альтернативної торгівельної площадки в обхід США – свідчить про їхню рішучість зберегти міжнародний безпеково-контрольний режим, установлений за СВПД. До того ж, попри всі мінуси та низьку продуктивність від INSTEX SAS, цей механізм був чи не єдиною реальною можливістю зняти напругу навколо іранського питання.[14]

²⁸ Council Regulation (EC) No 2271/96 of 22 November 1996 protecting against the effects of the extra-territorial application of legislation adopted by a third country, and actions based thereon or resulting therefrom [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31996R2271>.

2. *Із 2017 року Е.Макрон демонструє бажання відігравати активну самотійну роль у врегулюванні Іранського питання, однак у рамках загальноєвропейського підходу*

Перш за все, варто відзначити, що вже через кілька днів після опублікування першої спільної заяви ЕЗ за каденції Макрона, французький керманіч заявив у пресі, що особисто тримав контакт із президентом США Д.Трампом щодо участі Вашингтона в СВПД.[15] У 2018 році Макрон здійснив візит до Сполучених Штатів, де виступив як у Білому домі, так і перед Конгресом, закликаючи до того, що США та Європа повинні діяти й «зустрічати нові загрози та виклики ХХІ ст.» спільно.[16][17] Тут же спостерігається певне, однак не критичне, відхилення від позиції ЕЗ, коли Макрон визнав, що СВПД – не ідеальна угода, однак зазначив, що а) вона, як мінімум, дає можливість контролювати ядерну програму Ірану та б) це лише один зі стовпів регулювання питання щодо Ірану, а не кінцевий одноосібний документ, тобто натякаючи, що вимоги Трампа щодо винесення на порядок денний питання про балістичну програму Ірану та розширення цього режиму контролю на регіональних акторів можуть бути реалізовані і в рамках СВПД – що відповідало інтересам і баченню цієї проблеми як Францією, так і Великобританією та Німеччиною.

Макрон до останнього намагався у ролі посередника досягти укладання нової угоди, однак декілька раундів санкцій у бік Ірану та, як наслідок, відмова Ірану дотримуватися обмежень щодо ядерної програми (за свідченнями МАГАТЕ, з 1²⁹ по 8 липня 2019 року³⁰ Іран перевищив ліміт на збагачення урану (3,67%) до «близько 4,5%») – звели цю посередницьку кампанію на нівець. Зокрема, лідер Франції провів телефону розмову з Х.Роухані 6 липня

²⁹ Verification and monitoring in the Islamic Republic of Iran in light of United Nations Security Council resolution 2231 (2015) [Електронний ресурс] / IAEA – Режим доступу до ресурсу: <https://www.iaea.org/sites/default/files/documents/govinf2019-8.pdf>.

³⁰ Verification and monitoring in the Islamic Republic of Iran in light of United Nations Security Council resolution 2231 (2015) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.iaea.org/sites/default/files/documents/govinf2019-9.pdf>.

2019³¹, а 10 липня у ЗМІ з'явилася інформація про дводенний візит до Ірану французького вищого дипломатичного радника Еммануеля Бонна з метою обговорення формату «заморозка на заморозку»: пропорційне зняття санкцій США на відповідний обсяг обмежень ядерної програми з боку Ірану³².[\[18\]\[19\]\[20\]\[21\]\[22\]](#)

Також показовим є те, що з 2021 року Макрон починає підіймати тему СВПД зокрема та іранський ядерний чинник – в цілому не лише в рамках саме регуляторних процесів, або ж в контексті трикутника відносин «США-Європа-Іран», а й на зустрічах з іншими світовими лідерами, як-от, наприклад з Сі Цзіньпіном (хоча тут нема нічого дивно, оскільки КНР один із 6 акторів-фундаторів СВПД), Реуеном Ривліном та Беньяміном Нетаньяху в період із 2021 по 2024 рр. [\[23\]\[24\]\[25\]](#)

3. Позиція та риторика Макрона щодо іранської проблеми є незмінною

Проаналізувавши весь перемовний процес із Іраном у рамках СВПД, а також публічні заяви та коментарі Макрона, які прямо чи опосередковано стосувалися ядерної програми Ірану та договору по Ірану, автори дійшли до такого висновку: позиція Макрона за першої каденції (2017-2022 рр.) щодо нерозповсюдження ядерної зброї та глобальної безпеки, пов'язаної із загрозою використання ядерної зброї лишається незмінною й за другої його каденції. А саме – можна виокремити такі основні пункти:

- Іран не має ні за яких умов отримати ядерну зброю;
- Небажання Ірану дотримуватися принципів СВПД «матиме наслідки»;
- Розв'язання балістичної загрози, яку представляє Іран у регіоні;

³¹ Entretien téléphonique avec le président de la République islamique d'Iran, M. Hassan Rohani [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2019/07/06/entretien-telephonique-avec-le-president-de-la-republique-islamique-diran-m-hassan-rohani>.

³² France tries to calm US-Iran nuclear tensions [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.politico.eu/article/france-tries-to-calm-us-iran-nuclear-tensions/>.

- В угоду мають бути включені й регіональні актори на Близькому Сході (Ємен, Сирія, Ірак Ліван + проксі);
- Париж готовий мобілізувати ресурс для відновлення дії СВПД

Знову ж таки слід відзначити, що ці пункти слід простежувати та аналізувати в контексті як і загальноєвропейського курсу, якого Франція на чолі Е.Макрона, у чому автори пересвідчилися у першому пункті, незмінно дотримується з 2017 року; так і в патернах одноосібницького треку, який президент Французької Республіки будує на тих же європейських підходах, що й держави ЕЗ, однак із яскраво вираженою претензією на лідерство (як у рамках цієї групи держав, так і в регіоні в цілому).

Висновки

Від узгодження самої ідеї СВПД у 2015р. до періоду волатильності через вихід США у 2018р. Франція показувала готовність стати регіональним лідером в підтримці курсу на ядерне стримування Ірану із наданням відповідних преференцій. Не зважаючи на критику «вузкості» положень договору з боку США, президент Франції Е. Макрон від самого початку утримував риторику щодо необхідності збереження СВПД, підписаного «множиною потуг».

В 2018р. Париж перетворився у зв'язувальну ланку, посередника, між країнами-підписантами СВПД (EU+3) та Іраном, який ще утримував курс на «нормалізацію» відносин із ЄС на противагу провокативному виходу США з угоди. Макрон просував ідею СВПД як ще однієї ланки безпекової системи регіону, що пізніше проявилось і в розбудові європейських ініціатив як от INSTEX SAS, і в стримуванні Ірану в регіоні Близького Сходу. Тим не менш, раніше надані докази використання Іраном грошових преференцій, передбачених СВПД, для їх перевкладання у власний ВПК, а також – активне порушення пунктів угоди в 2019р. як щодо інспекцій МАГАТЕ, так і щодо

норм збагачення урану, послідовно перетворили СВПД радше на площадку для діалогу, де сторони не виконували дані один одному обіцянки. В 2020-2024 рр. Е. Макрон продовжував підтримувати ідею необхідності утримування Ірану в орбіті курсу на ядерне неросповсюдження, проте конкретних кроків щодо ефективної розбудови концепції СВПД не відбулось.

Список використаних джерел

1. Joint Comprehensive Plan of Action [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/245317.pdf>

2. Declaration by the Heads of State and Government of France, Germany and the United Kingdom [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.gov.uk/government/news/declaration-by-the-heads-of-state-and-government-of-france-germany-and-the-united-kingdom>.

3. EU: US has no right to terminate Iran accord [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.politico.eu/article/federica-mogherini-donald-trump-iran-eu-us-has-no-right-to-terminate-iran-accord/>.

4. Iran - Joint statement by France, Germany and the United Kingdom (10 September 2022) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/iran/news/article/iran-joint-statement-by-france-germany-and-the-united-kingdom-10-sept-22>.

5. JCPoA – Joint statements by France, Germany and the United Kingdom [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/20200114_-_joint_statement_by_the_foreign_ministers_of_france_germany_and_the_united_kingdom_on_the_joint_comprehensive_plan_of_action_cle8b6277.pdf.

6. Iran – Iranian announcements on the Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) – Statement by the Ministry for Europe and Foreign Affairs Deputy Spokesperson (8 May 2019) [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://cd-geneve.delegfrance.org/Iran-Iranian-announcements-on-the-Joint-Comprehensive-Plan-of-Action-JCPOA>.

7. Macron, Trump Call for New Negotiations with Iran for No Nuclear Weapons [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://en.radiofarda.com/a/macron-trump-call-for-new-negotiations-with-iran-for-no-nuclear-weapons/29985042.html>.

8. Macron Scrambles to Save Nuclear Deal Amid Reports of Imminent Breach by Iran [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.rferl.org/a/macron-scrambles-save-iran-nuclear-deal-breaches/30041131.html>.

9. The Iranian nuclear issue [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/security-disarmament-and-non-proliferation/crises-and-conflicts/the-iranian-nuclear-issue/#sommaire> 3.

10. Council Regulation (EC) No 2271/96 of 22 November 1996 protecting against the effects of the extra-territorial application of legislation adopted by a third country, and actions based thereon or resulting therefrom [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31996R2271>

11. INSTEX, A New Channel To Bypass U.S. Sanctions And Trade With Iran [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.forbes.com/sites/annalisagirardi/2019/04/09/instex-a-new-channel-to-bypass-u-s-sanctions-and-trade-with-iran/?sh=7363d5e8270f>

12. Financing Iranian transactions: Which options are still on the table?
[Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <http://ferdowsilegal.com/financing-iranian-transactions-which-options-are-still-on-the-table/>.

13. Understanding the Europe-Iran Special Purpose Vehicles [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://sayari.com/resources/europe-iran-special-purpose-vehicles/>.

14. The 10 INSTEX shareholder states have decided to liquidate INSTEX due to continued obstruction from Iran: E3 statement [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.gov.uk/government/news/the-10-instex-shareholder-states-have-decided-to-liquidate-instex-due-to-continued-obstruction-from-iran>.

15. Macron: ‘I told Trump not to tear up Iran deal’ [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macron-told-donald-trump-not-to-tear-up-iran-deal/>.

16. Macron: France wants to work on «new deal» on Iran [Электронный ресурс] // The Washington Post – Режим доступа до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=Xhdj4qvqJnA>.

17. French President Emmanuel Macron: “Iran Shall Never Possess Any Nuclear Weapons” | NBC News [Электронный ресурс] // NBC News – Режим доступа до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=ZVzcWK9Wa44&t=8s>.

18. Entretien téléphonique avec le président de la République islamique d’Iran, M. Hassan Rohani [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2019/07/06/entretien-telephonique-avec-le-president-de-la-republique-islamique-diran-m-hassan-rohani>.

19. Macron Scrambles to Save Nuclear Deal Amid Reports of Imminent Breach by Iran [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.rferl.org/a/macron-scrambles-save-iran-nuclear-deal-breaches/30041131.html>.

20. France tries to calm US-Iran nuclear tensions [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.politico.eu/article/france-tries-to-calm-us-iran-nuclear-tensions/>.

21. Verification and monitoring in the Islamic Republic of Iran in light of United Nations Security Council resolution 2231 (2015) [Электронный ресурс] / IAEA – Режим доступа до ресурсу: <https://www.iaea.org/sites/default/files/documents/govinf2019-8.pdf>.

22. Verification and monitoring in the Islamic Republic of Iran in light of United Nations Security Council resolution 2231 (2015) [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.iaea.org/sites/default/files/documents/govinf2019-9.pdf>.

23. After Netanyahu Talks, Macron Warns Of Iran Nuclear 'Consequences' [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.rferl.org/a/france-macron-iran-nuclear/32253902.html>.

24. Alongside Rivlin, France's Macron says Iran must stop violating nuclear deal [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.timesofisrael.com/alongside-rivlin-frances-macron-says-iran-must-stop-violating-nuclear-deal/>.

25. China's Xi, Macron Urge 'Political Settlement' in Iran Nuclear Issue [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.iranintl.com/en/202405084236>.

Виклики міграційної політики за каденції Емманюеля Макрона

*Підготували: Діана Попович, Крістіна Галігузова, Аліна Сиротенко,
Вікторія Адам*

Вступ

Проблема мігрантів у Франції загострюється і через напругу навколо мігрантів у самому ЄС, а також на тлі зростання популярності ультраправих партій, які виступають проти іммігрантів. Можливо тому президент Франції Еммануель Макрон усе більше рухається вправо, особливо в питаннях безпеки та імміграції. Основними концепціями Макрона в сфері міграції, що свідчать про це є концепція "контрольованої міграції", яка покликана зміцнити суверенітет країни у питаннях ухвалення чи висилки небажаних мігрантів, новий закон про притулок та імміграцію також спрямований на регулювання потоку мігрантів та забезпечення безпеки держави. Крім того, Макрон намагається створити ілюзію "країни із зачиненими дверима" Цей підхід викликає ілюзію "країни із зачиненими дверима", що може відлякати частину біженців та зупинити небажаний потік мігрантів. Однак важливо розуміти, що метою є не повне закриття кордонів, а контроль та регулювання процесу міграції з урахуванням інтересів та безпеки Франції. Хоча Макрон заявляє про свою обережність та прагматичність щодо європейської міграційної політики, його дії показують, що в результаті він йде на користь проміграційному табору. Він прагне знайти баланс між захистом інтересів країни та гуманним підходом до біженців.

Говорячи про політику Франції щодо імміграції слід зауважити кілька основних дат:

1993

У 1990-х роках Франція зіткнулася зі складними проблемами, які змусили її переглянути принципи своєї імміграційної політики та прийняти суворе законодавство, яке враховує нові обставини. Важливим поворотним моментом у розвитку французького законодавства стала заява, зроблена в 1993 році С. Паскуа, міністром внутрішніх справ, про те, що країна мінімізує кількість іммігрантів, особливо з огляду на погіршення економічної ситуації. Через таку позицію Цивільний кодекс було змінено, щоб підкреслити громадянство та усвідомити трудовим мігрантам їхню відповідальність перед Францією.

У **2004** році Л. Феррі виступив ініціатором ухвалення закону № 2004-228 [1] у 2004 році, який забороняє носіння релігійного одягу в державних школах. І суспільство, і президент Ж. Ширак підтримали цю пропозицію. Коли в 2010 році [2] почалася депортація румунських ромів, закон було змінено, щоб посилити покарання за порушення громадського порядку. Через етнічну дискримінацію така діяльність викликала критику та невдоволення. Згідно з новими правилами, осіб, які вчинили серйозні злочини, також можуть депортувати та позбавити громадянства.

2008 р. М. Саркозі активно впроваджував свої принципи міграційної політики на рівні Європейського Союзу. У 2008 році він спільно з лідерами країн ЄС підтримав «Пакт про імміграцію та надання притулку», який пропагував ідею «виборчої імміграції» [3], закликаючи зосередитися на висококваліфікованих фахівцях та зміцненні прикордонного контролю.

У липні 2017 р. Макрон підтвердив, що не змінить міграційну політику Франції. Він відмовився поступатися Європейський тиск, «повторюючи «безумовну» підтримку права на притулок, без розміщення «контрольованого центру» для сортування мігрантів, врятованих у Середземному морі, для полегшення тиск на Італію та Грецію». Ця тверда позиція була відображена в новому Законі про притулок та імміграцію, прийнятому в серпні 2018 р.

Незважаючи на суперечки навколо цього закону, він вніс дуже мало змін до попереднього закону, і його можна вважати «орієнтованим на твердість».

2023

Е. Макрон рік тому [4] виступав за гуманніший підхід у поводженні з мігрантами - дітьми, жінками, жертвами насильства тощо, а також за збільшення місць приймання біженців, їхній рівномірний географічний розподіл та інтеграцію всередині країни. Французький президент пропонує заохочувати імміграцію талантів і знань, він розкритикував тих, хто виступав за те, щоб зробити міграційну політику Франції жорсткішою. Однак навіть менше ніж рік потому Макрон змінив свою позицію, а уряд почав розробляти більш жорстке законодавство для мігрантів Франції. Благодійні організації навіть характеризували його як “репресивний”, оскільки тепер за нелегальний перетин кордону передбачається кримінальна відповідальність, скорочення терміну подання документів по прибуттю у Францію вдвічі.

Однак також ввели нове положення [5] до пункту про возз'єднання сімей: раніше до мігрантів могли приєднатися їх батьки, а тепер брати і сестри також. Нове законодавство саме у такому вигляді має створити імідж “країни з причиненими дверима”. Такі положення однозначно пришвидшать вирішення проблеми з мігрантами, які вже є в державі, процедура виселення людей на батьківщину стане не стільки простішою, скільки швидшою, і цей фактор допоможе ефективно боротися з наявною проблемою, однак не з її причиною.

2024

26 січня цього року президент Франції Еммануель Макрон оприлюднив новий закон про імміграцію. Цей закон під назвою «Закон про контроль над імміграцією, покращення інтеграції» був прийнятий майже через рік після

того, як міністр внутрішніх справ Жеральд Дарманен спочатку представив проект Сенату.

Наступного дня після голосування в парламенті президент Макрон змінив позицію. Несподівано виявилось, що кілька частин цього закону малоймовірно пройдуть конституційну перевірку, що викликало занепокоєння щодо часткової неконституційності пакету. Стало зрозуміло, що у Макрона та його адміністрації новий план гри: вони дали право включити свої суворі положення в закон, добре розуміючи, що Конституційна рада їх, ймовірно, відхилить. Результат виявився саме таким, як і очікувалося. З 86 статей⁴⁷ були оскаржені в Суді. Приголомшливі 75% оскарженого контенту були визнані несумісними з Конституцією, в результаті чого 40% оригінального законопроекту було визнано недійсним.

Щодо проблем Макрона із правозахисними організаціями. Міграційну політику Франції критикують за недостатню прозорість і підзвітність. Правозахисні організації та правозахисні групи висловлюють занепокоєння непрозорими процесами прийняття рішень та обмеженим доступом до інформації щодо поводження з мігрантами та шукачами притулку. Існує велика кількість випадків надмірного застосування сили співробітниками правоохоронних органів на прикордонних переходах, де мігранти зазнавали фізичного насильства. Повідомлення про переповненість і антисанітарію в центрах утримання під вартою також викликають занепокоєння щодо поводження з мігрантами у Франції. Недостатній захист прав мігрантів і шукачів притулку у Франції розглядається як порушення міжнародних норм у сфері прав людини.

Надання президентом Еммануелем Макроном пріоритету інтересам безпеки над гуманітарними проблемами призвело до політики, яка непропорційно впливає на вразливі групи населення. Акцент на стримуванні та обмежувальних заходах, таких як посилення законів про притулок і більш

широке використання затримання, розглядається як відхід від історичного зобов'язання Франції надавати притулок тим, хто його потребує. Реакція на міграційну політику Франції була не лише з боку правозахисних організацій та адвокаційних груп, але й з боку міжнародних організацій. Організація Об'єднаних Націй та Європейський Союз висловили занепокоєння щодо поводження з мігрантами у Франції і закликали до більшої поваги до прав людини в міграційній політиці країни.

Критика нової політики

Імміграційний закон [6] включає низку заходів, натхнених політичною платформою Національного об'єднання. Наприклад, доступ до певних соціальних пільг залежатиме від тривалішого періоду законного проживання у Франції. Більше того, буде посилено санкції проти компаній, які наймають працівників без документів. Подібні та інші заходи турбують критиків, які стверджують, що уряд Макрона прийняв політику, пов'язану з ідеологією «національної переваги» - політику, яка узаконює дискримінацію іноземних громадян на користь французьких громадян щодо доступу до зайнятості, житла та соціального захисту.

Багато критиків вважають, що хоча цей закон і не охоплює всю або навіть більшу частину президентської програми Марін Ле Пен, проте деякі з її політичних заходів, особливо щодо національних переваг, безперечно увійшли до числа обраних, навіть якщо закон не заходить так далеко, як того хоче Національне об'єднання. Також вони зауважили, що цим законом Франція визнала вкрай правий погляд на імміграцію як на небезпеку.

Список використаних джерел

- [1] Rocket-Propelled Grenades Strike French Embassy [Електронний ресурс] // The Washington Institute for Near East Policy – Режим доступу до ресурсу: <https://www.washingtoninstitute.org/hezbollahinteractivemap/#id=1064>.
- [2] French Multinational Force Bombed [Електронний ресурс] // The Washington Institute for Near East Policy – Режим доступу до ресурсу: <https://www.washingtoninstitute.org/hezbollahinteractivemap/#year=1983&id=52>.
- [3] .Boustany N. 3 FRENCH EMBASSY GUARDS SHOT IN BEIRUT [Електронний ресурс] / Nora Boustany // The Washington Post. – 1987. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1987/10/30/3-french-embassy-guards-shot-in-beirut/7c613f37-9dd1-462e-a71f-6be645478c6d/>.
- [4] Levitt M. There Is No Distinct Hezbollah 'Military Wing,' So Why Ban It? [Електронний ресурс] / M. Levitt, J. Prohov // The Washington Institute for Near East Policy. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/there-no-distinct-hezbollah-military-wing-so-why-ban-it>.
- [5] Rose S. French President Emmanuel Macron points finger at Hezbollah as political crisis deepens in Lebanon [Електронний ресурс] / Sunniva Rose // The National. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.thenationalnews.com/world/mena/french-president-emmanuel-macron-points-finger-at-hezbollah-as-political-crisis-deepens-in-lebanon-1.1084383>.

[6] Bassam L. Exclusive: France proposes Hezbollah withdrawal, border talks for Israel-Lebanon truce [Электронный ресурс] / L. Bassam, M. Gebeily, J. Irish // Reuters. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/world/france-proposes-hezbollah-withdrawal-border-talks-israel-lebanon-truce-2024-02-12/> .

Участь Франції у G-20 (2017-2024 роки)

Підготували: Еліна Билінкіна, Нурлан Ягубов, Григорій Любченко

Вступ

Франція, як одна з провідних світових економік і активний член міжнародних організацій, має глибокі історичні корені в ініціації та розвитку Групи двадцяти (G20). Розглядаючи історичний контекст участі Франції у G20, можна виявити кілька ключових етапів, що відображають її стратегічний підхід до глобального економічного управління та її зусилля у формуванні міжнародної економічної політики.

Франція була серед країн-засновниць G20 у 1999 році, реагуючи на фінансові кризи, що вразили Азію та інші регіони світу наприкінці 1990-х. В той час глобальна спільнота усвідомила необхідність більш широкого представництва у міжнародних економічних обговореннях, яке б виходило за рамки традиційних західних потуг (як G7). Франція підтримала ідею створення нової платформи, що дозволила б індустріальним країнам та швидко розвиваючимся ринкам спільно вирішувати глобальні економічні виклики.[1]

На початковому етапі свого існування G20 сфокусувалася на стабілізації міжнародної фінансової системи та управлінні глобальними економічними шоками. Франція активно внесла свій вклад у дискусії та ініціативи, спрямовані на покращення міжнародної фінансової архітектури, в тому числі регулювання фінансових ринків та зміцнення фінансових регуляторів. Протягом перших десятиліть XXI століття, під впливом глобальних викликів, таких як зміна клімату, міжнародний тероризм, та світова економічна криза 2008 року, Франція виступала за розширення порядку денного G20. Це включало збільшення уваги до екологічних питань, сталого розвитку, та боротьби з корупцією та нерівністю. Франція, за допомогою своїх лідерів,

часто використовувала саміти G20 як платформу для просування своїх глобальних ініціатив.

Важливим аспектом участі Франції у G20 є її роль у кризових реакціях, особливо під час світової фінансової кризи та європейської боргової кризи. Франція підтримувала координаційні зусилля, спрямовані на зміцнення глобальної економіки, включаючи реформи в міжнародних фінансових інститутах та впровадження стратегій економічного відновлення. Франція, відома своєю активною роллю в міжнародних організаціях, продовжує зміцнювати своє становище в рамках G20. В період з 2017 по 2024 рік, під керівництвом президента Еммануеля Макрона, Франція використала цей форум як важливий інструмент для вирішення не тільки національних, але й глобальних викликів.

У цей період, Франція акцентувала увагу на кілька ключових проблем, що стосуються глобальної безпеки, сталого розвитку, і зміни клімату. Це відображає ширший європейський і глобальний тренд до більшої екологічної свідомості та необхідності розробки спільних відповідей на глобальні загрози, такі як кліматичні зміни. Франція використовувала G20 для посилення своїх економічних та політичних ініціатив, зокрема у впровадженні та просуванні міжнародних стандартів у фінансовій прозорості, боротьбі з ухиленням від сплати податків, та забезпеченні міжнародної фінансової стабільності. Вона також наголошувала на необхідності більшої регуляції цифрової економіки, звертаючи увагу на проблеми, пов'язані зі штучним інтелектом та захистом даних.

Франція ініціювала та підтримала низку глобальних ініціатив у рамках G20, зокрема з питань сталого розвитку, доступу до вакцин, і глобальної охорони здоров'я, що стало особливо актуальним у світлі пандемії COVID-19. Важливою ініціативою стало також залучення Франції до створення і підтримки "Зеленого фонду", який має на меті фінансувати проекти з

екологічної адаптації та мінімізації впливу зміни клімату в розвиваючихся країнах. Франція продовжує використовувати G20 як платформу для посилення міжнародного співробітництва і дипломатії. Підтримуючи тісні відносини з іншими членами Європейського Союзу та країнами з усього світу, Франція сприяє гармонізації політик і поглибленню глобальних партнерських зв'язків. Її зусилля в рамках G20 допомагають формувати міжнародний порядок денний і розробляти координовані відповіді на найскладніші виклики сучасності.

Таким чином, сучасне положення Франції у G20 характеризується активністю і лідерством у ключових сферах глобальної економіки і політики, демонструючи її здатність впливати на міжнародну арену та сприяти глобальному розвитку.[2]

1.1 Політичні ініціативи Франції у G20 у 2017-2024 роках.

В період з 2017 по 2024 рік, Франція використала своє членство в G20 для просування ряду ключових політичних ініціатив, що зосереджені на технологічному регулюванні та питаннях соціальної справедливості, забезпечуючи їх актуальність і вплив на міжнародній арені. Франція виступила за активне регулювання технологічних інновацій, зокрема штучного інтелекту (ШІ), з метою встановлення глобальних стандартів етики та безпеки.[1] Ініціативи Франції включали розробку міжнародних рамок для використання ШІ, що враховують захист прав людини і приватності, а також сприяння безпечному обігу технологій. Франція наголосила на необхідності встановлення прозорих процедур для алгоритмічного управління, що мінімізують ризики дискримінації та зловживань. [3]

1.2. ЕКОНОМІЧНИЙ ВНЕСОК ФРАНЦІЇ В G20

Франція постійно займає одне з провідних місць у світі за розміром свого внутрішнього валового продукту (ВВП). Як одна з найбільших економік Європейського Союзу і G20, Франція внесла значний вклад у стабілізацію і зростання глобальної економіки. У 2017 році ВВП Франції становив приблизно 2.5 трлн доларів, а

до 2024 року він продовжив зростати, незважаючи на глобальні виклики, такі як торговельні конфлікти та пандемія COVID-19.[3] Франція, з її розвинутою промисловістю та технологічним потенціалом, займає міцне місце серед найбільших світових економік. Виробничі сектори, такі як аерокосмічна промисловість, автомобільне виробництво та фармацевтика, є стовпами її експортної стратегії. Протягом зазначеного періоду Франція зберегла свою конкурентоспроможність на глобальному рівні, просуваючи високоякісну продукцію, що відповідає міжнародним стандартам і споживацьким очікуванням. Франція активно працювала над зміцненням принципів вільної торгівлі в рамках G20, підтримуючи ініціативи, що забезпечують зниження торговельних бар'єрів та стимулюють взаємні інвестиції між країнами.

1.3. АНАЛІЗ УЧАСТІ ПРЕЗИДЕНТА ФРАНЦІЇ В ЗУСТРІЧАХ G20 З 2017 по 2024 рік, участь президента Франції у самітах G20 була важливою частиною зовнішньої політики країни. Через ці зустрічі, президент Франції зумів відіграти ключову роль у формуванні глобального порядку денного, зосереджуючи увагу на таких питаннях як міжнародна безпека, економічне зростання, зміна клімату, і багато інших. Аналіз його участі підкреслює стратегічне бачення та дипломатичну майстерність у веденні міжнародних відносин. Президент Франції використав зустрічі G20 як платформу для підкріплення позиції Франції як світового лідера у ключових глобальних питаннях. Його активна участь у дебатах і переговорах допомогла формувати глобальні політики, зокрема у сферах боротьби з міжнародним тероризмом, регулювання міжнародної торгівлі, і просування сталого розвитку. Ефективність його участі може бути видна через конкретні ініціативи та угоди, що були ініційовані або підтримані Францією на самітах G20.[3]

РОЗДІЛ 2: КЛІМАТИЧНА ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ У КОНТЕКСТІ G20

2.1 ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ Франція вже давно перебуває в авангарді глобальних зусиль по боротьбі зі зміною клімату. Країна має тверді зобов'язання щодо скорочення викидів парникових газів,

збільшення виробництва відновлюваної енергії та сприяння сталому розвитку. Французька кліматична політика керується принципами Паризької угоди, яка має на меті обмежити глобальне потепління до рівня, значно нижчого за 2 градуси Цельсія порівняно з доіндустріальним рівнем. Франція прийняла амбітні цілі щодо скорочення викидів парникових газів. Країна прагне скоротити викиди на 40% до 2030 року порівняно з рівнем 1990 року і досягти вуглецевої нейтральності до 2050 року. Для досягнення цих цілей Франція впровадила низку політик і заходів, включаючи збільшення використання відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності та заохочення сталого розвитку транспорту.[7]

2.3 КОНКРЕТНІ ПРОЕКТИ ТА УГОДИ, ІНІЦІЙОВАНІ ФРАНЦІЄЮ
Франція ініціювала кілька конкретних проектів та угод в рамках G20, спрямованих на боротьбу зі зміною клімату. Одним з яскравих прикладів є Глобальний пакт про навколишнє середовище, який має на меті зміцнити міжнародне екологічне право та сприяти сталому розвитку. Франція також започаткувала Саміт "Одна планета" - щорічний захід, який об'єднує світових лідерів, керівників підприємств та представників громадянського суспільства для обговорення та просування конкретних дій щодо боротьби зі зміною клімату. Іншою важливою ініціативою є Ініціатива з відновлюваної енергетики, яка спрямована на збільшення використання відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергія, в країнах G20. Франція також підтримує ініціативи, спрямовані на просування сталого сільського та лісового господарства, а також зусилля, спрямовані на скорочення викидів у транспортному секторі.[8]

РОЗДІЛ 3: БОРОТЬБА З ГЛОБАЛЬНИМ ТЕРОРИЗМОМ
3.1 РОЛЬ G20 У ГЛОБАЛЬНІЙ БОРОТЬБІ З ТЕРОРИЗМОМ
Група двадцяти (G20) відіграє вирішальну роль у глобальній боротьбі з тероризмом, надаючи країнам-членам форум для координації їхніх зусиль та розробки спільних стратегій боротьби з цією загрозою. G20 об'єднує найбільші економіки світу, на які

припадає значна частина світового ВВП і населення, що робить її ключовою платформою для боротьби з тероризмом. Однією з ключових ролей G20 у боротьбі з тероризмом є сприяння міжнародному співробітництву та обміну інформацією між країнами-членами. G20 закликає до посилення співпраці між правоохоронними органами, розвідувальними службами та іншими відповідними органами влади з метою запобігання терористичним атакам і руйнування терористичних мереж. G20 також працює над усуненням першопричин тероризму, таких як бідність, нерівність і брак освіти. G20 визнала, що вирішення цих основних проблем має важливе значення для ефективної боротьби з тероризмом і сприяння миру і стабільності.[8]

3.2 ІНІЦІАТИВИ ФРАНЦІЇ В РАМКАХ G20 ПО БОРОТБІ З ТЕРОРИЗМОМ Франція є рішучим прихильником посилення співпраці між країнами G20 у боротьбі з тероризмом. Вона запропонувала кілька ініціатив в рамках G20, спрямованих на посилення боротьби з тероризмом, включаючи створення робочої групи G20 по боротьбі з тероризмом. Однією з ключових ініціатив Франції є просування міжнародних правових рамок для боротьби з тероризмом. Франція закликала до виконання резолюцій Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй щодо тероризму та зміцнення міжнародно-правових механізмів для переслідування та екстрадиції терористів. Франція також підкреслила важливість боротьби з фінансуванням тероризму. Вона закликала до більш тісної співпраці між країнами G20 з метою запобігання фінансуванню терористичних угруповань і руйнування їхніх фінансових мереж.

РОЗДІЛ 4. ВЗАЄМОДІЯ ФРАНЦІЇ З ІНШИМИ КРАЇНАМИ У G20
4.1. ДВОСТОРОННІ ЗУСТРІЧІ ТА ДИПЛОМАТИЧНІ ІНІЦІАТИВИ ФРАНЦІЇ. Взаємодія Франції з іншими країнами в рамках "Великої двадцятки" з 2017 по 2024 рік була відзначена низкою двосторонніх зустрічей та дипломатичних ініціатив, спрямованих на зміцнення економічної, соціальної та екологічної співпраці між країнами-членами. Це було важливо для реагування на

глобальні виклики та підвищення колективності у вирішенні більшості питань. Яскравим прикладом таких двосторонніх зустрічей у цей період стала зустріч між президентом Франції Еммануелем Макроном та його російським колегою Володимиром Путіним на полях саміту G20 у Гамбурзі, Німеччина, в липні 2017 року. Обидва лідери обговорили питання зміни клімату, при цьому президент Макрон наголосив на зобов'язаннях Франції за Паризькими угодами, а президент Путін підкреслив позицію Росії з цього питання. Зустріч засвідчила той факт, що двосторонній діалог продовжує визначати шляхи вирішення нагальних глобальних проблем. Франція була не менш активною і в інших ініціативах та самітах в рамках G20, відіграючи провідну роль у підготовці порядку денного та досягненні деяких ключових питань. Наприклад, під час саміту G20, що відбувся в Буенос-Айресі у 2018 році, Франція підтвердила важливість багатосторонності та відстоювала колективний підхід до вирішення глобальних проблем: у сфері освіти, праці та інновацій, сталого сільського господарства та безпеки харчових продуктів. У 2019 році Франція головувала на саміті G20 в Осаці (Японія), що ознаменувало активний рік для ефективного регулювання розширеної

Загалом, у період між 2017 та 2024 роками Франція буде залучена до багатостороннього співробітництва та готова протистояти викликам часу, підтримуючи діалог та двостороннє співробітництво, щоб зробити значний внесок у становлення G20 як одного з найвідоміших та найефективніших глобальних економічних форумів. Це слугує платформою для координації та співпраці між країнами-членами для вирішення нагальних питань та здійснення спільних дій.[10]

Таким чином, відносини Франції з іншими країнами в рамках G20 на період 2017-2024 рр. були відзначені низкою двосторонніх зустрічей та дипломатичних ініціатив, спрямованих на зміцнення економічної, соціальної та екологічної співпраці між країнами-членами. Фактично, це сприяло

вирішенню глобальних викликів шляхом колективних дій щодо зазначених питань порядку денного, а отже, зміцненню місця Франції в G20.

У двох словах, внесок Франції у розвиток інших країн-членів G20 у період 2017-2024 років є величезним і в основному характеризується активною участю в таких ініціативах, як Договір G20 з Африкою, через відповідні зусилля, спрямовані на підтримку глобальних заходів реагування на кризи, такі як пандемія COVID-19, в рамках G20. Це стало чіткою демонстрацією прихильності Франції до сприяння інвестиціям, реформам і сталому розвитку в африканських країнах, а її заклик до глобально відповідальних дій підкреслив провідну роль Франції в порядку денному розвитку G20 у цей період.[10][11]

ВИСНОВОК

З аналізу можна зробити висновок, що Франція була в авангарді розробки дискусій та планів щодо питань економічної стабільності, зміни клімату та глобальної безпеки в політиці G20 у період з 2017 по 2024 рік. Економічна присутність країни в G20 в цей час характеризувалася вимогами щодо справедливої торговельної практики та економічної політики, спрямованої на стійке зростання. Уряд Франції був одним із провідних голосів, які закликали до прийняття жорсткої фіскальної політики та реформ, спрямованих на підвищення економічної стійкості членів G20, і таким чином продемонстрував відданість країни глобальному економічному співробітництву.

Саме у сфері кліматичної політики Франція була на передовій, закликаючи до екологічної стійкості в рамках G20. Хорошим прикладом спільної боротьби зі зміною клімату став Саміт «Одна планета», ініційований Францією. Він надихнув на розробку порядку денного G20, який стосується переходу від викопних до відновлюваних джерел енергії, а також зусиль, спрямованих на зниження викидів вуглецю в країнах-членах G20. Франція зробила великий внесок у глобальну боротьбу з тероризмом.

Країна використовує свій внутрішній досвід боротьби з тероризмом для підтримки дискусій, спрямованих на посилення міжнародної співпраці щодо обміну розвідувальними даними, фінансування боротьби з тероризмом та захисту кордонів. Крім того, Франція запропонувала в рамках G20 створити скоординовану глобальну стратегію боротьби з тероризмом. З іншого боку, інші країни G20 більш-менш співпрацювали з Францією, а інколи навіть відігравали провідну роль. Наприклад, Франція була на чолі держав, які тісно співпрацювали як з розвиненими країнами, так і з країнами, що розвиваються, у вирішенні спільних проблем регулювання надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я, таких як пандемія COVID-19. Це сприяло не лише зміцненню дипломатичних зв'язків, а й посиленню впливу Франції в цій групі.

Надалі Франція продовжуватиме використовувати своє лідерство у кліматичній політиці та цифровій трансформації. Франція може сприяти просуванню реформ у сфері цифрового оподаткування та розширенню співпраці між країнами G20 у сфері кібербезпеки. Вона може розвивати свій статус ключового гравця в конфігурації глобального управління з високим рівнем залученості в цих сферах.

Список використаних джерел

1. Ministry for Europe and Foreign Affairs. (n.d.). France's action in the G20. French Foreign Policy. Retrieved May 11, 2024. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/global-challenges/france-s-action-in-the-g20/>
2. Aditi Hanninamane. (2024). G20 France. Jindal Global University. Retrieved May 11, 2024. URL: https://jgu.edu.in/wp-content/uploads/2024/02/G20_France.pdf
3. G20. (2022). About G20. G20. URL: <https://www.g20.org/en/about-g20>

4. Lagarde, C., & Lagarde, C. (2023). French Priorities for the G20: The Choice of Ambition. Carnegie Endowment for International Peace. URL: <https://carnegieendowment.org/2010/10/07/french-priorities-for-g20-choice-of-ambition-event-304>
5. Barney Foran. Balancing the G20's global impacts: France. ResearchGate. Retrieved May 11, 2024,. URL: https://www.researchgate.net/publication/268982737_Balancing_the_G20's_global_impacts_France
6. G20 – Olivier Becht participating in the G20 Trade and Investment meeting in India (22 Aug. 2023). France Diplomacy - Ministry for Europe and Foreign Affairs. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/economic-diplomacy-foreign-trade/news/article/g20-olivier-becht-participating-in-the-g20-trade-and-investment-meeting-in> (date of access: 12.05.2024).
7. France's action in the G20. La France en Indonésie, au Timor oriental et auprès de l'ASEAN. URL: <https://id.ambafrance.org/France-s-action-in-the-G20> (date of access: 12.05.2024).
8. The G20 Summit in Buenos Aires: putting multilateralism high on France's. France in Brunei Darussalam. URL: <https://bn.ambafrance.org/The-G20-Summit-in-Buenos-Aires-putting-multilateralism-high-on-France-s> (date of access: 12.05.2024).
9. Event: 2017 G20 Summit | SDG Knowledge Hub | IISD. SDG Knowledge Hub | Daily SDG News | IISD. URL: <https://sdg.iisd.org/events/g20-summit-3/> (date of access: 12.05.2024).
10. France's action in the G20. France Diplomacy - Ministry for Europe and Foreign Affairs. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/global-challenges/france-s-action-in-the-g20/> (date of access: 12.05.2024).

11. Direction générale du Trésor. URL:
<https://www.tresor.economie.gouv.fr/Articles/b58c9058-7769-47e9-85ca-3b87fd9fac0f/files/7215649c-55c9-46f6-b265-a4abbbc81408> (дата звернення:
12.05.2024).

Зовнішня політика Франції у глобальних ініціативних щодо протидії тероризму

Виконали: Джафаров Тимур, Бодін Артем, Стоян Іван

В дослідженні політики Франції за каденції Еммануеля Макрона направленої на подолання глобального тероризму нашу увагу було сконцентровано на трьох, здавалося б, абсолютно різних напрямках: регіоні Сахель, країні Лівія та ліванській політичній партії «Хезболла» - тим не менш всі вони, на наш погляд, суттєво характеризують і здебільшого складають вектори зовнішньої політики Франції в контексті описуваної теми. Більше того, такий «еклектичний» підхід надав можливість виразити неоднорідну стратегію Франції по відношенню до різних прецедентів суттєвої терористичної діяльності.

На тлі загострення питання терактів в країнах Європи Франція намагалася імплементувати ініціативи націлені на превентивні заходи шляхом проведення операцій/участі в місіях на африканському континенті та в регіоні близького сходу. Останніми роками, особлива увага французької антитерористичної політики спрямована на регіон Сахель, де наразі зосереджена найбільша кількість активних терористичних угруповань, які загрожують безпеці, як у зазначеному регіоні, так і європейським державам, включно з Францією. Врешті, Франція зосереджена на збереженні свого впливу на Близькому Сході, зокрема в Лівані, колишній підмандатній Франції території, де Франція має досить неоднозначні відносини з Хезболлою, яку багато країн визнали терористичною організацією, водночас, Франція відмовляється це робити.

Макрон модернізував французьку контртерористичну політику спробувавши надати їй імпульс, однак її всеосяжність призвела до ефемерних успіхів.

Сахель – це територія в Африці, що географічно розділяє її пустелею Сахара. За сумісництвом, цей африканський регіон віднедавна становить епіцентр міжнародного тероризму. Зокрема, на цьому наголошує Global Terrorism Index, чиє видання 2023-го року свідчить, що з 2007-го до 2022 кількість жертв пов'язаних із тероризмом збільшилася в Сахелі з 1-го відсотка до трагічних 43-х в загальносвітовому вимірі[1]. З огляду на такі невтішні данні, висновки пов'язані зі антитерористичною політикою Франції в регіоні, що активізувалася саме в цей період, постають межево очевидними, однак, разом з цим, мимоволі постає питання: що призвело до такого прикрого становища?

За каденції Макрона політика Франції відносно подолання глобального тероризму інтенсифікувалася та переорієнтувалася. Їй стала притаманна низка атрибутів, які її характеризували:

- Глобалізм

На відміну від попередників, Макрон, здебільшого, став тяжіти до глобального залучення світової спільноти до подолання проявів тероризму в Сахелі, що мало власне відображення у численних резолюціях РБ ООН за активної залученості та, подекуди, ініціації з боку Франції. Так, у червні 2017- за ініціативою Франції було внесено на розгляд Ради Безпеки ООН резолюцію 2359, зміст якої полягав в оперативному наданні сахельським об'єднаним силам великої п'ятірки(G5S-JF), створених у 2017-му році, матеріальної, фінансової, та гуманітарної підтримки. 13 липня 2017-го року разом із Німеччиною і ЄС, була створена так звана Сахельська група покликана надати гуманітарну підтримку державам сахельського регіону та сприяти їхньому розвитку. Врешті, резолюція 2391, також за активної участі Франції, за якою MINUSMA(Багатопрофільна комплексна місія ООН по стабілізації в Малі) мала активно підтримувати G5S-JF, а також, в котрій підкреслювалася

ключова роль об'єднаних сил Сахельської великої п'ятірки в подоланні тероризму на африканському континенті[2].

- Спроба реанімувати операцію «Бархан»

В січні 2020-го року на саміті лідерів G5S Макрон зробив декілька заяв, які містили критику міжнародної залученості у подоланні терористичних загроз в Сахелі та наголошували на тому, що вона неефективними, і що ухил в цьому питанні має бути зроблений на якості, а не кількості. Послідовно, Франція розмістила в зоні операції новітнє обладнання як то БПЛА Reaper та успішно провела нвзку операцій з ліквідації командирів терористичних угруповань в регіоні: 3 червня 2020-го року було ліквідовано Абдельмалека Друкделя – лідера Аль-каїди в магрибському регіоні, а вже 10 листопада того ж року був вбитий Ба Аг Мусса – командир групи підтримки ісламу та мусульман[3].

- Європеїзація контртерористичної діяльності в регіоні

За ініціатииви Франції в березні 2020 була створена оперативна група “Такуба”, що вбирала в себе військовий контингент з 7 європейських країн та була покликана замінити «бархан» і продовжити боротьбу проти тероризму. Вона принаймні мала зняти певний рівень навантаження з французького контингенту і Франція, нарешті, мала б змогу перенаправити свої сили на інші, крім Малі, напрямки. Контингент «Такуба» за різними оцінками складав орієнтовно 800 осіб, з котрих близько половина приходилася на Францію, на противагу 5100 солдатам французького війська. Після початку виведення військ Франції, країни, що входили до «Такуба», почали поступово слідувати її прикладу: першою з них була Данія через ворожі настрої малійської хунти та її небажання мати справу з європейськими країнами[4].

Тим не менш, результати такого комплексного підходу підтвердили тезу на початку цього розділу: Макрон допустив ряд помилок, що призвели до втрати військового та політичного впливу в Африці та, зокрема, Сахелі, які обрушили контртерористичну діяльність в регіоні та призвели до ланцюжку біфуркацій в абсолютній більшості країн G5S, які до того перебували під найбільшою загрозою з боку тероризму та впроваджували значну низку заходів відносно його подолання. Перевороти відбулися у 4-ьох з 5-ти членів G5S: Малі[5], Чад[6], Буркіна-фасо[7] та Нігер[8]. Причому позиції військової хунт, які займали місце легітимної влади, так чи інакше, зводилися до антифранцузьких наративів, чим був зумовлений поступовий відхід військового контингенту Франції, що мав чинити опір терористичним угрупованням, з цих країн. Врешті, останні французькі війська залишили Нігер в грудні 2023-го року, ознаменувавши тим самим кінець присутності Франції в Сахелі, що до того тривав одне десятиліття[9].

Задля подолання тероризму в регіоні Макрон співпрацював із автократичним лідером Лівії Халіфою Хафтаром.

Різке посилення відносин між Францією та Лівією відбулося в 2015 році, коли ІДІЛ була на піку своєї могутності і здійснювала терористичні акти, зокрема, на території Франції. Тоді Халіфа Хафтар, підтримуваний Францією, витіснив ІДІЛ з стратегічно найважливіших міст і опорних пунктів, що почало нову сторінку відносин між ним і Францією, яка після атак терористів пообіцяла своєму народові і всьому світу не зупиняти боротьбу з політичним ісламом і екстремізмом. Це стало початком активної підтримки Францією Лівії. Вона продовжилася із каденцією Макрона[10] За словами Хафтара саме Франція є країною, яка найбільше найсуттєвіше підтримувала Лівію, в тому числі військовою розвідкою і експертами з питань безпеки, які супроводжували сили Хафтара в їх боротьбі з місцевими угрупованнями та ІДІЛ.

Хоча таку політику Франції часто критикують за те, що Хафтар своїми методами бореться не лише з джихадистами, але, насправді, з набагато більшим колом противників і використовує це для розвитку своїх автократичних амбіцій, офіційна позиція Франції залишається незмінною - співпраця з Хафтаром була сформована Ле Дріаном – міністром закордонних справ Франції – ще за президентства Оланда в рамках “підходу, що ставить безпеку понад усе” і завжди спрямовувалась на боротьбу з терором для захисту Франції[11].

Боротьба з тероризмом в Лівії є для Франції важливою ще й через те, що під час операції Франції “Сервал” в Малі було встановлено, що найбільше зброї терористи отримували саме з Лівії. У питанні з Хафтаром Франція також досить активно співпрацювала з ОАЄ. Саме союз Франції з ОАЄ став причиною продовження підтримки Макроном Хафтару навіть після того, як “ісламська держава” втратила всі свої території в Лівії. Спочатку французи співпрацювали з ОАЄ у спробах привести Хафтару до влади, а з 2019 разом запобігали будь-якому тиску на нього західних країн, щоб він мав змогу без проблем продовжувати свою війну. Станом на сьогодні співпраця Хафтару з Францією в контексті боротьби з тероризмом продовжується, зокрема спеціальний посланник Франції в Лівії Пол Солер постійно проводив перемовини з Хафтаром щодо координації боротьби з екстремістськими угрупованнями і мінливого політичного ландшафту країни.[12]

Макрон віддав перевагу політичній боротьбі із ліванським терористичним угрупованням «Хезболла»

За каденції Макрона було продовжено політику “умиротворення” Хезболли. Наприклад, після виявлення у грудні 2018 року та січні 2019 року шести тунелів для терористичних атак, побудованих Хезболлою, які пролягли вглиб північної території Ізраїлю, останній подав скаргу до Ради Безпеки ООН.

Франція засудила риття тунелів і визнала це порушенням Резолюції 1701, але зберегла свою традиційну позицію "неупередженого посередника" і знову закликала до збереження спокою[13,14].

Іншою центральною проблемою політики Франції щодо Хезболли є її триваюча опозиція щодо визнання політичного крила Хезболли терористичною організацією, і Макрон продовжує цю політику. Він розрізняє "політичне" крило Хезболли та "військове", хоча сама Хезболла такого розрізнення не визнає[15].

Після вибуху в порті Лівану 4 вересня 2020 року Макрон взяв на себе лідерство щодо допомоги Лівану у подоланні кризи, одночасно закликавши до політичних та економічних реформ. Під час своїх візитів до Лівану 6 серпня та 1 вересня 2020 він зібрав представників основних політичних партій, у тому числі представника від Хезболли Мохаммада Раада. До цього президент Франції жодного разу не зустрічався з членом Хезболли з моменту її створення у 1982 році.

Протягом останнього півроку французька дипломатія щодо деескалації між Ізраїлем та Хезболлою виявилася досить активною. У лютому Франція передала Бейруту план перемир'я, згідно з яким Хезболла мала б відступити на 10 кілометрів від кордону з Ізраїлем. Хезболла відкинула будь-які перемовини про деескалацію до припинення війни у Газі, проте у березні Бейрут відповів, що французька ініціатива "може стати значним кроком" для перемир'я, навряд-чи така позиція могла бути висловлена без погодження з Хезболлою.[16][17] Потім, 18 квітня, була прийнята спільна позиція ЄС щодо Лівану, яку Париж досить активно лобіював, де зазначено про важливість "уникнення подальшої деескалації в регіоні, особливо в Лівані".[18] А вже наступного дня Макрон прийняв у Єлисейському палаці прем'єр міністра Лівану Наджиба Мікаті та головнокомандувача ліванської армії Джозефа

Ауна. Під час цього візиту, зокрема, було обговорено французьку мирну ініціативу[19].

Висновки

Зрештою, важко назвати боротьбу Франції проти тероризму в Сахелі успішною. Проблема полягає, за великим рахунком, в тому, що політику Францію в цьому відношенні не можна назвати послідовною та пріоритетною. В той час, коли операція «Сервал» мала дуже обмежену зону дії та дуже вузькі цілі(і з цієї причини до сих пір її вважають успішною), ініціативи, що йшли за нею були занадто розмитими, а вектор розвитку контртерористичної політики надто мінливим: новоутворенні оперативні угруповання як то «Такуба» або G5S-JF не були узгодженими а від того й ефективними. Не можна не відзначити й той факт, що при своїй затятій націленості на подолання тероризму, Франція не надавала належної уваги біфуркаціям в країнах не пов'язаних з тероризм, що найяскравіше проявилось у випадку Малі, Чаді та Буркіна Фасо, де військова хунта, яка утворилася внаслідок переворотів періодом у 2021-2022 рр., фактично виганяла миротворчий контингент. Таким чином, вийшовши з континенту «в невдалий час в невдалому місці», Франція не тільки значно зменшила свій авторитет як поборника демократії, але й підставила всю контртерористичну діяльність в регіоні під загрозу. Але в чомусь Макрон все ж виконав свою обіцянку: тепер Африка дійсно вирішує свою долю сама. Вже через кілька років після виходу, Африка стала міжнародним центром тероризму. З тих пір, не з'явилося жодної достатньо глобальної ініціативи, щоб чинити пропорційний тиск тероризму.

Політику Франції в Лівані можна охарактеризувати так: прагнення до стабілізації Лівану та водночас доволі м'яка позиція щодо Хезболли. Ці дві політики впливають одна з одної, адже Франція прагне зберегти свій вплив у Лівані, однак навряд-чи зможе це зробити, демонструючи більш жорстке

ставлення до організації, яка має великий вплив у країні. Але результати такої політики принесли тільки негативні наслідки, і це чітко простежується під час кризи в Лівані після вибуху в Бейруті, коли всі зусилля Макрона щодо стабілізації фактично були зруйновані через внутрішні протиріччя в країні, причиною яких не в останню чергу була саме Хезболла.

В Лівії Франція завжди вела подвійну гру, з одного боку демонструючи готовність бути посередником у вирішенні конфлікту, а з іншого боку, з моменту свого військового втручання у 2011 році систематично підтримуючи сили Хафтар, надаючи їм різноманітну допомогу - від розвідданих і новітнього озброєння до політичного захисту на міжнародній арені, при цьому користуючись підтримкою таких країн як ОАЕ. Уособлює цю політику Ле Дріан, який почав вести подібну політику коли ще був міністром оборони за президента Олланда. Не дивлячись на звинувачення, що при президентстві Еммануеля Макрона присутність Франції в Лівії перетворилася лише на підтримку Хафтар, якого звинувачують у різноманітних військових злочинах, сама Франція продовжує наголошувати на тому, що інтереси держави в Лівії, насамперед, це боротьба з “ісламською державою”, нелегальною міграцією і торгівлею людьми.

Список використаних джерел

1. Global Terrorism Index 2023 [Електронний ресурс] // ReliefWeb. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://reliefweb.int/report/world/global-terrorism-index-2023>.
2. Sahel [Електронний ресурс] // Permanent mission of France to the United Nations in New York. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://onu.delegfrance.org/sahel-10433>.

3. Tull D. Operation Barkhane and the Future of Intervention in the Sahel [Электронный ресурс] / Denis M. Tull // The German Institute for International and Security Affairs. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2021C05/>.
4. Security in the Sahel: Is the Takuba Task Force still welcome in Mali? [Электронный ресурс] // France 24. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.france24.com/en/africa/20220128-security-in-the-sahel-is-the-takuba-task-force-still-welcome-in-mali>.
5. Dion E. After Two Coups, Mali Needs Regional Support to Bolster Democracy [Электронный ресурс] / E. Dion, S. Joseph // The United States Institute of Peace. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.usip.org/publications/2021/12/after-two-coups-mali-needs-regional-support-bolster-democracy>.
6. Arbuniés P. France rethinks its Sahel strategy: France's medium-term action forecast [Электронный ресурс] / P. Arbuniés, R. Barba // University of Navarra. – 2022. – Режим доступа до ресурсу: <https://en.unav.edu/web/global-affairs/francia-replantea-su-estrategia-en-el-sahel-prevision-a-medio-plazo-de-la-actuacion-gala>
7. Billy A. An Elusive Search for Stability in Burkina Faso as France Takes a Big Step Back [Электронный ресурс] / Agwanda Billy // Fund for Peace. – 2023. – Режим доступа до ресурсу: <https://fundforpeace.org/2023/05/31/an-elusive-search-for-stability-in-burkina-faso-as-france-takes-a-big-step-back/>.
8. Girard H. Niger-France military cooperation: An inside look at Operation Almahaou [Электронный ресурс] / H. Girard, E. Landais // France 24. – 2023. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.france24.com/en/tv-shows/focus/20230412-niger-france-military-cooperation-an-inside-look-at-operation-almahaou>.
9. Last French troops leave Niger, ending decade of Sahel missions [Электронный ресурс] // France 24. – 2023. – Режим доступа до ресурсу:

- <https://www.france24.com/en/live-news/20231222-last-french-troops-leave-niger-ending-decade-long-operation-in-the-sahel>.
10. Rasmi F. Beyond the War: The History of French-Libyan Relations [Электронный ресурс] / Farah Rasmi // Atlantic Council. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.jstor.org/stable/resrep30743?seq=1>.
 11. Reid T. Strange Bedfellows: Why France's Emmanuel Macron and His Autocratic Friends Are Attempting to Impose Another Strongman in the MENA Region [Электронный ресурс] / Timothy Reid // Insight Turkey. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.insightturkey.com/file/1297/strange-bedfellows-why-frances-emmanuel-macron-and-his-autocratic-friends-are-attempting-to-impose-another-strongman-in-the-mena-region>.
 12. Kempin R. France's Foreign and Security Policy under President Macron [Электронный ресурс] / Ronja Kempin // German Institute for International and Security Affairs. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2021RP04_PolicyUnderMacron_DASEP.pdf.
 13. Hezbollah has dug tunnel network from Beirut to 3km. from Israel border – report [Электронный ресурс] // The Times of Israel. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.timesofisrael.com/hezbollah-has-dug-network-of-tunnels-from-beirut-to-southern-lebanon-report/>.
 14. France at UNSC: Hezbollah tunnels represent a clear violation of 1701 [Электронный ресурс] // The Jerusalem Post. – 2018. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.jpost.com/breaking-news/france-at-uns-c-hezbollah-tunnels-represent-a-clear-violation-of-1701-574806>.
 15. Levitt M. There Is No Distinct Hezbollah 'Military Wing,' So Why Ban It? [Электронный ресурс] / M. Levitt, J. Prohov // The Washington Institute for Near East Policy. – 2013. – Режим доступа до ресурсу:

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/there-no-distinct-hezbollah-military-wing-so-why-ban-it> .

16. Bassam L. Exclusive: France proposes Hezbollah withdrawal, border talks for Israel-Lebanon truce [Электронный ресурс] / L. Bassam, M. Gebeily, J. Irish // Reuters. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/world/france-proposes-hezbollah-withdrawal-border-talks-israel-lebanon-truce-2024-02-12/> .
17. Beirut says French plan for Lebanon-Israel truce could be 'step' to stability [Электронный ресурс] // Reuters. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/world/beirut-says-french-plan-lebanon-israel-truce-could-be-step-stability-2024-03-15/> .
18. European Council conclusions [Электронный ресурс] // European Council. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.consilium.europa.eu/media/m5jlwe0p/euco-conclusions-20240417-18-en.pdf>.
19. Macron meets with Lebanese leaders to discuss effort to quell Hezbollah, Israel clashes [Электронный ресурс] // The Times of Israel. – 2024. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.timesofisrael.com/macron-meets-with-lebanese-leaders-to-discuss-effort-to-quell-hezbollah-israel-clashes/> .